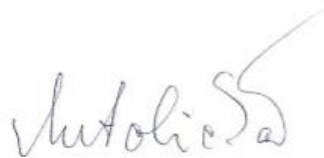

Tvrze, hrady a zámky v bývalém okrese Přerov z hlediska přístupu
pro handicapované občany

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor práce: **Jan Šindelář**
Studijní program: **Ekonomika a management**
Obor: **Cestovní ruch**
Název práce: **Tvrze, hrady a zámky v bývalém okrese Přerov z hlediska přístupu pro handicapované občany.**
Cíl práce: **Zmapování tvrzí, hradů a zámků v bývalém okrese Přerov na základě osobní návštěvy, vlastní fotografické dokumentace i slovního popisu a následně vlastní posouzení jejich přístupnosti pro handicapované občany.**

Akad. mal. Vladimír Netolička
vedoucí bakalářské práce

RNDr. Eva Janoušková, Ph.D.
vedoucí katedry
Katedra cestovního ruchu

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracoval jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušil autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, v platném znění, dále též „AZ“).

Souhlasím s umístěním bakalářské práce v knihovně VŠPJ a s jejím užitím k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě VŠPJ.

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje **AZ**, zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že VŠPJ má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědom toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠPJ, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených vysokou školou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše), z výdělku dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence.

V Jihlavě dne 1.5.2018

.....

Podpis

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval svému vedoucímu bakalářské práce, akademickému malíři panu Vladimíru Netoličkovi za vstřícný přístup a odborné rady při vedení mé práce. Poděkování patří také mé rodině, která mě po celou dobu studia i zpracování bakalářské práce podporovala. Další slova díky směřují k osobám zodpovědným za správu památek, se kterými jsem komunikoval a které ochotně odpovídaly na moje dotazy. Totéž platí také o lidech na úřadech obcí a měst, od nichž jsem čerpal informace pro svou práci.

VYSOKÁ ŠKOLA POLYTECHNICKÁ JIHLAVA

Katedra cestovního ruchu

**Tvrze, hrady a zámky v bývalém okrese Přerov
z hlediska přístupu pro handicapované občany**

Bakalářská práce

Autor práce: Jan Šindelář

Vedoucí práce: Akad. mal. Vladimír Netolička

Jihlava 2018

Abstrakt

ŠINDELÁŘ, Jan: Tvrze, hrady a zámky v bývalém okrese Přerov z hlediska přístupu pro handicapované občany. Bakalářská práce. Vysoká škola polytechnická Jihlava. Katedra cestovního ruchu. Vedoucí práce: Akad. mal. Vladimír Netolička. Stupeň odborné kvalifikace: Bakalář. Jihlava 2018. 132 stran.

Tato práce se zabývá zmapováním tvrzí, hradů a zámků v bývalém okrese Přerov z hlediska přístupnosti pro handicapované občany. Teoretická část rozebírá předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu na Přerovsku a popisuje různé typy zdravotních postižení. Praktická část obsahuje seznam jednotlivých památek a na základě osobních zkušeností a zdokumentovaných podkladů hodnotí jejich přístupnost pro handicapované. Bakalářská práce je součástí mapování celé České republiky.

Klíčová slova: Hrad; Přerov; přístupnost; tvrz; zámek; zdravotní postižení.

Abstract

ŠINDELÁŘ, Jan: Strongholds, castles and chateaux of the former Přerov county in terms of accessibility for the people with a handicap. Bachelor's thesis. College of Polytechnics Jihlava. Department of Tourism. Thesis supervisor: Akad. mal. Vladimír Netolička. Grade of qualification: Bachelor. Jihlava 2018. 132 pages.

This thesis deals with mapping of strongholds, castles and chateaux in terms of their accessibility for disabled citizens. The theoretical part of this thesis analyzes assumptions for a tourism development in Přerov district and describes various types of disabilities. The practical part contains a list of individual landmarks and, based on personal experience and documented facts, evaluates their accessibility for handicapped people. This thesis is a part of a nationwide mapping.

Keywords: Accessibility; castle; chateau; disabilities; stronghold; Přerov.

Obsah

Abstrakt	7
Abstract	7
Seznam ilustrací	11
Seznam fotografií.....	11
Seznam tabulek	17
Seznam map	19
Seznam zkratk	19
Úvod	20
Motivace	21
Cíl práce	22
TEORETICKÁ ČÁST	23
1 Charakteristika bývalého okresu Přerov	23
2 Předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu v oblasti	25
2.1 Lokalizační předpoklady.....	25
2.1.1 Přírodní předpoklady	25
2.1.2 Kulturně historické předpoklady	26
2.2 Realizační předpoklady.....	28
2.3 Selektivní (stimulační) předpoklady	30
2.4 Shrnutí potenciálu cestovního ruchu.....	31
3 Sociální cestovní ruch	32
4 Definice zdravotního postižení	33
5 Druhy zdravotního postižení	34
5.1 Tělesné postižení.....	35
5.2 Mentální postižení.....	36
5.3 Duševní onemocnění.....	37
5.4 Smyslové postižení	38
5.4.1 Zrakové postižení.....	38
5.4.2 Sluchové postižení	39
5.5 Kombinované postižení	40

6 Průkazy osob se zdravotním postižením.....	41
6.1 Průkaz TP (těžce postižený)	41
6.2 Průkaz ZTP (zvláště těžce postižený)	42
6.3 Průkaz ZTP/P (zvláště těžce postižený s průvodcem)	42
7 Podpora osob se zdravotním postižením	44
7.1 Legislativa a aktivity na podporu zdravotně postižených osob	44
7.2 Nástroje pro podporu cestování zdravotně postižených osob.....	45
8 Statistika zdravotně postižených osob v ČR a ve světě	47
PRAKTICKÁ ČÁST	49
9 Metodický postup práce	49
10 Seznam navštívených památek	51
10.1 Veřejnosti přístupné objekty	51
10.1.1 Přístupné hrady a zámky a archeologické naleziště.....	51
10.1.2 Otevřená prostranství (hradiště, sídliště, tvrziště, zříceniny hradů)	51
10.2 Veřejnosti nepřístupné objekty (tvrze, hrady a zámky)	51
11 Hodnocení veřejnosti přístupných objektů	53
11.1 Přístupné hrady, zámky a archeologická naleziště	53
11.1.1 Hrad Helfštýn.....	53
11.1.2 Zámek Přerov.....	57
11.1.3 Zámek Tovačov	61
11.1.4 Zámek Dřevohostice	66
11.1.5 Archeologické naleziště Přerov-Předmostí.....	68
11.2 Otevřená prostranství (hradiště, sídliště, tvrziště, zříceniny hradů).....	71
11.2.1 Hrad Svrčov (zřícenina hradu).....	71
11.2.2 Hrad Pustý zámek (zřícenina hradu).....	73
11.2.3 Hradisko Čekyně I (Hrubý les).....	75
11.2.4 Hradiště Ústí (Hradištěk).....	76
11.2.5 Hradisko Kokory.....	77
11.2.6 Tvrz a polní opevnění Přestavky	78
11.2.7 Hradiště Hlinsko (Nad Zbružovým)	79
11.2.8 Hradisko Lhotka u Hranic (U strážných kamenů).....	80

12 Hodnocení veřejnosti nepřístupných objektů	82
12.1 Zámky	82
12.1.1 Zámek Citov	82
12.1.2 Zámek Čekyně	84
12.1.3 Zámek Hranice na Moravě	85
12.1.4 Zámek Hustopeče nad Bečvou	89
12.1.5 Zámek Lipník nad Bečvou	91
12.1.6 Zámek Pavlovice u Přerova	94
12.1.7 Zámek Polkovice	95
12.1.8 Zámek Potštát	97
12.1.9 Zámek Přestavky u Přerova	98
12.1.10 Zámek Rokytnice	100
12.1.11 Zámek Veselíčko	102
12.1.12 Zámek Všechnovice	104
12.1.13 Zámek Říkovice	105
12.2 Hrady	107
12.2.1 Hrad Kunzov	107
13 Celkové zhodnocení přístupnosti objektů.....	109
13.1 Osoby na invalidním vozíku	109
13.2 Osoby se sníženou pohyblivostí	110
13.3 Osoby se zrakovým postižením	112
13.4 Osoby se sluchovým postižením	113
13.5 Osoby s mentálním a duševní postižením.....	113
14 Shrnutí	115
15 Diskuze a návrhy na řešení a doporučení pro praxi.....	116
Závěr	121
Seznam použité literatury	125

Seznam ilustrací

Seznam fotografií

Pokud není uvedeno jinak jsou všechny fotografie dílem autora bakalářské práce.

Obrázek 1: Exteriér hradu je poměrně rozsáhlý	54
Obrázek 2: Dvě místa pro zdravotně postižené	54
Obrázek 3: Prudké stoupání ke hradu	54
Obrázek 4: Kamenné dláždění brány	55
Obrázek 5: Štěrkový povrch a lavičky	55
Obrázek 6: Toalety nejsou speciálně uzpůsobeny pro zdravotně postižené	55
Obrázek 7: Hradní příkopy jsou opatřeny kovovými zábranami	55
Obrázek 8: Třetí nádvoří s vyhlídkovou věží	56
Obrázek 9: Palácové nádvoří bude uzavřeno	56
Obrázek 10: Výhled z věže na čtvrté nádvoří. Výstup je možný pouze po schodech	56
Obrázek 11: I přes ne příliš ideální terén se zde lze pohybovat i s tělesným postižením	57
Obrázek 12: Pro vozíčkáře tento terén příliš vhodný není, ale zvládnout se dá	57
Obrázek 13: Štěrkový podklad na vstupním nádvoří. Nádvoří je osazeno lavičkami	57
Obrázek 14: Nakládání elektrického vozíku handicapovaného na přívěs automobilu ...	57
Obrázek 15: Horní náměstí s objektem zámku, kde sídlí Muzeum Komenského	58
Obrázek 16: Parkování pro zdravotně postižené	58
Obrázek 17: Vstup do zámku (do muzea)	58
Obrázek 18: Vstup k pokladně vede přes dva schody	59
Obrázek 19: K toaletám lze využít nájezdovou rampu	59
Obrázek 20: Toalety jsou označeny patřičným symbolem	59

Obrázek 21: Přízemní expozice není zcela bezbariérová (v pozadí dva schodky).....	59
Obrázek 22: V prvním patře nejsou mezi průchody dveřmi umístěny prahy.....	59
Obrázek 23: Výstava školních tříd v 1. patře.....	59
Obrázek 24: Bezbariérový průchod dveřmi.....	59
Obrázek 25: Schodiště vedoucí do 2. patra muzea.....	60
Obrázek 26: Točité kovové schodiště na vyhlídku na věži.....	60
Obrázek 27: Schodiště vedoucí do přízemní expozice pravěku.....	60
Obrázek 28: Zámek Tovačov se Spanilou věží a přílehlými budovami.....	61
Obrázek 29: Parkování (zdroj: Google.com).....	62
Obrázek 30: Parkování nejbliže zámku.....	62
Obrázek 31: Venkovní toalety v předzámčí.....	62
Obrázek 32: Parčík a pódium v předzámčí.....	62
Obrázek 33: Kamenný mostek.....	63
Obrázek 34: Vstupní brána.....	63
Obrázek 35: Vstup k pokladně.....	63
Obrázek 36: Vstup do křídla zámku s obřadní síní.....	64
Obrázek 37: Parketová podlaha a mírně zvýšený práh.....	64
Obrázek 38: Schodiště vedoucí ke kapli.....	64
Obrázek 39: Dřevěné schodiště ke kanceláři.....	64
Obrázek 40: Úzký průchod mezi sloupovím ke schodišti.....	64
Obrázek 41: Schodiště ve vídeňském stylu.....	64
Obrázek 42: Točité schodiště.....	65
Obrázek 43: Dřevěné schody.....	65

Obrázek 44: Vyhlídka z věže.....	65
Obrázek 45: Předzámčí s hospodářskými budovami a barokními sochami	66
Obrázek 46: Opevnění s mostem a baštami.....	67
Obrázek 47: Vjezd do areálu je přes bránu	67
Obrázek 48: 2x parkování pro handicapované	68
Obrázek 49: Zadní část zámku.....	68
Obrázek 50: Venkovní toalety	68
Obrázek 51: Okolí zámku je vyasfaltováno.....	68
Obrázek 52: Parkování. (Zdroj: Google.com)	69
Obrázek 53: Informační centrum s toaletami	69
Obrázek 54: Schodiště k památníku	69
Obrázek 55: Památník lovců mamutů.....	69
Obrázek 56: Interiér památníku	69
Obrázek 57: Nájezdová rampa k památníku.....	69
Obrázek 58: Naučná stezka vede sídlištěm.....	70
Obrázek 59: Průvodcem jsou stopy na dlažbě	70
Obrázek 60: Terén stezky jde také přes louku	70
Obrázek 61: Naučná stezka vede i do lesa.....	70
Obrázek 62: Výhled z vyhlídky u Svatého Jana nedaleko zříceniny hradu Svrčov	71
Obrázek 63: Soukromé, placené parkoviště	72
Obrázek 64: Nejzazší místo pro parkování.....	72
Obrázek 65: Cesta k památce vede lesem.....	72
Obrázek 66: Místy je stoupání velmi příkré	72

Obrázek 67: Profil je nevhodný pro vozičkáře	73
Obrázek 68: Terén je členitý v celém okolí	73
Obrázek 69: Terén v okolí zříceniny hradu Pustý zámek (Puchart) je velmi členitý	74
Obrázek 70: Parkování u obce Boňkov	74
Obrázek 71: Čtyřhranná věž hradu Puchart	74
Obrázek 72: Čekyně I. Autor: Luděk Vláčil	75
Obrázek 73: Místo pokryto lesním porostem	75
Obrázek 74: Naučná stezka Ústí: parkování	76
Obrázek 75: Bujná vegetace v místě památky	76
Obrázek 76: Zastavení je možné jen u silnice	77
Obrázek 77: Kokory. Autor: Luděk Vláčil	77
Obrázek 78: Parkování u hřiště	78
Obrázek 79: Jižní strana tvrziště	78
Obrázek 80: Příkop. Foto: D. Dohňanský	79
Obrázek 81: Cesta k tvrzi. Foto: O. Štěpánek	79
Obrázek 82: Parkování u silnice	80
Obrázek 83: Terén je špatně přístupný	80
Obrázek 84: Prostor na odstavení vozu	80
Obrázek 85: Hradisko pohledem od cestičky	80
Obrázek 86: Interiér zámku Citov je veřejnosti nepřístupný	83
Obrázek 87: Parkování před zámkem	84
Obrázek 88: Dlážděný povrch před zámkem	84
Obrázek 89: Písečné pěšiny v parku	84

Obrázek 90: Stezka parkem u zámku	84
Obrázek 91: Parkování je možné před zámkem, zámek je ale nepřístupný	85
Obrázek 92: Zámek Hranice na Moravě od potoku Velička	86
Obrázek 93: Parkování před zámkem	86
Obrázek 94: Rezervované místo pro postižené.....	86
Obrázek 95: Zámecké zahrady jsou díky rampám přístupné i osobám s handicapem ...	87
Obrázek 96: Panoramatický snímek rekonstruovaného nádvoří se zasklenou střechou	87
Obrázek 97: Schody do zahrad	88
Obrázek 98: Vstup do muzea.....	88
Obrázek 99: WC na Euroklíč.....	88
Obrázek 100: Parkování pro handicapované	88
Obrázek 101: Severní křídlo zámku s galerií.....	88
Obrázek 102: Papírový model města v muzeu	89
Obrázek 103: Zahrady slouží k relaxaci	89
Obrázek 104: Zámek je v současné době v rekonstrukci – přístupný je jen skupinám ..	90
Obrázek 105: Parkování před zámkem.....	90
Obrázek 106: Parkování na náměstí Míru	90
Obrázek 107: Střešní zahrada na zámecké konírně (vlevo) a nádvoří zámku (vpravo) .	91
Obrázek 108: Nádvoří s konírnou (vlevo)	92
Obrázek 109: Střešní zahrada směrem k parku	92
Obrázek 110: Průčelí zámku a parkoviště	92
Obrázek 111: Parkoviště naproti zámku.....	92
Obrázek 112: Dlažba na vstupu	93

Obrázek 113: Vstup na terasu	93
Obrázek 114: Schody na terase.....	93
Obrázek 115: Písčité pěšiny na střešní zahradě	93
Obrázek 116: Dláždění a šterko-písek v parku	93
Obrázek 117: Zámek je veřejnosti nepřístupný, nachází se zde dům pro seniory	94
Obrázek 118: Parkování u bočního vchodu	95
Obrázek 119: Parková úprava v okolí zámku	95
Obrázek 120: Parkování před objektem zámku	95
Obrázek 121: Asfaltový povrch v areálu	95
Obrázek 122: Průčelí zámku s pamětní deskou	96
Obrázek 123: Příjezdová cesta k zámku	96
Obrázek 124: Místo na parkování poblíž zámku	96
Obrázek 125: Exteriér zámku podléhá rekonstrukci fasády	97
Obrázek 126: Parkování pro handicapované	98
Obrázek 127: Zámek Potštát z průčelí	98
Obrázek 128: Možnost odstavení vozidla v zadní části zámku u hasičské zbrojnice.....	98
Obrázek 129: Přístup k zámku od hlavní brány	99
Obrázek 130: Parkování před hlavní bránou	99
Obrázek 131: Zámek je pro veřejnost nepřístupný. Slouží jako domov pro seniory....	100
Obrázek 132: Parkování před zámkem.....	101
Obrázek 133: Zahrady jsou volně přístupné	101
Obrázek 134: Zahrady jsou opatřeny lavičkami	101
Obrázek 135: Zahrady křižují uličky z písku.....	101

Obrázek 136: Veřejnosti přístupné je nádvoří	101
Obrázek 137: Nádvoří má hliněné cestičky	101
Obrázek 138: Zámek je veřejnosti nepřístupný, využíván je jako dětský domov	102
Obrázek 139: Zaparkovat lze nedaleko brány	103
Obrázek 140: Do parčíku vede schodiště	103
Obrázek 141: Parkem vede jen páteřní pěšina.....	103
Obrázek 142: Pohyb je možný pouze po trávě	103
Obrázek 143: Vstupní brána k zámku. Zámek je v rekonstrukci a nepřístupný.....	104
Obrázek 144: Přístup k zámku.....	104
Obrázek 145: Parkovací odstavňý pruh u silnice.....	104
Obrázek 146: Náhled do zahrady zámku	105
Obrázek 147: Zadní vstupní branka je uzavřena	105
Obrázek 148: Zámek Říkovice včetně zahradního rondelu (vpravo).....	106
Obrázek 149: Parkování u pošty / u kostela	106
Obrázek 150: V zámku sídlí mateřská škola	106
Obrázek 151: Neoznačené parkoviště u hradu	107
Obrázek 152: Okolí hradu je zatravněné	107

Seznam tabulek

Všechny tabulky jsou dílem autora bakalářské práce.

Tabulka 1: Hodnocení přístupnosti hradu Helfštýn	56
Tabulka 2: Hodnocení přístupnosti zámku Přerov	60
Tabulka 3: Hodnocení přístupnosti zámku Tovačov	66
Tabulka 4: Hodnocení přístupnosti okolí zámku Dřevohostice.....	68

Tabulka 5: Hodnocení přístupnosti archeologického naleziště Předmostí-Přerov	71
Tabulka 6: Hodnocení přístupnosti hradu Svrčov	73
Tabulka 7: Hodnocení přístupnosti hradu Pustý zámek	75
Tabulka 8: Hodnocení přístupnosti hradiště Čekyně I.....	76
Tabulka 9: Hodnocení přístupnosti hradiště Ústí	77
Tabulka 10: Hodnocení přístupnosti hradiska Kokory	78
Tabulka 11: Hodnocení přístupnosti opevnění Přestavlky	79
Tabulka 12: Hodnocení přístupnosti hradiště Hlinsko	80
Tabulka 13: Hodnocení přístupnosti hradiska Lhotka u Hranic	81
Tabulka 14: Hodnocení přístupnosti zámku Citov	84
Tabulka 15: Hodnocení přístupnosti zámku Čekyně.....	85
Tabulka 16: Hodnocení zámku Hranice na Moravě	89
Tabulka 17: Hodnocení přístupnosti zámku Hustopeče nad Bečvou	91
Tabulka 18: Hodnocení přístupnosti zámku Lipník nad Bečvou	94
Tabulka 19: Hodnocení přístupnosti zámku Pavlovice u Přerova	95
Tabulka 20: Hodnocení přístupnosti zámku Hustopeče nad Bečvou	97
Tabulka 21: Hodnocení přístupnosti zámku Potštát	98
Tabulka 22: Hodnocení přístupnosti zámku Přestavlky u Přerova.....	100
Tabulka 23: Hodnocení přístupnosti zámku Rokytnice.....	102
Tabulka 24: Hodnocení přístupnosti zámku Veselíčko	103
Tabulka 25: Hodnocení přístupnosti zámku Všechnovice	105
Tabulka 26: Hodnocení přístupnosti zámku Říkovice.....	107
Tabulka 27: Hodnocení přístupnosti hradu Kunzov	108

Seznam map

Mapa 1: Vyobrazení okresu Přerov. Zdroj: [2] + vlastní úprava.....	23
Mapa 2: Administrativní rozdělení okresu Přerov. Zdroj: [3].....	24
Mapa 3: Rozmístění památek v okrese Přerov. Zdroj: Google.com + vlastní úprava....	52
Mapa 4: Přístupnost památek pro osoby na invalidním vozíku. Zdroj: [72] + vlastní úprava.....	110
Mapa 5: Přístupnost památek pro osoby se sníženou mobilitou. Zdroj: [72] + vlastní úprava.....	111
Mapa 6: Přístupnost památek pro osoby se zrakovým postižením. Zdroj: [72] + vlastní úprava.....	112
Mapa 7: Přístupnost památek pro osoby se sluchovým postižením. Zdroj: [72] + vlastní úprava.....	113
Mapa 8: Přístupnost památek pro osoby s mentálním a duševním postižením. Zdroj: [72] + vlastní úprava.	114

Seznam zkratk

ČSÚ – český statistický úřad

DMO – dětská mozková obrna

EU – Evropská unie

IQ – inteligenční kvocient

MIC – městské informační centrum

NPR – národní přírodní rezervace

NPÚ – Národní památkový ústav

ORP – obec s rozšířenou působností

OSN – Organizace spojených národů

OZP – osoba se zdravotním postižením

QR – Quick Response (QR kód – prostředek pro automatický sběr dat)

TP – těžce postižený

UNWTO – World Tourism Organization – Světová organizace cestovního ruchu

VŠP – Vysoká škola polytechnická

WHO – World Health Organization – Světová zdravotnická organizace

ZTP – zvlášť těžce postižený

ZTP/P – zvlášť těžce postižený s průvodcem

Úvod

Ve své bakalářské práci se budu zabývat tvrzemi, hrady a zámky v bývalém okrese Přerov z hlediska jejich přístupnosti pro handicapované osoby. V seznamu nemovitých památek Národního památkového ústavu (dále jen „NPÚ“) si vyhledám všechny památky, které se na tomto území nacházejí, a podle výsledků si vytvořím seznam objektů pro následující mapování.

Bakalářskou práci rozdělím na dvě části: část teoretickou a část praktickou. V teoretické části nejdříve představím region Přerovska, jeho základní charakteristiky a uvedu předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu v této oblasti. Dále vysvětlím pojem sociální cestovní ruch, vyjmenuji jednotlivé typy zdravotních postižení a průkazů osob s handicapem, zmíním nástroje uplatňované pro podporu zdravotně postižených a na závěr připojím i několik statistických údajů.

V praktické části nejdříve vyjmenuji všechny osobně navštívené objekty, stanovím metodiku hodnocení a následně u všech objektů dopodrobna rozeberu jejich úroveň přístupnosti pro pohybově, smyslově a mentálně resp. duševně postižené osoby. Všechna místa budou doplněna vlastní fotodokumentací s doprovodným komentářem a hodnotící tabulkou. Sestavím také mapové znázornění přístupnosti / nepřístupnosti jednotlivých památek pro jednotlivé druhy zdravotních postižení.

Informace pro obě části bakalářské práce budu čerpat z veřejně dostupných zdrojů, ať už knižních nebo elektronických, a také z legislativy ČR. Plánuji také nahlédnout do již vypracovaných bakalářských prací týkajících se stejného tématu z ostatních okresů. Z důvodu dosažení jednotnosti se budu ve své práci snažit o zachování doposud zavedeného stylu. Aktuálně je na stejné téma zpracováno 17 okresů: Jihlavsko, Třebíčsko, Chebsko, bývalý okres Olomouc, Šumperk, Jindřichův Hradec, Orlickoústecko, Znojemsko, Břeclavsko, Brno-venkov, Český Krumlov, České Budějovice, Havlíčkův Brod, Uherské Hradiště, Blansko, Hodonín a Kutná Hora.

Motivace

Ze širokého spektra nabízených témat pro bakalářské práce jsem si vybral téma: *Tvrze, hrady a zámky v bývalém okrese Přerov z hlediska přístupu pro handicapované občany*, vypsané akademickým malířem, panem Vladimírem Netoličkou.

Důvodů, proč jsem si toto téma zvolil bylo několik. Jednak mám obecně rád cestování a historická místa a památky rád navštěvuji i ve svém volném čase. Již jako dítě jsem se svými rodiči a sestrou objížděli v rámci dovolených různé oblasti České republiky a můj zájem o kulturní dědictví mi zůstal dodnes.

Druhým důvodem mého přihlášení k tomuto zadání je, že je součástí mapování přístupnosti tvrzí, hradů a zámků celé České republiky pro handicapované osoby a já bych rád zpracováním zadané oblasti přispěl kamínkem do mozaiky dokončení tohoto projektu, jehož výsledky považuji za velmi přínosné. Uvědomuji si totiž, že někteří lidé mají kvůli svým zdravotním handicapům přístup k některým objektům omezený nebo dokonce zcela znemožněný, a že zpracování tohoto materiálu by těmto osobám mohlo pomoci při výběru těch nejvhodnějších objektů s ohledem na typ jejich zdravotního postižení.

Dalším důvodem je fakt, že téma práce se zaměřuje především na handicapované osoby, jejichž potíže při překonávání překážek zůstávají v dnešní společnosti stále málo zdůrazňované. Jedním z cílů této práce je nabídnutí její finální verze lokálním institucím a organizacím zabývajícím se problematikou handicapovaných k veřejné distribuci ať už formou letáků, prospektů nebo jiných informačních materiálů.

Mým osobním přáním je, aby se informace z obsahu této práce rozšířily také směrem k laické veřejnosti. Domnívám se totiž, že zejména praktická část může být užitečná také například aktivním seniorům nebo rodinám s malými dětmi.

Z oblastí ke zpracování, které mi byly nabídnuty, jsem si vybral oblast Přerovska, přestože k ní nemám žádnou bližší vazbu. To pro mě ovšem zároveň představovalo výzvu a příležitost poznání nové oblasti a její kulturně-historických zajímavostí.

Cíl práce

Cílem práce je, na základě osobního terénního výzkumu za pomoci sesbíraných poznámek a pořízené fotografické dokumentace, sestavení vlastního posouzení těchto míst z hlediska přístupnosti pro osoby se zdravotním postižením. Bakalářská práce je součástí mapování celé republiky.

Svou závěrečnou práci plánuji nabídnout sdružením a organizacím zabývajícím se problematikou zdravotně postižených osob na okrese Přerov. Dále oslovím instituce, které mají v rámci Olomouckého kraje a Okresního úřadu Přerov v kompetenci cestovní ruch. Nabídka možnosti dalšího zpracování a případné distribuce mé práce bude směřována také na všechna informační centra okresu.

Na základě provedeného průzkumu a hodnocení rovněž zpracuji doporučení s uvedením, jaká opatření by bylo vhodné u těchto památek zrealizovat tak, aby se zlepšila jejich přístupnost pro handicapované občany, případně komfort při jejich návštěvě. Tato doporučení zašlu na příslušné úřady a podle jejich odezvy zpracuji komentář s reakcemi odpovědných osob. Na závěr shrnu všechna svá zjištění.

Věřím, že tato práce může být přínosem v oblasti rozvoje cestovního ruchu.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Charakteristika bývalého okresu Přerov

Oblast Přerovska se rozkládá v centru Moravy na jihovýchodě Olomouckého kraje v oblasti soutoku řek Moravy a Bečvy. Na východě má okres Přerov společnou hranici s okresem Nový Jičín z Moravskoslezského kraje a s okresy Vsetín a Kroměříž z kraje Zlínského. Na severu hraničí s okresem Olomouc a na západě s okresem Prostějov. Část okresu tvoří úrodná rovinatá Haná, která pozvolna přechází v Moravskou bránu, která je z obou stran střežena pahorkatinami Oderských vrchů. Okres Přerov se rozkládá na území o rozloze 845 km² a na celkové ploše Olomouckého kraje se podílí 16,0 %. [1]

Mapa 1: Vyobrazení okresu Přerov. Zdroj: [2] + vlastní úprava

Okres Přerov je okresem Olomouckého kraje s nejvyšším počtem obcí. Do katastrů přerovského okresu spadá 105 obcí, z nichž má 6 statut města (Hranice, Kojetín, Lipník nad Bečvou, Potštát, Přerov a Tovačov) a 3 městyse (Brodek u Přerova, Dřevohostice, Hustopeče nad Bečvou). Začátkem roku 2003 zanikly okresní úřady a samosprávné kraje se od té doby pro účely státní správy dělí na správní obvody obcí s rozšířenou působností (Hranice, Lipník nad Bečvou, Přerov), ty dále na správní obvody obcí s pověřeným obecním úřadem (Hranice, Kojetín, Lipník nad Bečvou, Přerov). [1]

Ve 105 přerovských obcích má své trvalé bydliště přes 130 tisíc obyvatel (2017), z nichž přibližně 63 % žije ve městech. Hustota zalidnění okresu je 153 obyvatel / km².

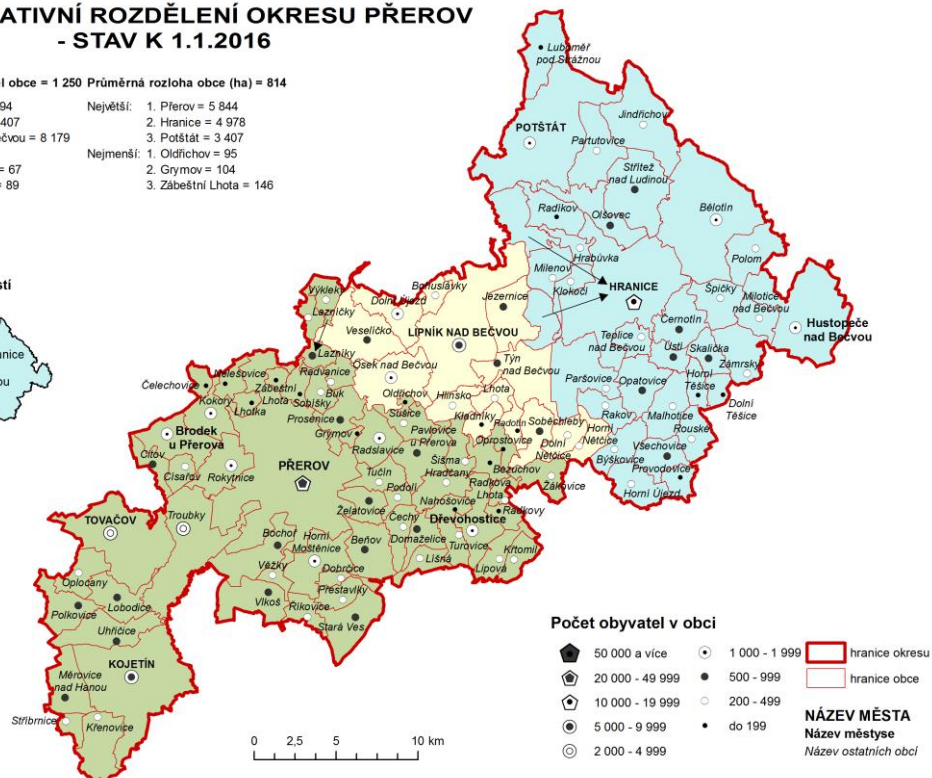
Sídlem okresu je jeho největší město a zároveň druhé největší město Olomouckého kraje, statutární město Přerov s necelými 44 tisíci obyvateli. Dalšími většími městy jsou Hranice na Moravě a Lipník nad Bečvou s 18, resp. 8 tisíci obyvateli, které jsou centry správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP).

ADMINISTRATIVNÍ ROZDĚLENÍ OKRESU PŘEROV - STAV K 1.1.2016

Průměrný počet obyvatel obce = 1 250 Průměrná rozloha obce (ha) = 814

Největší: 1. Přerov = 43 994	Největší: 1. Přerov = 5 844
2. Hranice = 18 407	2. Hranice = 4 978
3. Lipník nad Bečvou = 8 179	3. Potštát = 3 407
Nejmenší: 1. Lhotka = 64	Nejmenší: 1. Oldřichov = 95
2. Dolní Těšice = 67	2. Grymov = 104
3. Oprošovice = 89	3. Zabeštní Lhota = 146

Správní obvod obce s rozšířenou působností

Mapa 2: Administrativní rozdělení okresu Přerov. Zdroj: [3]

V souvislosti s daným tématem a demografickými fakty lze uvést, že na okrese Přerov je registrováno 752 osob se zdravotním postižením. [4]

Rozhodujícím hospodářským odvětvím Přerovska je zpracovatelský průmysl, ale významné postavení si zachovává také zemědělství. Význam zemědělství je dán především velmi příznivými přírodními podmínkami pro zemědělskou výrobu ve větší části okresu. Půdy v obvodech pověřených obecních úřadů Kojetín a Přerov patří k bonitně nejhodnotnějším v ČR. [5]

2 Předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu v oblasti

2.1 Lokalizační předpoklady

Okresem Přerov probíhá hranice mezi Českým masivem a Karpatskou soustavou. Oblast leží na střední Moravě na soutoku řek Moravy a Bečvy. Rozhraní povodí těchto dvou řek je zároveň evropským rozvodím mezi Černým a Baltským mořem.

2.1.1 Přírodní předpoklady

Přírodní podmínky patří k nejvýznamnějším lokalizačním faktorům pro turistický rozvoj regionu. Oblast Přerovska leží v jižní části olomouckého kraje, je převážně nížinná a úrodností půd (kvalitní černozemě) i příhodnými klimatickými podmínkami patří k nejúrodnějším částem republiky. Přerovsko leží na Hané a je pro něj typická rovinná krajina s nekonečnými lány polí bez výrazných kopců a hor. Díky rovinnému terénu je tak velmi vhodnou turistickou lokalitou pro rodinnou a méně náročnou cyklistiku a pěší turistiku. [6]

Největším vodním tokem Přerovska je řeka Morava, ale vodní páteř tvoří řeka Bečva. Region je znám také pod názvem Dolní Pobečví. V blízkosti neregulovaného toku řeky Bečvy se nachází dvě národní přírodní rezervace Žebračka a Zástudničí. Jedná se o zachovalé lužní lesy s bohatým ptačím hnízdištěm. Bečva slouží k rekreačním a sportovním účelům, zejména ke sportovnímu rybolovu nebo kanoistice. U města Tovačov najdeme malebné rybníky a jezera.

Poblíž Hranic na Moravě je situován Hranický kras se Zbrašovskými aragonitovými jeskyněmi a Hranickou propastí. Jeskyně byly objeveny v roce 1921 a přístupné veřejnosti jsou od roku 1926. Podle zaznamenaných statistik je v roce 2016 navštívilo okolo 48 tisíc turistů. Hranická propast se nalézá na území národní přírodní rezervace Hůrka u Hranic. Průzkumem se prokázalo, že propast je aktuálně nejhlubší zatopenou jeskyní světa. Celková hloubka není zatím známa, při posledním měření v roce 2016 se automatický robot dostal do hloubky 404 metrů, ale odhad geologů mluví o celkové hloubce 700 až 1000 metrů. [7]

Celé území Přerovska se pyšní bohatou nabídkou přírodních atraktivit. Kromě již zmíněných národních přírodních rezervací Žebračka, Zástudničí (lužní lesy) a Hůrky

u Hranic (krasová oblast) se zde rozprostírá také již uvedená národní přírodní památka – Zbrašovské aragonitové jeskyně, 15 přírodních památek (mj. např. Lhotka u Přerova, Malé laguny, Na Popovickém kopci, Nad kostelíčkem, V oboře), 6 přírodních rezervací (Bukoveček, Doubek, Dvorčák, Malá a Velká Kobylanka, Škrabalka) a registrováno je i 23 památných stromů. Opomenout nelze ani jednu ptačí oblast (Libavá) a 13 evropsky významných lokalit zařazených do národního seznamu Natura 2000, namátkou jmenujme například Dřevohostický les, Přestavlký les, Hůrka u Hranic, Choryňský mokřad a patří sem také již několikrát zmiňovaná NPR Žebračka. [8]

Rostlinstvo má z hlediska rekreace nezastupitelnou roli, jelikož dotváří celkový charakter krajiny. Přerovsko je krajinou málo zalesněnou, lesní pozemky tvoří 16,1 % celkové výměry. Velkou část oblasti zabírají úrodná pole, ostatní porost tvoří listnaté lesy – habry, olše a duby, místy se kolem toku Bečvy vyskytují zachovalé lužní lesy. Zvířena na Přerovsku se nijak výrazně neodlišuje od okolních oblastí stejné nadmořské výšky. Jsou zde k vidění zajáci, srny, bažanti, koroptve, hraboši polní a podobně. [6]

Geograficky se Přerovsko nachází v klimatickém mírném pásu, má teplé podnebí s průměrnou roční teplotou 8° Celsia, průměr ročních dešťových srážek se pohybuje kolem 600 mm. Teplá léta poskytují vhodné podmínky pro letní rekreaci, mírné zimy však příliš nepřejí rekreaci v zimním období. [6]

2.1.2 Kulturně historické předpoklady

Území okresu Přerov zaujímá výhodnou polohu na křižovatce hlavních směrů dávných i současných evropských cest. Místo, na kterém se dnes nachází město Přerov, bylo osídleno již v mladší době kamenné, o čemž svědčí významný archeologický nález sídliště lovců mamutů v lokalitě Přerov – Předmostí. S růstem významu obchodu se sídelní jádro přesunulo na levý břeh řeky Bečvy, kde procházely obchodní stezky. Předpokládá se, že Přerov byl jedním ze správních center Velkomoravské říše. [5]

Mezi hlavní turistická lákadla oblasti Přerovska patří městská památková zóna Přerov. Historické jádro města se rozprostírá v okolí Horního náměstí, kde se nachází domy z 15. století. Nedaleko náměstí je umístěn Přerovský zámek, který byl přestavěn z původního hradu a v současnosti zde sídlí Muzeum Komenského. [1]

Muzeum Komenského v zámku v Přerově se zaměřuje především na umělecké kovářství a školství. Vystavovány jsou rovněž artefakty z doby lovců mamutů

z vykopávek v lokalitě Předmostí. Zámek je turistům zpřístupněný celoročně. Celkově město Přerov nabízí služby dvou muzeí, čtyřech galerií, osmi kulturních zařízení a jednoho stálého kina. [6]

Z krajinářského a památkového hlediska má velkou hodnotu městský park Michalov, který je nemovitou kulturní památkou a významným krajinným prvkem. Vzhledem ke své rozloze a vybavenosti neslouží jen k odpočinku místních obyvatel, ale také ke konání významnějších kulturních akcí.

V severní části Přerova – Předmostí byla nalezena rozlehlá archeologická naleziště z dob lovců mamutů. V roce 2006 byla otevřena osm kilometrů dlouhá naučná stezka s Památníkem lovců mamutů, který v odhalené povrchové vrstvě uchovává a vyobrazuje zakonzervované úlomky kostí zvířat doby ledové.

Tato práce se zabývá kulturně-historickými objekty, respektive přístupností k nim a jednotlivé tvrze, hrady a zámky budou detailněji zmiňovány v praktické části. Na tomto místě tedy jen v krátkosti uvedu největší atraktivitu okresu z hlediska návštěvnosti. Nejnavštěvovanějším objektem je hrad Helfštýn, který návštěvníky láká nejen na prohlídku středověkého hradu, ale také například na každoročně konané setkání uměleckých kovářů. Podle výzkumu Helfštýn v roce 2016 navštívilo přes 93 tisíc návštěvníků. S odstupem na druhém místě a 24 tisíci návštěvníky je Muzeum Komenského v Přerově a na třetím zámek v Tovačově, který navštívilo v roce 2016 o tisíc návštěvníků méně. Za zmínku stojí ještě Městské muzeum a galerie Hranice, Galerie Konírna v Lipníku nad Bečvou nebo Památník lovců mamutů v Přerově, které však již zaznamenaly návštěvnost nižší. [9]

Události na Přerovsku mají povětšinou lokální či regionální charakter, je zde ale několik akcí nadregionálního nebo dokonce mezinárodního významu. Je to například setkání uměleckých kovářů – Hefaiston (srpen), Československý jazzový festival (říjen), Mistrovství ČR (květen) a ME v autokrosu (září) v Přerovské rokli, anketa Zlatý kanár – vyhlášení nejlepšího českého tenisty / tenistky (prosinec), letecký den – Den Letiště Přerov (červenec), sportovní setkání zdravých a postižených dětí – Mosty Přerov (červen), výlov Hradeckého rybníka u Tovačova (říjen) a Národní výstava hospodářských zvířat a zemědělské techniky s mezinárodní účastí (květen).

2.2 Realizační předpoklady

Vlastní poloha Přerova na okraji Hané a Moravské brány (cca 20 km jihovýchodně od Olomouce) s rozvinutým průmyslem a důležitým dopravním uzlem v železniční a silniční dopravě určuje sídelní útvar Přerov jako prostor výrazně polyfunkčního charakteru. [10]

Okresem Přerov prochází část dálnice D48 (přibližně 5 km) z Bělotína přes Nový Jičín do Frýdku-Místku. Dalším krátkým úsekem dálnice je přibližně 7,5 km dlouhý úsek dálnice D35 z Hradce Králové přes Olomouc do Lipníku nad Bečvou, kde se tato komunikace napojuje na českou páteřní dálnici D1 z Prahy přes Brno do Ostravy. Dálnice D1 okresem Přerov překonává vzdálenost zhruba 15 km a další úseky jsou plánovány dostavět do roku 2022. Těsné napojení na dálnici prospívá regionu z hlediska ekonomicky-hospodářského, na druhou stranu nekompletní dostavba dálnice D1 nutí osobní i tranzitní dopravu směřovat skrz centrum města, což způsobuje složitou dopravní situaci zejména v dopravních špičkách. Na území okresu najdeme ještě silnice I. třídy I/35, I/47 a I/55 propojující okres s Otrokovicemi, Valašským Meziříčím a Olomoucí.

Přerov je význačný železniční uzel jak ve státním, tak i v evropském železničním systému. Na přerovském nádraží zastavují v obou směrech rychlíky z Vídně, Budapešti, Varšavy a Prahy a je tak zajištěno přímé spojení do mnoha evropských měst. Z vnitrostátních tratí je významná především elektrifikovaná železniční tepna Praha – Česká Třebová – Přerov – Bohumín (označení 270), která vede přes Lipník nad Bečvou a Hranice na Moravě. Z Hranic se odpojuje trať 280 na slovenský Púchov.

Ve vzdálenosti 4,5 km jihozápadně se nachází Letiště Přerov. Jedná se o vnitrostátní veřejné a mezinárodní neveřejné letiště, které vzniklo v roce 2013 z původního vojenského letiště. Letiště má zásadní význam z hlediska dopravní dostupnosti a zvyšování konkurenceschopnosti celé střední Moravy. Nejbližší mezinárodní letiště jsou v Brně-Tuřanech nebo v Ostravě-Mošnově, obě vzdálena od Přerova asi 90 km.

V turistické lokalitě Přerovsko je možno vybírat z pestrého spektra nabídek na ubytování. Největší koncentrace ubytovacích kapacit je v Přerově. Podle městského informačního portálu nabízí jen město Přerov 1187 lůžek v 11 ubytovacích zařízeních typu hotel, penzion, hostel. [11] Tři z nich poskytují svým klientům doplňkové služby

(konferenční prostory, wellness centrum, saunu, fitness, tenis, bowling, squash a jiné). Největší kapacitu má hotel Jana **** s 191 lůžky ve 93 pokojích. Další ubytovací zařízení jsou například v Hranicích, Lipníku nad Bečvou, Teplicích nad Bečvou nebo v Kojetíně. Celkem se na území města Přerova nachází 40 hromadných ubytovacích zařízení. [12]

Teplice na Bečvou jsou proslulé svými význačnými lázněmi, specializujícími se na rehabilitaci klientů se srdečně-cévními problémy. Nedávno zde zahájily provoz také solné jeskyně, využívané pro léčbu astmatu a dalších plicních onemocnění. Na Přerovsku se nachází také několik minerálních pramenů, například v katastru obce Horní Moštěnice se produkuje Hanácká kyselka, Lázně Bochoř disponují pramenem sirnato-železnatým. V pivovaru Zubr Přerov se vyrábí pivo Zubr.

Nejširší nabídka stravovacích zařízení je především v centrech větších městech – Přerově, Lipníku nad Bečvou, Hranicích a Tovačově. Nachází se zde restaurace, hostince, bistra, bufety a další typy občerstvení. Mezi restauracemi v okolí má velmi dobré jméno zejména Restaurace U Labutě, ve které mnoho pokrmů ze své nabídky kuchaři grilují přímo před hostem nebo upravují na rožni a potom porcují u stolu hosta.

Sportovně-rekreačních zařízení nalezneme v okrese několik. Z pestré palety jmenujme například fotbalová hřiště, zimní stadion, četná sportoviště a sportovní areály, plavecký bazén, koupaliště, fitness centra nebo tělocvičny. Za zvláštní zmínku stojí velký tenisový areál v Přerově s 25 kurty. Město Přerov je totiž stejně jako Prostějov vyhlášené svou tenisovou historií a současností.

Milovníkům cykloturistiky nabízí oblast několik vytipovaných cyklotras. Ideální pro tento účel je upravená polní cesta okolo řeky Bečvy z Přerova až do 16 kilometrů vzdáleného Lipníku nad Bečvou. Na vyasfaltovaných částech velké Cyklostezky Bečva si na své přijdou i vyznavači in-line bruslení.

Na území lokality se nachází hustá síť značených turistických tras, o jejíž údržbu pečuje Klub českých turistů a populární jsou rovněž naučné stezky na území města Přerova – Předmostím až do pravěku a Lovci mamutů nebo kupříkladu Hubertova stezka v Dřevohosticích.

2.3 Selektivní (stimulační) předpoklady

Je nutné, aby turistická destinace dokázala turistům nabídnout maximum informací a pro návštěvníka nesmí být problém zjistit, jak a kde žádané informace získá. Kvalitně zpracovaný a předkládaný informační a orientační systém by měl ukazovat na fakt, že orgány veřejné správy mají zájem návštěvníkům poskytnout své služby.

Aktivním článkem mezi návštěvníkem a destinací jsou městská turistická informační centra. Na území okresu Přerov se nachází šest informačních center: Venkovské turistické informační centrum Dřevohostice, Vzdělávací a informační centrum Kojetín, Turistické informační centrum Hranice, Turistické informační centrum Lipník nad Bečvou a dvě Městská informační centra v Přerově – jedno v jádru města a jedno u archeologického naleziště Předmostí. Vyjma informačních center v Dřevohosticích a v Kojetíně jsou všechna ostatní otevřena celoročně. Informační centra v Hranicích a Lipníku nad Bečvou mají svoje webové stránky, prostřednictvím kterých komunikují se svými potenciálními návštěvníky, ostatní informační centra se odkazují na stránky města (obě přerovská infocentra) nebo obce (Dřevohostice). [13]

Mezi základní servis informačních center patří poskytování informací o ubytování, dopravním spojení, kulturních a sportovních událostech, historii a přírodních zajímavostech oblastí. Zabezpečují také prodej knih a distribuci propagačních materiálů, nabídku suvenýrů, turistických a cyklistických map.

Podporu aktivního přístupu k rozvoji cestovního ruchu jasně deklaruje Ministerstvo pro místní rozvoj, které provozuje státní příspěvkovou organizaci CzechTourism (Česká centrála cestovního ruchu). Jejím cílem je koordinovat propagaci České republiky jakožto turistické destinace jak v zahraničí, tak v České republice. V rámci ČR je to pak zejména spolupráce s regiony, angažovanost při vzniku přirozených oblastí cestovního ruchu, působení při jejich zatraktivnění v turistickém rozvoji nebo třeba podpora destinačního marketingu a managementu regionů.

Úspěšným projektem České centrály cestovního ruchu – CzechTourism je portál kudyznudy.cz, jehož cílem je podpora domácího cestovního ruchu a na svých internetových stránkách nabízí kompletní nabídku po každého cestovatele a turistu. Inzerováno je zde až 75 % aktuálních nabídek trávení volného času a akcí. V roce 2017 portál využilo 7 miliónů uživatelů. Provozován je na celorepublikové bázi a je přínosem

jak pro návštěvníky, tak pro místní obyvatele. Tak například potenciální návštěvníci okresu Přerov si zde mohou na základě volby regionu vybrat dle svých preferencí aktivity, které by chtěli při své návštěvě v daný termín absolvovat a následně se probírat vyhodnocenou nabídkou. [14]

Propagaci regionálního rozvoje plní také tzv. mikroregiony, což jsou sdružení obcí a měst za účelem získání podpory při čerpání finančních prostředků ze státních fondů a fondů EU. V okrese Přerov je těchto svazků obcí deset, některé mikroregiony svými aktivitami operují napříč několika okresy. [15]

2.4 Shrnutí potenciálu cestovního ruchu

Okres Přerov je významnou turistickou lokalitou rozkládající se v nížině převážně podél řeky Bečvy v místech, které v době pravěku osídli lovci mamutů. Tento unikát slouží jako jeden z hlavních atributů při propagaci oblasti a lákání turistů do tohoto regionu. Další historickou atraktivitou je především hojně navštěvovaný hrad Helfštýn, ale populární jsou i přírodní lokality jako například Zbrašovské aragonitové jeskyně s nejhlubší propastí na světě – Hranickou propastí.

Vynikající je napojení na dopravní infrastrukturu, a to jak silniční, tak železniční. U Přerova se sbíhají dvě páteřní dálnice ze západu na východ. Nevýhodou je, že část dálnice D1 ještě není dokončena a brání tak plynulejšímu průjezdu přes okresní město. Ubytovací kapacity jsou dle mého názoru dostačující, menší je jen nabídka luxusnějšího ubytování, po kterém však zřejmě v této lokalitě není aktuální poptávka.

Oblast se hodí spíše pro letní rodinné, aktivně trávené nebo poznávací dovolené a technicko-realizační zařízení i nabídka kulturních a sportovních akcí uspokojí i náročnějšího návštěvníka. Pro zimní, sportovní pobyty není tato lokalita vzhledem ke své geografické poloze a terénu ideální. Hlavním trumfem regionu je tedy historie a řeka Bečva, která se však v posledních 20 letech kvůli povodním dvakrát vymkla kontrole, a tak může být teoreticky pro potenciální návštěvníky při výběru místa rekreace nebo dovolené zároveň i největší hrozbou.

3 Sociální cestovní ruch

Sociální cestovní ruch neboli „cestovní ruch pro všechny“ popisuje definice Page a Connella (2009) jako takový pobyt, kterého se účastní lidé, kteří by normálně tuto příležitost neměli, a to buď z ekonomických důvodů nebo z důvodu neschopnosti či nedostupnosti. [16]

Pojem sociální cestovní ruch je pojmem poměrně novým a ve vládních dokumentech se objevil teprve před pár lety. Hlavními činiteli v této oblasti jsou především Ministerstvo pro místní rozvoj, státní příspěvková organizace Česká centrála cestovního ruchu – CzechTourism a několik nevládních organizací.

Sociální cestovní ruch si klade za úkol zpřístupnit přírodní a kulturně-historické dědictví znevýhodněným osobám, prosazovat vzdělávání zaměstnanců podniků cestovního ruchu s ohledem na poskytování služeb těmto osobám a zajišťovat rozvoj materiálně technického zabezpečení, tj. podporovat výstavbu zařízení sociálního cestovního ruchu.

Toto odvětví cestovního ruchu se zabývá cestováním skupin obyvatel ohrožených sociální exkluzí. Nejčastějšími důvody sociálního vyloučení této cílové skupiny jsou důvody ekonomické, zdravotní a sociální. Účastníci sociálního cestovního ruchu se člení do následujících segmentů:

- Jednotlivci a rodiny s dětmi s nízkými příjmy
- Děti (do 15 let) a mládež (16 až 26 let)
- Osoby ohrožené sociálním vyloučením
- Senioři (osoby starší než 65 let)
- Osoby zdravotně postižené

S ohledem na nosné téma této bakalářské práce, kterým je cílová skupina zdravotně postižených osob, zaměřím se z výše uvedeného seznamu v následujících kapitolách právě na ni. Nicméně, je vhodné konstatovat, že všech pět vyjmenovaných skupin tvoří v součtu nemalý podíl české populace a představují velký potenciál pro sociální cestovní ruch. Například podíl zdravotně postižených tvoří dle posledního celostátního šetření z roku 2013 asi 10 % české populace [17] a podíl seniorů, ačkoliv se tyto skupiny navzájem prolínají, je zhruba 18 % z celkového počtu. I toto ukazuje na fakt, že sociální cestovní ruch má obrovský význam a je nutné mu věnovat patřičnou pozornost.

4 Definice zdravotního postižení

V českém právním řádu není ukotvena jednotná definice pojmu zdravotní postižení. Jednotlivé definice zdravotního postižení se mezi sebou v různých dokumentech více či méně liší v závislosti na účelu dokumentu. Zmíním proto jen několik důležitých právních předpisů, které je definují.

Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením uvádí v Článku 1 tuto definici: *„Osoby se zdravotním postižením zahrnují osoby mající dlouhodobé fyzické, duševní, mentální nebo smyslové postižení, které v interakci s různými překážkami může bránit jejich plnému a účinnému zapojení do společnosti na rovnoprávném základě s ostatními.“* [18]

Pro účely zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, se zdravotním postižením rozumí *„tělesné, mentální, duševní, smyslové nebo kombinované postižení, jehož dopady činí nebo mohou činit osobu závislou na pomoci jiné osoby.“* [19]

V zákonu č. 365/2017 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon) je v § 5 zdravotní postižení definováno jako *„tělesné, smyslové, mentální, duševní nebo jiné postižení, které brání nebo může bránit osobám v jejich právu na rovné zacházení v oblastech vymezených tímto zákonem; přitom musí jít o dlouhodobé zdravotní postižení, které trvá nebo má podle poznatků lékařské vědy trvat alespoň jeden rok.“* [20]

Jednoduchá definice postižení, užívaná u nás pro účely českého zdravotního postižení, zní: *„Postižení je stav trvalého a závažného snížení funkční schopnosti v důsledku nemoci, úrazu nebo vrozené vady.“* Je důležité uvědomit si, že mluvíme-li o lidech s postižením, může se jednat i o postižení získaná v průběhu života v důsledku onemocnění, úrazu (včetně pracovního) či zdravotní komplikace. [Opatřilová, Procházková, 2011, s. 104]

5 Druhy zdravotního postižení

Světová zdravotnická organizace (WHO) rozlišuje Mezinárodní klasifikaci vad, postižení a znevýhodnění. Slowík [2007, s. 26-27] uvádí výklad WHO jednotlivých pojmů takto: „*Vada, porucha, defekt (impairment) je narušení (abnormalita) psychické, anatomické či fyziologické struktury nebo funkce. Postižení (disability) znamená omezení nebo ztrátu schopností vykonávat činnost způsobem nebo v rozsahu, který je pro člověka považován za normální. Znevýhodnění (handicap) se projevuje jako omezení vyplývající pro jedince z jeho vady nebo postižení, které ztěžuje nebo znemožňuje, aby naplnil roli, která je pro něj (s přihlédnutím k jeho věku, pohlaví a sociálním či kulturním činitelům) normální*“.

Zdravotní postižení se rozlišuje podle různých hledisek. Například zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v § 3 uvádí rozdělení na pět druhů zdravotních postižení: [19]

- Tělesné postižení
- Mentální postižení
- Duševní nemoci
- Smyslové postižení
- Kombinované postižení

Stejný zákon v § 8 dělí handicapované občany pro potřeby státní sociální podpory z hlediska závislosti na jiné fyzické osobě do čtyř stupňů. Jednotlivé stupně jsou:

- Stupeň I (lehká závislost)
- Stupeň II (středně těžká závislost)
- Stupeň III (těžká závislost)
- Stupeň IV (úplná závislost)

Stupeň závislosti se posuzuje podle toho, jaké množství základních životních potřeb postižená osoba není schopna samostatně zvládat. Mezi základní životní potřeby se řadí: mobilita, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologické potřeby, péče o zdraví, osobní aktivity, péče o domácnost.

Nejčastějšími příčinami zdravotního postižení jsou: nemoc, dědičnost, nehoda, úraz, příčiny vzniklé v prenatálním období nebo způsobené komplikovaným porodem.

5.1 Tělesné postižení

Tělesné nebo také fyzické postižení znamená, že člověk je omezen v pohybových schopnostech v důsledku poškození podpůrného nebo pohybového aparátu či jiného organického poškození. Pohyb může být kompenzován pomocí různých pomůcek. Často bývá tělesný handicap spojen s estetickým handicapem (např. chybějící končetiny atd.) a s atypickými projevy (např. záškuby, křeče atd.). [21]

Potměšilová [2013, s. 94] dělí tělesné postižení na vrozené a získané. Vrozené postižení znamená, že postižený se s handicapem již narodí. Získané postižení bývá obvykle důsledkem neočekávané změny zdravotního stavu (úraz, nemoc).

Tělesné postižení rozdělujeme na tři základní skupiny:

- Lehké
- Středně těžké
- Těžké

Mezi lehká tělesná postižení patří například stavy po operacích pohybového aparátu, jako jsou například výměny kloubů nebo operace plotýnek, kdy je jedinec limitován ve funkčnosti části pohybového ústrojí. Může se jednat o omezení dočasné nebo trvalé.

Za středně těžké tělesné postižení považujeme amputace (ztráta části těla), deformity (trvalá změna tvaru orgánu), dystrofie (genetické postižení svalstva) a osteoporózu (řidnutí kostní tkáně).

Těžkým tělesným postižením se myslí částečné nebo úplné ochrnutí poloviny těla nebo dolních končetin (hemiplegie, hemiparéza, paraplegie, paraparéza, tetraplegie). Kombinovanou formou tělesného postižení je dětská mozková obrna (poškození mozkové tkáně). [21]

V případě tělesného postižení je člověk nucen používat nejrůznější rehabilitační a kompenzační pomůcky. Ty umožňují handicapovanému dosáhnout alespoň určitého stupně pohybové samostatnosti, soběstačnosti a nezávislosti na pomoci jiného člověka. K nejběžnějším kompenzačním prostředkům patří: vozík pro invalidy (mechanický nebo elektrický), chodítka, berle, hole, protézy a využití speciálně upravených vozidel.

5.2 Mentální postižení

Mentální retardace je pojem vztahující se k podprůměrnému intelektuálnímu fungování osoby, které se stává zřejmým v průběhu vývoje a je spojeno s poruchami adaptačního chování. Poruchy adaptace jsou zřejmé z pomalého tempa dospívání, ze snížené schopnosti učit se a z nedostatečné sociální přizpůsobivosti. [Slowík, 2007, s. 109]

Mentální postižení vzniká funkčním poškozením mozku, a to buď v době před narozením, během porodu či po narození (např. vlivem onemocnění či úrazu). Není neobvyklé, že tento typ postižení je kombinací s dalšími druhy postižení např. dětskou mozkovou obrnou (DMO), poruchou sluchu, zraku, epilepsií atd. Nejčastější onemocnění pojící se s mentálním postižením: DMO, autismus, Aspergerův syndrom, Downův syndrom, epilepsie a další. [22]

Stupeň postižení je možno určit prostřednictvím inteligenčního kvocientu, vyjadřující míru rozumových schopností. Na základě dosažených výsledků v inteligenčních testech uvádí Ústav zdravotnických informací a statistiky toto členění: [23]

- **Lehká mentální retardace** (lehká slabomyslnost, debilita). IQ se pohybuje přibližně mezi 50 až 69, což u dospělých odpovídá mentálnímu věku 9 až 12 let. Stav vede k obtížím při školní výuce. Mnoho dospělých je ale schopno práce a úspěšně udržují sociální vztahy a přispívají k životu společnosti.
- **Středně těžká mentální retardace** (střední slabomyslnost, imbecilita). IQ dosahuje hodnot 35 až 49, což u dospělých odpovídá mentálnímu věku 6 až 9 let. Výsledkem je zřetelné vývojové opoždění v dětství, ale mnozí se dokáží vyvinout k určité hranici nezávislosti a soběstačnosti, dosáhnou přiměřené komunikace a školních dovedností. Dospělí budou potřebovat různý stupeň podpory k práci a k činnosti ve společnosti.
- **Těžká mentální retardace** (těžká slabomyslnost, idioimbecilita). IQ se pohybuje v pásmu 20 až 34. Toto u dospělých odpovídá mentálnímu věku 3 až 6 let. Stav vyžaduje trvalou potřebu podpory.
- **Hluboká mentální retardace** (hluboká slabomyslnost, idiocie). IQ dosahuje nejvýše 20, což odpovídá u dospělých mentálnímu věku pod 3 roky. Stav způsobuje nesamostatnost a potřebu pomoci při pohybu, komunikaci a hygienické péči.

5.3 Duševní onemocnění

Duševní onemocnění neboli duševní poruchy jsou typické narušením myšlení, nálady nebo chování. Svými projevy nezapadá do obvyklých kulturních norem. Jsou provázeny různými symptomy, které zjistí jedinec sám, případně lidé z jeho blízkého okolí.

Duševní poruchy představují početnou skupinu nemocí. Argument, že „duševní nemoc je jako každé jiné onemocnění“, však není zcela pravdivý, protože duševně nemocný člověk je v jiném postavení než člověk s tělesnou nemocí. Duševně nemocný se ostatním jeví jako osoba s vadami, slabý, neschopný, někdy i jako hloupý. Bojí se ho, neboť jeho chování je nepředvídatelné, nekontrolovatelné a možná i nebezpečné. Takto postižený člověk trpí a nese břímě negativního hodnocení ostatními lidmi, dochází ke stigmatizaci. [Malá, Pavlovský, 2002, s. 9]

Rozmanitost duševních onemocnění je široká, v následujícím výčtu uvádím nejběžnější psychické poruchy: [24]

- Úzkostné poruchy a neurózy
- Poruchy emocí a nálady

Při úzkostných poruchách postižený trpí strachem nebo úzkostí. Jsou nejčastější skupinou duševních onemocnění. Příkladem těchto poruch jsou: panická porucha (náhlá paralyzující hrůza), fobie (strach z konkrétních objektů či situací), obsedantně-kompulsivní porucha (neustálé rušivé myšlenky, např. „všude je špína“) a posttraumatická stresová porucha (po prožití traumatické události).

K poruchám emocí a nálady řadíme: deprese (ztráta zájmu o dříve oblíbené činnosti a aktivity, hluboký pocit smutku), bipolární afektivní porucha (maniodepresivní porucha, střídající se silné pocity euforie a smutku) a dystýmie (poruchy nálady).

Mezi další psychická onemocnění, která způsobují změny chování nebo poruchy osobnosti a mají vliv na kvalitu života, soběstačnost a přístup k životním příležitostem jedince počítáme například: stařeckou demenci (např. Alzheimerova choroba), amnézii (poruchy paměti), alkoholismus (závislost na alkoholu), bulimii a mentální anorexii (poruchy příjmu potravin), Downův syndrom (porucha 21. chromozomu), hysterii, nespavost, Parkinsonovu nemoc (porucha přenašeče nervových vzruchů), schizofrenii a řadu dalších. [25]

5.4 Smyslové postižení

Skupina osob se smyslovým (senzorickým) postižením se dělí do dvou podskupin: osoby se zrakovým postižením a osoby se sluchovým postižením. Další podskupinu tvoří osoby s kombinovaným postižením, tedy postižením oběma uvedenými handicapy.

5.4.1 Zrakové postižení

Podle Slowíka [2007, s. 60-61] „*můžeme zrak bez nadsázky považovat za jeden z nejdůležitějších smyslů pro člověka. Využíváme jej jako primární smysl při získávání až 90 % všech informací. Jakékoliv zrakové omezení ztěžuje především orientaci – a pokud jde o dlouhodobé nebo trvalé postižení, pak je jím výrazně ovlivněna také komunikace, psychická integrita a celkově i sociální existence lidského jedince.*“

Za osobu se zrakovým postižením považujeme toho jedince, který i po optimální korekci (medikamentózní, chirurgické, brýlové apod.) má v běžném životě problémy se získáváním a zpracováváním informací zrakovou cestou (např. čtení černotisku, zraková orientace v prostoru atd.). [Vitásková, Ludiková, Somalová, 2003, s. 59]

Zrakové vady a postižení můžeme kategorizovat podle různých kritérií. Je běžné, že se klasifikační přístupy kombinují a doplňují, jelikož žádná klasifikace nedokáže dostatečně postihnout všechny okolnosti a projevy zrakového postižení. Slowík [2007, s. 61] uvádí klasifikaci zrakového postižení dle WHO:

- Střední slabozrakost
- Silná slabozrakost
- Těžce slabý zrak
- Praktická nevidomost
- Úplná nevidomost

Další dělení může být například podle doby vzniku: vrozené a získané. Michalík [2011, s. 279] popisuje příčiny a dobu vzniku zrakových vad takto: „*Oslabení, ztrátu či nevyvinutí zraku může způsobovat řada příčin – od nemocí, úrazů, genetických vlivů až po důsledky civilizační a ekologické zátěže atd. Zrakové postižení může vzniknout již v období vývoje dítěte (v těhotenství matky), během porodu nebo krátce po něm (perinatální období) a dále v průběhu celého životního cyklu člověka.*“

Časté je rozlišení zrakových vad podle postižených zrakových funkcí, a to na: snížení zrakové ostroty, omezení zorného pole, poruchy barvocitu, poruchy akomodace (refrakční vady), poruchy zrakové adaptace, poruchy okohybné aktivity, poruchy hloubkového (prostorového) vidění, katarakta (šedý zákal), glaukom (zelený zákal) a další. [Slowík, 2007, s. 61]

Zrakově postižení používají pro pohyb a komunikaci s okolním světem různé druhy asistivních technologií a kompenzačních pomůcek. Mezi slabozrakými jsou běžné optické binokulární a příložní lupy. Pro práci na počítači je to potom speciální hardware a software (digitální zvětšovací lupy, hmatové displeje, braillovské řádky, hlasové výstupy atd.). K pohybu a orientaci slouží bílá hůl nebo asistence vodícího psa. Pro psané, resp. tištěné dorozumívání se používá tzv. Braillovo hmatové písmo, založené na reliéfním zápisu znaků čteném pomocí hmatu.

5.4.2 Sluchové postižení

Přijde-li jedinec o sluch, sníží se tím až o 60 % přísun informací. To se sice jeví jako újma zdánlivě nižší ve srovnání se ztrátou zraku, ale v realitě běžného života to nepředstavuje o mnoho snazší situaci. Přestože mají od narození neslyšící nebo těžce sluchově postižení lidé rozvinuté určité kompenzační schopnosti, sluchový handicap ovlivňuje jejich život velmi výrazně. Sluchové dysfunkce totiž vytvářejí kolem postiženého komunikační bariéru (např. narušený vývoj řeči), omezují orientační schopnosti, síť sociálních vztahů a mají rovněž negativní vliv na vývoj myšlení. [Slowík, 2007, s. 71]

Klasifikovat sluchové postižení je možné, tak jako u jiných postižení, z několika hledisek. Prvním z nich je rozlišení podle typu: [Slowík, 2007, s. 74]

- Převodní vady (vady vnějšího a středního ucha – jedinec špatně slyší)
- Percepční vady (vady vnitřního ucha – jedinec špatně rozumí)
- Smíšené vady

Další členění je podle doby vzniku na: vrozené a získané. Do třetice zmíním rozdělení podle stupně (intenzity) sluchové ztráty. Toto dělení obsahuje pojmy:

- Nedoslýchaví (lehce, středně, středně těžce, těžce)
- Neslyšící
- Ohluchlí

Z posledního dotazníkového šetření Vládního výboru pro zdravotně postižené v roce 1998 vyplývá, že v České republice je zhruba 500 tisíc sluchově postižených, z nichž naprostou většinu tvoří starší lidé, jejichž sluch se zhoršil s věkem. Šetření také uvádí, že v České republice je asi 7300 uživatelů znakového jazyka, což je hlavní dorozumívací prostředek zejména pro osoby prakticky neslyšící nebo ohluchlé (ztráta sluchu nad 70 dB) resp. pro osoby s nimi komunikující. [26]

Hlavním kompenzačním prostředkem je například využití tzv. kochleárních implantátů, které elektricky stimulují přímo sluchový nerv, čímž lze vyvolat sluchový vjem a v případě nedoslýchavosti se osvědčilo použití sluchadel, zesilovacích aparatur a sluchátek. [Slowík, 2007, s. 74]

5.5 Kombinované postižení

Kombinované postižení je kumulací dvou a více projevů zdravotního postižení u konkrétního jedince. Jedná se o kombinace různých druhů, forem a stupňů postižení, proto je jejich přesná klasifikace obtížná. Opatřilová [2005, s. 8-9] uvádí, že „*závažnější postižení, poruchy a vady se velmi často sdružují, mají tendenci vyskytovat se společně, a tak jejich nositel může být postižený více vadami.*“ Je možné se setkat také s jinými označeními, jako jsou kombinované vady, vícenásobné postižení nebo hluboké postižení. [27] Nejčastější příčinou vzniku kombinovaného postižení je poškození centrální nervové soustavy (mozku).

Základní dělení kombinovaných postižení je dle původu na: vrozené a získané. V případě tělesného, mentálního a smyslového postižení se převážně jedná o vrozený handicap, ale samozřejmě je možné získat kombinované postižení i během života. Tělesný handicap lze získat například po onkologické léčbě a odstranění nemocného orgánu, tkáně. Dle stupně dělíme kombinované postižení na: lehké, střední a těžké.

Podle Vaška [2003, s. 190] jsou osoby s vícenásobným postižením rozřazovány do tří symptomatologicky příbuzných skupin:

- mentální postižení v kombinaci s dalším postižením
- duální smyslové postižení, nejčastěji slepo-hluchota
- poruchy chování v kombinaci s jiným postižením

6 Průkazy osob se zdravotním postižením

Průkaz ZTP je ve společnosti zažitý název pro průkaz osoby se zdravotním postižením. Zkratka ZTP ale představuje pouze jednu ze tří variant průkazu a jejich společné označení zní: průkaz pro osoby se zdravotním postižením (zkráceně – průkaz OZP). Průkaz vydává místně příslušné kontaktní pracoviště Úřadu práce osobám, kterým byl přiznán status dlouhodobě tělesně, smyslově nebo duševně postižených osob. Průkaz přisuzuje vlastníkovvi nárok na jisté výhody, a to zejména výhody v oblasti dopravy, ale i o celou řadu jiných benefitů. Řízení o přiznání průkazu se provádí na základě žádosti podané na příslušném kontaktním pracovišti Úřadu práce, o přidělení rozhodují lékaři z Lékařské posudkové komise. [28]

Problematiku průkazu osoby se zdravotním postižením (OZP) upravuje zákon o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením (zákon č. 329/2011 Sb.) [30], který v §34 definuje rozdělení průkazů OZP a nároky na ně, v §36 potom vyjmenovává nárok na výhody z vlastnictví průkazu plynoucí.

Podle portálu Ministerstva práce a sociálních věcí *„má na průkaz OZP nárok osoba starší 1 roku s tělesným, smyslovým nebo duševním postižením charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, které podstatně omezuje její schopnost pohyblivosti nebo orientace, včetně osob s poruchou autistického spektra.“* [29]

Dle rozsahu a závažnosti daného postižení se tyto průkazy rozlišují na tři typy:

- průkaz OZP označený „TP“ – těžce postižení
- průkaz OZP označený „ZTP“ – zvlášť těžce postižení
- průkaz OZP označený „ZTP/P“ – zvlášť těžce postižení s průvodcem

6.1 Průkaz TP (těžce postižený)

Nárok na získání průkazu TP má osoba, která má středně těžké funkční postižení pohyblivosti nebo orientace, včetně osob s poruchou autistického spektra. Tím se rozumí stav, kdy osoba je při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna samostatné pohyblivosti v domácím prostředí, ale zhoršenou schopnost orientace a snížený dosah má v exteriéru, kde se potýká s problémy při chůzi okolo překážek a na nerovném terénu. [30]

Držitel průkazu TP, má nárok na: [30]

- vyhrazené místo k sezení ve veřejných dopravních prostředcích pro pravidelnou hromadnou dopravu osob, s výjimkou dopravních prostředků, v nichž je místo k sezení vázáno na zakoupení místenky
- přednost při osobním projednávání své záležitosti, vyžaduje-li toto jednání delší čekání, především stání. Za osobní projednávání záležitostí se nepovažuje nákup v obchodech ani obstarávání placených služeb ani ošetření a vyšetření ve zdravotnických zařízeních
- Euroklíč – univerzální klíč umožňující důstojnou dostupnost veřejných sociálních a technických zařízení (WC, schodišťových a zvedacích plošin, výtahů atd.) v ČR i v zahraničí

6.2 Průkaz ZTP (zvláště těžce postižený)

Nárok na získání průkazu ZTP má osoba, která má těžké funkční postižení pohyblivosti nebo orientace, včetně osob s poruchou autistického spektra. Tím se rozumí stav, kdy je osoba při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna samostatné pohyblivosti a orientace v domácím prostředí, ale v exteriéru je schopna chůze pouze se značnými obtížemi a na krátké vzdálenosti. [30]

Držitel průkazu ZTP má nárok na stejné výhody jako držitel průkazu TP, navíc na: [30]

- bezplatnou dopravu pravidelnými spoji místní veřejné hromadné dopravy osob (tramvajemi, trolejbusy, autobusy, metrem)
- slevu 75 % jízdného ve druhé vozové třídě osobního vlaku a rychlíku ve vnitrostátní přepravě a slevu 75 % v pravidelných vnitrostátních spojích autobusové dopravy
- parkovací průkaz pro OZP, který umožňuje bezplatné stání na místě pro vozíčkáře, označeném kresleným piktogramem, a to ve všech státech EU

6.3 Průkaz ZTP/P (zvláště těžce postižený s průvodcem)

Nárok na získání průkazu ZTP/P má osoba, která má zvláště těžké nebo úplné funkční postižení pohyblivosti nebo orientace s potřebou průvodce, včetně osob s poruchou autistického spektra. Tím se rozumí stav, kdy osoba je při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna chůze v domácím prostředí se značnými obtížemi, popřípadě

není schopna chůze, v exteriéru není schopna samostatné chůze a pohyb je možný zpravidla jen na invalidním vozíku. [30]

Držitel průkazu ZTP/P má nárok na stejné výhody jako držitel průkazu TP a ZTP, a navíc na: [30]

- bezplatnou dopravu průvodce veřejnými hromadnými dopravními prostředky v pravidelné vnitrostátní osobní hromadné dopravě
- bezplatnou dopravu vodícího psa, je-li úplně nebo prakticky nevidomá, pokud ji nedoprovází průvodce

Držiteli průkazu ZTP nebo průkazu ZTP/P a jeho průvodci může být poskytnuta sleva ze vstupného na divadelní a filmová představení, koncerty a jiné kulturní a sportovní akce. Tyto slevy jsou nenárokové.

Mezi další zvýhodnění osob s průkazem ZTP a ZTP/P patří například: průkaz slouží jako dálniční známka (jen v rámci ČR), vyhrazené parkovací místo v místě bydliště, osvobození od poplatku za televizní a rozhlasový přijímač nebo vydání ŘP zdarma. Speciálně pro majitele průkazu ZTP/P platí osvobození od poplatku za psa, osvobození od ekologické daně nebo sleva na dani z příjmu. [31]

7 Podpora osob se zdravotním postižením

7.1 Legislativa a aktivity na podporu zdravotně postižených osob

Prostřednictvím několika zákonů, nařízení a dalších nástrojů česká legislativa usiluje o dodržování lidských práv, rovných příležitostí pro všechny a o odstraňování existujících bariér bránících osobám se zdravotním postižením v účasti na plnohodnotném životě a zapojení do společnosti.

Usnesením č. 151 vlády České republiky ze dne 8. 5. 1991 byl ustaven Vládní výbor pro zdravotně postižené občany. Vládní výbor vypracoval Národní plán pomoci zdravotně postiženým občanům. Tento dokument je od té doby pravidelně aktualizován a nejnověji schválený dokument byl přijat usnesením vlády České republiky dne 25.května 2015 pod názvem „*Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2015–2020*“. Zabývá se strategickými oblastmi podpory osob se zdravotním postižením a obsahuje celou řadu oblastí, ke kterým patří například: rovné zacházení a ochrana před diskriminací, nezávislý život, vzdělávání a školství, zaměstnávání a další. K oblastem blízkým tématu bakalářské práce můžeme zmínit například: přístupnost staveb, přístupnost dopravy a komunikací, přístup ke kulturnímu dědictví a účast na kulturním životě nebo osobní mobilita. Obsahově i strukturou vychází plán z Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením. [32]

Vládní výbor pro zdravotně postižené občany také administruje „Národní rozvojový program mobility“. Ten se koncentruje na podporu výstavby komplexních bezbariérových tras ve městech a obcích. Opatření zahrnují odstraňování bariér v budovách státních a veřejných institucí a zpřístupňování dopravy. [33]

Podpůrný dokument Evropské komise, který nese název “Evropská strategie pro pomoc osobám se zdravotním postižením 2010–2020: Obnovený závazek pro bezbariérovou Evropu“ se ve svém znění odvolává na článek 1 Listiny základních práv Evropské unie, kde se uvádí, že „*Lidská důstojnost je nedotknutelná. Musí být respektována a chráněna*“ a na článek 26 který dále stanoví, že „*Unie uznává a respektuje právo osob se zdravotním postižením na opatření, jejichž cílem je zajistit jejich nezávislost, sociální a profesní začlenění a jejich účast na životě společnosti.*“ [34]

Předpisu Evropského společenství se drží zákon 377/2009 Sb. o drahách, který ukládá dopravci a prodejci přepravních dokladů povinnost, aby „*nezaváděl diskriminační pravidla pro přístup platná pro přepravu zdravotně postižených osob a osob s omezenou schopností pohybu a orientace*“ a vyžaduje tím uplatnění nároku na rovné zacházení a rovné podmínky v dopravě a cestování. [35]

7.2 Nástroje pro podporu cestování zdravotně postižených osob

Podle Globálního etického kodexu cestovního ruchu vydaného Světovou organizací cestovního ruchu (UNWTO) má každý člověk právo cestovat. To vychází z práva na volný čas a odpočinek garantovaného Všeobecnou deklarací lidských práv. Jsou ale lidé, kteří nemají v tomto ohledu stejné možnosti a příležitosti. Důvodem může být nedostatek financí nebo rozličné zdravotní, fyzické, informační, komunikační a dopravní bariéry.

Jednou z těchto skupin jsou lidé se zdravotním postižením. Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením v článku 30 – Účast na kulturním životě, rekreace a sport – deklaruje právo těchto osob „*mít přístup na místa určená pro kulturní aktivity, jako jsou divadla, muzea, kina, knihovny a služby pro turisty a, v co největší možné míře, přístup k historickým památkám a významným místům národního kulturního dědictví*“. [18]

Výsledkem práce různých institucí je soubor koncepcí, projektů a aktivit, jejichž cílem je dosáhnout toho, aby všichni lidé měli rovný přístup k uspokojování svých potřeb při cestování.

Ministerstvo pro místní rozvoj vydalo v roce 2008 publikaci „Cestovní ruch pro všechny“, která byla financována Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR jako odborná příručka k projektu „Odborná školení a vzdělávání pracovníků územní veřejné správy pro oblast cestovního ruchu.“ V rámci projektu „Vzdělání v cestovním ruchu“ se zabývá souhrnem informací na téma sociální cestovní ruch, který Evropská Unie a UNWTO považují za prioritu a dotýká se nejen občanů se zdravotním postižením, ale všech znevýhodněných skupin. [Indrová, 2008, s. 8]

Evropská komise a UNWTO podporují také projekt „Tourism for all“ (Cestovní ruch pro všechny) neboli „Accessible tourism“ (Přístupný cestovní ruch), který usiluje

o odstranění všech druhů bariér při cestování. [36] Přínosný je také projekt Euroklíč, což je dlouhodobý nadnárodní projekt, ve kterém je zapojena i Česká republika a jehož cílem je zajistit osobám se sníženou pohyblivostí rychlou a důstojnou dostupnost veřejných sociálních a technických zařízení (toalety, schodišťové plošiny, výtahy aj.).

V souvislosti s usnadněním cestovního ruchu pro zdravotně postižené je v ČR realizována řada dalších programů. Namátkou jmenujme například webové stránky, Český ráj bez bariér [37], Dostupná Šumava [38], Vysočinou na vozíku [39] nebo kupříkladu knižní publikaci “Jak dobýt hrad – památky takřka bez bariér” [Jančo, Šefců 2009], vydaná za finanční podpory Ministerstva kultury ČR, která popisuje dostupnost nejvýznamnějších kulturních památek v péči NPÚ pro handicapované spoluobčany.

Podobným projektem je i mapování tvrzí, hradů a zámků v ČR z hlediska přístupnosti pro handicapované občany v rámci zpracování bakalářských prací na VŠP Jihlava.

8 Statistika zdravotně postižených osob v ČR a ve světě

Před rokem 2000 bylo obtížné počet zdravotně postižených občanů v ČR stanovit. Podle „Národního plánu opatření pro snížení negativních důsledků zdravotního postižení“ z roku 1993 byl učiněn kvalifikovaný odhad vycházející z toho, že četnost zdravotních postižení je obdobná v zemích s obdobnou úrovní rozvoje. [40] Na základě tohoto konstatování bylo odhadnuto, že počet občanů se zdravotním postižením bylo v ČR zhruba 1 200 000, tedy cca 12,4 % populace.

Usnesením vlády ČR č. 596/2003 přijaté ke zprávě o plnění Národního plánu vyrovnání příležitostí pro občany se zdravotním postižením v roce 2002 bylo Českému statistickému úřadu uloženo koordinovat tvorbu statistik o občanech se zdravotním postižením, s cílem vytvořit konzistentní systém informací v této oblasti. [41]

V rámci plnění opatření Národního plánu proběhla již dvě statistická šetření, a to v roce 2007 a 2013, další je plánované podle stanovené periody na rok 2019. Sběr statistických dat byl proveden na reprezentativním vzorku občanů ČR prostřednictvím výběrového souboru praktických lékařů a praktických dětských lékařů.

Cílem tohoto šetření bylo zjištění základních charakteristik osob se zdravotním postižením jako jsou pohlaví a věk a porovnání zjištěných údajů s celkovou populací ČR. Dalšími parametry byly například vzdělanostní úroveň, rodinný stav, ekonomická aktivita, bydlení, zdravotní situace osob se zdravotním postižením – typ, příčina, délka a míra zdravotního postižení, potřeba pomůcek, rozsah zajištění pomoci a potřeby péče.

Ze šetření u osob se zdravotním postižením, které v roce 2013 již po druhé v historii realizoval ČSÚ ve spolupráci s Ústavem zdravotnických informací a statistiky ČR vyplynulo, že z celkového počtu obyvatel ČR bylo 1 077 673 osob se zdravotním postižením, což je 10,2 % české populace.

Při porovnání výsledků obou provedených šetření vyšlo najevo, že proti roku 2007 se zvýšil počet zdravotně postižených o 0,3 % (z 9,9 % na 10,2 %). U mužů byl nárůst jen o jednu desetinu (na 9,9 %), u žen byl výraznější (z 10,0 % na 10,6 %). Osoby se zdravotním postižením se dělí na šest základních věkových skupin. Bez ohledu na hledisko pohlaví lze konstatovat, že nejvyšší počet osob se zdravotním postižením se vyskytuje v posledních dvou věkových kategoriích (60–74 let a starší 75 let). Statistici šetřili sedm typů postižení: tělesné, zrakové, sluchové, mentální, duševní,

vnitřní a jiné. Zjistili, že u osob se zdravotním postižením převládaly dva typy – vnitřní (41,9 %) a tělesné (29,2 %). Hlavní příčinou zdravotního postižení byla nemoc (64,7 %). Za ní pak byly s velkým odstupem vrozené postižení (9,4 %), stařecká polymorbidita (9,0 %) a úraz (5,5 %). Pokud mluvíme o míře zdravotního postižení, ze čtyřech základních skupin zdravotního postižení (lehké, středně těžké, těžké a velmi těžké) se nejvyšším podílem vyznačovalo středně těžké zdravotní postižení (40,8 %), následované lehkým zdravotním postižením (29,1 %), těžkým zdravotním postižením (19,7 %) a velmi těžkým zdravotním postižením (5,8 %). [17]

Pro srovnání podílu zdravotně postižených v populaci České republiky vůči Evropské unii lze jmenovat dokument Evropské komise „Lidé se zdravotním postižením mají rovná práva“, který představuje Evropskou strategii v oblasti zdravotního postižení v letech 2010–2020, a který udává, že v EU má zhruba jedna šestina populace (80 miliónů) nějaké zdravotní postižení. [42]

Ve světovém měřítku je to obdobné. Podle citace OSN a Světové zdravotnické organizace „*Současnou světovou populaci tvoří z 19,64 % spoluobčané se zdravotním postižením*“. [Indrová, 2008, s. 80]

PRAKTICKÁ ČÁST

9 Metodický postup práce

Po nastudování odborné literatury a příslušných zdrojů týkajících se problematiky cestování s ohledem na zdravotní postižení občanů jsem nabyté vědomosti zpracoval v teoretické části. Druhým úkolem bylo v praktické části vypracovat seznam tvrzí, hradů a zámků v bývalém okrese Přerov a popsat jejich přístupnost pro občany s různými handicapem.

V této části bakalářské práce tedy uvádím všechny tvrze, hrady a zámky na okrese Přerov, které jsou na webových stránkách Národního památkového ústavu uvedené v seznamu nemovitých památek. Oproti zadání bakalářské práce jsem do výběru přidal navíc hradiště a archeologická naleziště, která NPÚ ve svém seznamu nemovitých památek také registruje.

Úkolem práce je zmapování výše zmíněných kulturně-historických míst a zhodnocení jejich přístupnosti pro zdravotně postižené osoby. Abych dosáhl co nejuvěrnějších a nejrealističtějších výsledků hodnocení, rozhodl jsem se pro osobní návštěvu oblasti a zdokumentování aktuálního stavu na základě osobních zkušeností. Z důvodu poměrně rozsáhlého výčtu památek jsem se do daného regionu vypravil třikrát, a to v září, říjnu a v listopadu 2017. Při každé z cest jsem navštívil přibližně třetinu z celkového počtu míst.

Před návštěvami jednotlivých památek jsem si na základě získaných vědomostí z teoretické části sestavil tabulku s uvedením jednotlivých typů postižení. Handicapy jsem si rozdělil na tři hlavní kategorie: tělesné postižení, smyslové postižení, mentální a duševní postižení. Tělesné postižení dále rozlišuji na osoby s invalidním vozíkem (ručním nebo elektrickým) a osoby se sníženou pohyblivostí. Smyslové postižení dělím na zrakové a sluchové postižení.

Pro každý typ postižení posuzuji danou památku z několika hledisek. Jednak je to hledisko přístupnosti: existence parkoviště (kvalita parkovací plochy, vzdálenost od památky), dále zhodnocení přístupové cesty od parkoviště k památce a snadnost, resp. obtížnost pohybu po památce. U tělesně postižených beru v úvahu především nutnost překonávání fyzických bariér (dveře, prahy, schody). To stejné platí u zrakově

postižených, u kterých si navíc všímám kvality osvětlení a přítomnosti naváděcích a zvýrazňovacích prvků určených pro bezpečnější pohyb. Z důvodu bezpečnosti u smyslově, ale i mentálně a duševně postižených negativně hodnotím nutnost parkování u silnice. Poslední položkou hodnocení je, zda jsou k dispozici bezbariérové toalety. Pro potřeby této práce jsem zvolil příjezd k památce pouze osobním automobilem.

Jako metodu hodnocení jsem zvolil stejnou stupnici jako se používá v českých školách, tzn. systém známkování od jedné do pěti, kdy 1 je nejlepší a 5 nejhorší. Hodnocení jsem zapsal do připravených tabulek, spolu se záznamem dalších poznámek a postřehů zjištěných vlastní zkušeností. Nezbytnou součástí průzkumu a hodnocení bylo pořízení fotodokumentace o stavu dané památky z hlediska posuzovaných kritérií. Drtivá většina pořízené fotodokumentace je mým vlastním dílem a spolu s tabulkami a slovním popisem je hlavní součástí níže uvedeného zpracování.

Po návštěvně jsem na základě zjištěných skutečností rozdělil památky na veřejnosti přístupné a veřejnosti nepřístupné. K veřejnosti přístupným patří jednak objekty nacházející se v exteriéru (reliéfní náznaky sídelních hradišť, zbytky původních osídlení a zříceniny hradů), dále dočasně nebo trvale veřejnosti zpřístupněné interiéry objektů kulturně-historických památek hradů a zámků a také expozice archeologických nalezišť. Mezi veřejnosti nepřístupné se řadí především zámky, které buď chátrají anebo jsou v soukromém vlastnictví, slouží k různým účelům (obecní úřady, domy pro seniory, školy atd.) a jsou tedy pro veřejnost uzavřené. Z důvodu praktického využití jsem větší prostor v hodnocení a zejména při popisu památek věnoval veřejnosti přístupným objektům.

10 Seznam navštívených památek

10.1 Veřejnosti přístupné objekty

10.1.1 Přístupné hrady a zámky a archeologické naleziště

- Hrad Helfštýn
- Zámek Přerov
- Zámek Tovačov
- Zámek Dřevohostice
- Archeologické naleziště Přerov-Předmostí

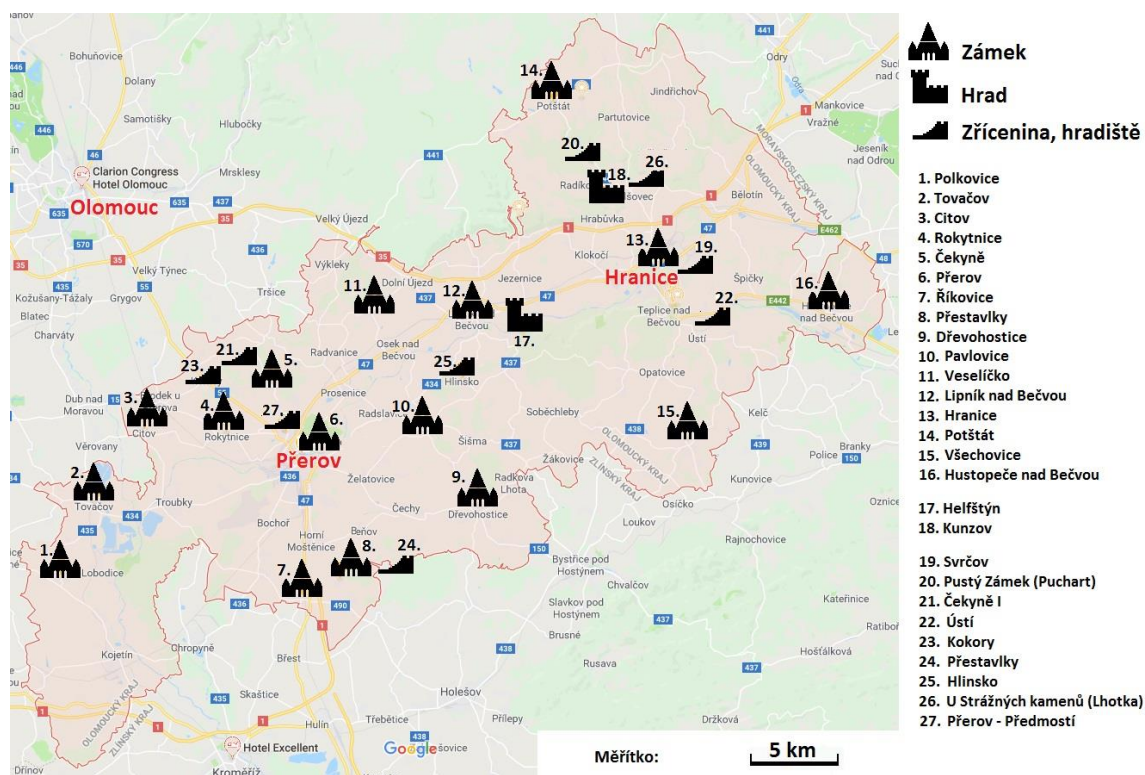
10.1.2 Otevřená prostranství (hradiště, sídliště, tvrziště, zříceniny hradů)

- Hrad Svrčov
- Hrad Pustý Zámek
- Hradisko Čekyně I (Hrubý Les)
- Hradiště Ústí (Hradištěk)
- Hradisko Kokory
- Tvrz a polní opevnění Přestavlky
- Hradiště Hlinsko (Nad Zbružovým)
- Hradisko Lhotka u Hranic (U strážných kamenů)

10.2 Veřejnosti nepřístupné objekty (tvrze, hrady a zámky)

- Zámek Citov
- Zámek Čekyně
- Zámek Hranice na Moravě
- Zámek Hustopeče nad Bečvou
- Zámek Lipník nad Bečvou
- Zámek Pavlovice u Přerova
- Zámek Polkovice
- Zámek Potštát
- Zámek Přestavlky u Přerova

- Zámek Rokytnice
- Zámek Veselíčko
- Zámek Všechnovice
- Zámek Říkovice
- Hrad Kunzov

Mapa 3: Rozmístění památek v okrese Přerov. Zdroj: Google.com + vlastní úprava

11 Hodnocení veřejnosti přístupných objektů

11.1 Přístupné hrady, zámky a archeologická naleziště

Veřejnosti přístupnými objekty jsou pro potřebu této práce myšleny ty památky, v jejichž interiéru nebo exteriéru jsou celoročně nebo sezonně prováděny komentované nebo nekomentované návštěvnické prohlídky anebo je jejich součástí trvalá expozice kulturně-historického charakteru.

Čtyři z pěti památek v této kapitole jsou zahrnuty na seznamu NPÚ jako hodnotné nemovité kulturní památky. Lokalitu Památník lovců mamutů v Přerově-Předmostí jsem se do tohoto výčtu rozhodl zařadit až dodatečně, a to i přesto, že se ve zmíněném seznamu nevyskytuje. Jedná se totiž o jedno z nejvýznamnějších archeologických nalezišť na území České republiky.

Všechny památky jsem osobně navštívil, zámek v Dřevohosticích, který je pro turisty otevřen od května do září jsem zastihl v mimosezónní pauze, takže jsem se dovnitř na komentovanou prohlídku nedostal, hodnocení jsem tedy provedl jen pro okolí zámku.

U navštívených památek slovně hodnotím jak možnosti parkování, přístup od parkoviště k památce a pohyb po památce samotné. Uvádím také přítomnost nebo absenci WC a zmiňuji jejich připravenost pro zdravotně postižené. Sumarizace každé památky ve formě známkování s ohledem k jednotlivým typům poškození je potom uvedena v tabulce u každé památky. Slovní popis a tabulkové hodnocení jsou pro dokreslení podpořeny fotodokumentací.

11.1.1 Hrad Helfštýn

Historie: Slezský šlechtic, známý loupeživý rytíř Friduš z Linav, si v poslední čtvrtině 13. století postavil nad řekou Bečvou malý hrad. Na přelomu 14. a 15. století byl hrad zdokonalením opevnění přeměněn v mocnou pevnost. Současně přestavba a dostavba paláce novým křídlem zlepšila obyvatelnost hradu. Důmyslné opevnění dokonale využilo jeho příznivou polohu. Se změnou způsobu boje byli majitelé hradu v průběhu času nuceni sídlo několikrát přestavovat a rozšiřovat. Přestavby byly diktovány především vojenskými účely, a ještě v osmdesátých letech 17. století hrad stále plnil

úlohu pevnosti. Až koncem 18. století se s ním přestalo počítat jako s článkem zemské obrany. [Novák, 1998, s. 141–143]

Obrázek 1: Exteriér hradu je poměrně rozsáhlý

Přístup k památce: Hrad Helfštýn (dříve také Helfštejn) je vzdálen zhruba 5 km jihovýchodně od Lipníka nad Bečvou. Po příjezdu na místo je k dispozici placené parkoviště, na kterém jsou dvě bezplatná místa označená tabulkou pro zdravotně postižené. Parkoviště je ale od hradu stále ještě poměrně daleko, návštěvníci musí ke vstupní bráně zdolat vzdálenost 250 metrů do prudkého kopce po silnici. Pro zdravotně postižené osoby je tu proto ještě jiná možnost, jak zaparkovat pohodlněji. Kousek za parkovištěm je sice dopravní značka zákazu vjezdu, která běžným návštěvníkům přiblížení ke hradu znemožňuje, ale podle informace Bc. Pavly Janýškové ze Správy hradu Helfštýna „ZTP návštěvníci mají možnost v běžné sezóně parkování po dohodě na louce před vstupem do hradu“. Těsně před vstupní branou je totiž odstavná plocha, odkud je to ke hradu už velmi blízko. Byl jsem očitým svědkem, kdy tělesně postižený vozíčkář za pomoci doprovodu nakládali v tomto místě elektrický vozík na přívěs automobilu, který zde měli odstavený (viz obrázek 14).

Obrázek 2: Dvě místa pro zdravotně postižené

Obrázek 3: Prudké stoupání ke hradu

Pohyb po památce: K hlavní bráně je to potom přes dřevěný most hradního příkopu zhruba 50 metrů. Následuje malé nádvoříčko pokryté drobnými kamínky a druhý hradní příkop, přes který vede k vnitřní kamenné bráně další dřevěný most. Ve věži vnitřní brány je povrch dlážděný plochými kameny. Najdeme tu také pokladnu. Držitelé

průkazu ZTP mají vstup zdarma, držitelé průkazu ZTP/P mají navíc nárok na slevu 50 % na vstupném pro jednu osobu doprovodu.

Obrázek 4: Kamenné dláždění brány

Obrázek 5: Štěrkový povrch a lavičky

Za pokladnou se rozprostírá hlavní dvůr hradu nebo také druhé nádvoří. Hrad Helfštýn patří svou rozlohou k nejrozsáhlejším hradním komplexům v Evropě, a právě druhé nádvoří tvoří jeho velkou část. Nachází se zde budovy užitkové i fortifikační. V těchto místech se konají kulturní akce a ve spodní části najdeme i sociální zařízení. To je plně bezbariérové, včetně dostatečného rozměru toalety pro invalidní vozík, instalovaných madel a upraveného umyvadla. Po pravé straně areálu vede zpevněná, kamínky vysypaná cesta, která mírně stoupá, směrem k třetímu nádvoří se sklon stupání zvětšuje. Při mé návštěvě jsem měl příležitost při zdolávání tohoto úseku potkat jak člověka s francouzskými berlemi, tak paní na elektrickém vozíčku s doprovodem a pozorovat tak jejich pohyb v tomto terénu. Nutno dodat, že oba cestu vzhůru i zpět dolů s opatrností zvládli, ačkoli paní na vozíku volila raději pohyb po zatravněném okraji cesty, který byl zřejmě sjízdnější a pocitově pohodlnější (viz obrázek 12).

Obrázek 6: Toalety nejsou speciálně uzpůsobeny pro zdravotně postižené

Obrázek 7: Hradní příkopy jsou opatřeny kovovými zábranami

Po přibližně 200 metrech se po průchodu dvěma branami a přes dva mostky ocitají návštěvníci na nádvořím třetím, kde se kromě expozice několika kovářských výtvarů a kovářské dílny nachází také věž, která od roku 2002 slouží jako rozhledna. Pro dosažení krytého ochozu 16 metrů vysoké vyhlídkové věže, ze které je hezký rozhled na Beskydy a Hostýnské a Oderské vrchy, je třeba zdolat pět pater dřevěného schodiště.

Schodiště není příliš široké, z jedné strany je chráněné dřevěným zábradlím. Pro osoby s těžkým tělesným postižením je výstup komplikovaný, osoby s nižším stupněm tělesného postižení nebo jiným druhem zdravotního postižení se mohou rozhodnout na základě vlastního uvážení, dle zdravotního stavu a aktuální kondice. Možné je také vystoupat jen do nižších pater, odkud je výhled na třetí, případně na druhé nádvoří.

Obrázek 8: Třetí nádvoří s vyhlídkovou věží

Obrázek 9: Palácové nádvoří bude uzavřeno

Ze 3. nádvoří vede most přes hradní příkop na poslední čtvrté, tzv. Palácové nádvoří. Přesto, že se jedná o nejnovější část hradu, je jeho stav havarijný a po dobu následujících dvou let zde proběhne citlivá rekonstrukce. Bývalý renesanční palác dostane novou skleněnou střechu. Návštěvníci nepřijdou ani o expozice, které byly na čtvrtém nádvoří umístěny, protože budou přesunuty do jiných částí hradu. Po dobu rekonstrukce bude upravena otevírací doba hradu – v hlavní sezóně bude hrad otevřen od čtvrtka do neděle.

Obrázek 10: Výhled z věže na čtvrté nádvoří. Výstup je možný pouze po schodech

Tabulka 1: Hodnocení přístupnosti hradu Helfštýn

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	3	3	3	2	2
Cesta k památce	3	3	3	2	2
Pohyb po památce	4	3	3	3	3
Toalety	2	1	1	1	1

Pohyb tělesně postižených jsem zachytil na několika fotografiích:

Obrázek 11: I přes ne příliš ideální terén se zde lze pohybovat i s tělesným postižením

Obrázek 12: Pro vozíčkáře tento terén příliš vhodný není, ale zvládnout se dá

Obrázek 13: Štěrkový podklad na vstupním nádvoří. Nádvoří je osazeno lavičkami

Obrázek 14: Nakládání elektrického vozíku handicapovaného na přívěs automobilu

11.1.2 Zámek Přerov

Historie: V 11. století stával na přerovském návrší královský hrad, jenž byl vybudován za knížete Břetislava. Majitelem původně gotického hradu se na konci 15. století stal rod Pernštejnů. Na přelomu 16. a 17. století se Přerov dostal do držby Karla staršího ze Žerotína, za jehož působení vyvrcholila přestavba hradu na renesanční zámek.

Větší stavební úpravy v interiérech i exteriérech zámku provedli až v první polovině 19. století Antonín hrabě Magnis a jeho syn Vilém. Již na konci 19. století přestal zámek sloužit k účelu bydlení. Po vzniku Československa převzalo zámek město Přerov, které se rozhodlo přizpůsobit interiéry zámku pro muzejní expozice a depozitáře.

Muzeum Komenského bylo do prostor zámku přestěhováno v roce 1930 a dodnes slouží pro muzejní účely. Přerovský zámek je jediným celoročně zpřístupněným zámkem na Přerovsku. [43]

Obrázek 15: Horní náměstí s objektem zámku, kde sídlí Muzeum Komenského

Přístup k památce: Přerov je statutární město, nacházející se na řece Bečvě 20 km od krajského města Olomouce. Do roku 2002 byl sídlem okresního úřadu okresu Přerov, statutárním městem je od roku 2006. Žije zde necelých 44 tisíc obyvatel. Přerovský zámek se nalézá v historickém středu města, poblíž řeky Bečvy. Přístup do něj je z Horního náměstí a v současnosti zde sídlí Muzeum Komenského. Dvě parkovací místa pro zdravotně postižené najdeme poblíž Galerie města Přerova, jen asi 50 metrů od vstupu do muzea. Povrch náměstí je vydlážděn kostkami a posledních 20 metrů před vstupní branou stoupá vzhůru po nakloněné rovině. Vozíčkáři by zde jistě uvítali asistenci.

Obrázek 16: Parkování pro zdravotně postižené

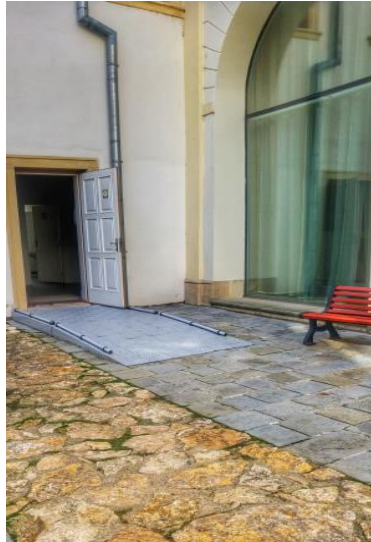

Obrázek 17: Vstup do zámku (do muzea)

Pohyb po památce: Cestu vstupními dveřmi nekomplikuje žádný práh, ale jejich šířka. Otevření jednoho křídla o šířce 70 cm k průjezdu širšího invalidního vozíku nemusí stačit a vozíčkář může potřebovat pomoc s odjištěním druhého křídla dveří. Za dveřmi je malé atrium, ze kterého se návštěvníci dostanou přes další dveře k pokladně. Přístup zejména tělesně postiženým tentokrát ztěžují dva asi 15 cm vysoké schodky. Držitelé průkazu ZTP a ZTP/P mají nárok na poloviční vstupné, tj. 20 Kč na prohlídku zámku.

Obrázek 18: Vstup k pokladně vede přes dva schody

Obrázek 19: K toaletám lze využít nájezdovou rampu

Obrázek 20: Toalety jsou označeny patřičným symbolem

Od pokladen je po schodišti směrem do suterénu přístup k první expozici zahrnující artefakty z vykopávek a archeologických odkryvů z doby pravěkých lidí, kteří na Přerovsku sídlili v paleolitu. Výstava pokrývá půdorys šesti místností, přechody mezi nimi jsou až na tři desetimetrové schodky bezbariérové. Cestou zpět k pokladnám je třeba opět absolvovat schodiště se 13 schody. Možnost použití výtahu není.

Obrázek 21: Přízemní expozice není zcela bezbariérová (v pozadí dva schodky)

Obrázek 22: V prvním patře nejsou mezi průchody dveřmi umístěny prahy

Obrázek 23: Výstava školních tříd v 1. patře

Obrázek 24: Bezbariérový průchod dveřmi

Druhá část prohlídky pokračuje po přesunu přes nádvoří do další části zámku. Zde se ve dvou patrech nachází několik dalších expozic. Do prvního podlaží opět vedou schody a ani zde výtah nenajdeme. Po zdolání schodů se můžeme po patře pohybovat

bezbariérově. Nachází se zde výstava věnovaná Janu Ámosu Komenskému, který v Přerově studoval. Přechod do dalšího patra znovu komplikuje schodiště, pak už je ale pohyb bez bariér. V poschodí se nabízí prohlídka vybavení školních tříd z doby první republiky a socialismu. Další místnosti vystavují například minerály, sbírky s entomologickou tematikou nebo národopis a kulturu oblasti Hané. Vede odtud také výstup na zámeckou věž, kam lze vystoupat po 77 schodech točitého kovového schodiště a odkud je hezký výhled na město a okolí. Tento úsek je však pro osoby s těžkým tělesným postižením prakticky nezdolatelný a výstup bych nedoporučoval ani osobám se zhoršenou stabilitou a se strachem z výšek či s tendencí k závratím.

K toaletám, které jsou uzpůsobeny zdravotně postiženým, je přístup z nádvoří. Nádvoří je pokryto kamenným dlážděním a kamennou mozaikou, k toaletám potom vede cesta skrz dveře se schodkem. Ten lze ovšem překonat za pomoci nainstalované nájezdové rampy. Bezbariérovost vstupu na WC je zde tedy dodržena na 100 %.

Obrázek 25: Schodiště vedoucí do 2. patra muzea

Obrázek 26: Točité kovové schodiště na vyhlídku na věži

Obrázek 27: Schodiště vedoucí do přízemní expozice pravěku

Tabulka 2: Hodnocení přístupnosti zámku Přerov

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	1	1	1	1	1
Cesta k památce	3	3	2	1	1
Pohyb po památce	5	5	3	2	1
Toalety	1	1	1	1	1

11.1.3 Zámek Tovačov

Historie: Na místě současného zámku stávala tvrz, která je poprvé zmíněna roku 1321 jako majetek krále Jana Lucemburského. Roku 1327 převzali panství Tovačovští z Cimburka, kteří ho na konci 14. století přestavěli na pozdně gotické sídlo s raně renesančními prvky a opevnili ho valy s nárožními baštami. V roce 1502 koupili hrad Tovačov páni z Pernštejna, kteří se postarali o nejrazantnější proměnu jeho podoby v historii, když z něj učinili mohutnou renesanční pevnost, současně však splňující nároky na komfortní bydlení. Zámek velmi utrpěl v době třicetileté války, kdy byl dobyt a vydrancován švédskou armádou. Poslední stavební úpravy na zámku provedli Gutmannové roku 1924. Po 2. světové válce přešel tovačovský zámek do rukou státu.

Zámek je charakteristický svou 96 metrů vysokou štíhlou Spanilou věží. Zámek má čtyřkřídlovou dispozici kolem nepravidelného dvora. Pozoruhodná je zejména osmiboká kaple se segmentovou kopulí a raně barokní štukaturou, renesanční portál zámecké věže a schodiště ve vídeňském stylu. K areálu náleží komplex budov s věží a obrannými valy a zámecký park. [44]

Obrázek 28: Zámek Tovačov se Spanilou věží a přilehlými budovami

Zámek je přístupný turistům, během hlavní sezóny se tu koná řada kulturních akcí. Na komentovanou prohlídku mají zdravotně postižení zlevněné vstupné na 40 Kč. Přístupná je také vyhlídka ze Spanilé věže. Zde je jednotné vstupné 30 Kč.

Přístup k památce: Tovačov je umístěn uprostřed pomyslného čtverce mezi městy Přerov-Prostějov-Olomouc-Kroměříž. Do žádného z nich to není dál než 20 km, administrativně však spadá do okresu Přerov. Ve městě žije okolo 2,5 tisíce obyvatel, leží na středním toku řeky Moravy a je obklopeno ze tří čtvrtin vodou a lužními lesy.

Tovačovský zámek se nachází nedaleko středu města, poblíž Mlýnského náhonu propojující dvě velké vodní plochy – Hradecký rybník a Annínské jezero.

Parkování je možné buď před mostkem a hlavní branou vedoucí do předzámčí, kde je standardní neplacené parkoviště pro zhruba 10 aut, anebo o kousek dál v ulici Cimburkova. Tam jsou před místní cukrárnou k dispozici dvě parkovací místa pro zdravotně postižené. Po telefonické nebo osobní dohodě s personálem zámku je ovšem vozidlu přepravujícímu zdravotně postiženého umožněn vjezd až do předzámčí na druhé nádvoří. Od parkoviště je to přes mostek prvního vodního příkopu k vstupní bráně zhruba 50 metrů po kostkové dlažbě. Na fasádě vstupní věže je kromě erbu Jana z Pernštejna umístěna tabule se základními údaji o zámku, včetně QR kódu.

Obrázek 29: Parkování (zdroj: Google.com)

Obrázek 30: Parkování nejbližší zámku

Po průchodu vstupním portálem návštěvníky uvítá směrovník. Podle něj lze pokračovat např. do zámeckých zahrad, k zámku nebo k toaletám, které se nacházejí poblíž. K dispozici jsou dvě toalety. Jedna je označena klasickým symbolem WC, druhé dveře nesou cedulku se symbolem vozíčkáře, takže jsou uzpůsobeny zdravotně postiženým.

Obrázek 31: Venkovní toalety v předzámčí

Obrázek 32: Parčík a pódium v předzámčí

V předzámčí je povrch pěšinek z jemných kamínků a ze stejného materiálu jsou cestičky v celém malém parčíku, který je lemován lavičkami vhodnými k odpočinku. Od brány se přibližně po 50 metrech dostáváme k druhému zámeckému příkopu, přes který vede kamenný mostek s kamenným dlážděním. Povrch se dále až ke vstupní bráně na nádvoří opět mění na štěrk. Kovové dveře brány jsou dostatečně široké, takže je lze

projet i na invalidním vozíku bez toho, aby se musela otvírat celá vrata brány. Byl jsem očitým svědkem, kdy za asistence svého doprovodu projížděla dveřmi starší paní s ručním invalidním vozíkem. Kovové dveře nemají práh, ale je fakt, že vyhlížejí velmi mohutně a osoba posazená na vozíku, pokud by neměla asistenci, by mohla sama mít problém s jejich otevřením.

Po průchodu kovovými dveřmi následuje další brána, která byla v době mé návštěvy otevřena dokořán. Vnitřní nádvoří je vysypané kameninovou drtí smíchanou s pískem, po okrajích je dlážděné. Přístup k pokladně vede přes asi 10 cm vysoký obrubník a následně do interiéru po kamenné dlažbě. V první místnosti jsou toalety, které ovšem nejsou bezbariérové, další místností je pokladna. Držitelé průkazů TP, ZTP a ZTP/P mají 50% slevu ze základního vstupného. K dispozici jsou dva prohlídkové okruhy, ani jeden z nich není upravený pro zdravotně postižené. Vzhledem k tomu, že při prohlídkách je nutné zdolat více než 100 schodů, pohyb po zámku budou mít komplikovaný tělesně postižení lidé – zejména osoby na invalidním vozíku.

Obrázek 33: Kamenný mostek

Obrázek 34: Vstupní brána

Obrázek 35: Vstup k pokladně

Pohyb po památce: Každý ze dvou okruhů pokrývá jedno křídlo zámku – Pernštejnské a Vídeňské. Oba začínají výstupem po schodišti, která však nejsou ve všech místech opatřena bezpečnostním zábradlím. Možnost výtahu tu není. První okruh nás po cca 40 schodech uvítá v 1. patře Pernštejnského křídla, kde návštěvníky čeká nutnost about si klasické zámecké filcové pantofle. Tento fakt může osobám, které už tak mají problém s pohybem, způsobovat nepříjemnosti. Na dotaz, zda by se pro osoby

s handicapem dala vyjednat výjimka z povinnosti použití pantoflí, mi bylo odpovězeno kladně. Průvodce zavádí návštěvníky do několika historických místností, jejichž podlahy jsou pokryty buď parketami nebo dlažbou. Mezi místnostmi jsou bariéry ve formě dveřních prahů. Ty mají výšku v rozmezí přibližně 5–15 cm. Pozornost je třeba věnovat neukotveným koberecům. Cestou k raně barokní kapli čeká návštěvníky dalších 10 mramorových schodů bez zábradlí.

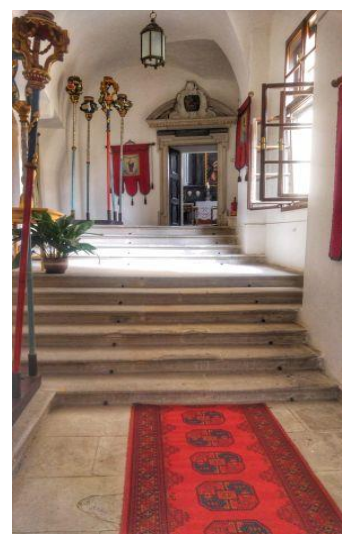
Druhé zámecké křídlo – Vídeňské – je více reprezentativní a nachází se zde „Kancelář Gutmannů“ a především obřadní síň, kde se konají svatební obřady. K ní vede schodiště ve vídeňském stylu. K pracovně je potom třeba zdolat čtyři dřevěné schody.

Obrázek 36: Vstup do křídla zámku s obřadní síní

Obrázek 37: Parketová podlaha a mírně zvýšený práh

Obrázek 38: Schodiště vedoucí ke kapli

Obrázek 39: Dřevěné schodiště ke kanceláři

Obrázek 40: Úzký průchod mezi sloupovím ke schodišti

Obrázek 41: Schodiště ve vídeňském stylu

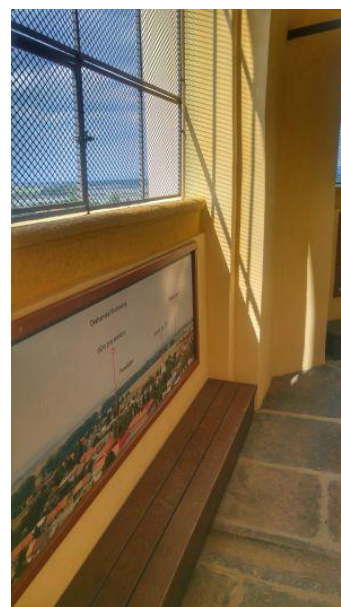
Vyhlídko ze Spanilé věže do širokého okolí kraje je nezapomenutelný zážitek, pro člověka na invalidním vozíku je ale její vyhlídková terasa prakticky nedosažitelná. Na vrcholek totiž vede zhruba 200 betonových schodů ve formě úzkého točitého schodiště. Po dosažení prvního mezipatra pokračuje stoupaní po další soustavě prudkých dřevěných schodů. Z bezpečnostních důvodů jsou hrany většiny schodů (vždy alespoň prvního a posledního v poschodí) zvýrazněny žlutou barvou. Interiér věže je spoře osvětlen a osoby se zhoršeným viděním by měly stoupat opatrně. Stejně tak bych doporučil obezřetnost lidem se sklony k závratím a se zhoršenou stabilitou. Osoby se strachem z výšek nebo ze stísněných prostor by se nahoru neměly vydávat vůbec. Úzký ochoz vyhlídkového patra je sice po celém obvodu věže proti pádu chráněn ochrannými mřížemi, přesto by tyto osoby z výhledu pravděpodobně neměly velký požitek.

Obrázek 42: Točité schodiště

Obrázek 43: Dřevěné schody

Obrázek 44: Vyhlička z věže

Zámek nenabízí možnost doplňkových informačních tabulí psaných v Braillově hmatovém písmu ani tabule s hlasovým komentářem. Přestože Zámek Tovačov není z hlediska přístupnosti ideálním místem pro pohyb zdravotně postižených, personál se snaží vždy v rámci možností vyjít těmto osobám vstříc. Na několik mých dotazů ohledně služeb zámku poskytovaných zdravotně postiženým ochotně odpověděla kastelánka zámku Květa Zajícová: „*Handicapovaní si u nás „moc neužijí“, tak se snažíme mít alespoň individuální přístup a pokud se ozvou dopředu, snažíme se vyjít vstříc. Takovýchto prohlídek není moc, ale už jsme na zámku měli slepé i hluchoněmé. Provázíme i lidi s mentálním postižením. Občas se stane, že příbuzní vynesou tělesně postiženého člověka alespoň do některých částí expozic.*“

Tabulka 3: Hodnocení přístupnosti zámku Tovačov

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	2	2	2	2	2
Cesta k památce	3	3	3	3	3
Pohyb po památce	5	4	3	2	2
Toalety	2	2	1	1	1

11.1.4 Zámek Dřevohostice

Historie: Renesanční čtyřkřídlý vodní zámek ze 16. století byl v Dřevohosticích postaven na místě původního zemanského sídla – vodní tvrze, která zde stála již před rokem 1368. Nejvýznamnějším stavebním zásahem byla renesanční přestavba na začátku 17. století za vlády moravského zemského hejtmana Karla staršího ze Žerotína. Postupně docházelo k úpravám, nejdříve barokním a dnes patří zámek k nejvýznamnějším památkám moravské renesance.

Předzámčí je tvořeno jižní částí opevnění se dvěma mohutnými baštami, vodním příkopem a hospodářskými budovami. Areál zámeckého parku je dnes torzem kdysi hodnotné botanické zahrady, kterou obdivovali návštěvníci městečka ještě na počátku 20. století.

Obrázek 45: Předzámčí s hospodářskými budovami a barokními sochami

Od konce 19. století zámek prošel několika změnami účelu využívání. Po roce 1897 sloužil zámek jako noclehárna pro výletníky, od roku 1902 zde patnáct let sídlila „Ochranovna pro mládež zpustlou a mravně narušenou“. Po 1. světové válce zde byla zřízena měšťanská škola a po 2. světové válce osmiletá střední škola. Následně byl zámek krátce využíván místním jednotným zemědělským družstvem jako sýpky a skladiště brambor. Když budovu v roce 1961 přebral do správy Okresní ústav sociálních služeb Přerov, zřídil tu „Ústav sociální péče pro mládež“. Od roku 2002

slouží zámek opět obci a je využíván jako kulturní centrum městečka. V předzámčí sídlí unikátní hasičské muzeum. [45] Prohlídka zámku s průvodcem je možná každou neděli od května do září, v době letních prázdnin každý den kromě pondělka v 9, 11, 13 a 15 hodin.

Přístup k památce: Dřevohostice jsou situovány na hlavním tahu silnice 150 z Přerova do Bystřice pod Hostýnem. Od okresního města jsou vzdáleny přibližně 10 km. Při návštěvě zámku je ideální zajet až přímo do areálu, to znamená přes kamenný mostek vodního příkopu vstupní branou opevnění do předzámčí. Zde je parkoviště pro několik aut a značeno je zde také parkoviště pro dvě vozidla se značkou zdravotně postižených. K hlavní bráně zámku je to od parkoviště zhruba 50 metrů po vyasfaltovaném povrchu.

Obrázek 46: Opevnění s mostem a baštami

Obrázek 47: Vjezd do areálu je přes bránu

Pohyb po památce: V době mé návštěvy (říjen 2017) byl zámek nepřístupný a dlouho mi nikdo neodpovídal ani na moje dotazy zaslané elektronickou poštou na adresu informačního centra. Až v březnu 2018 se mi ozvala paní Alena Kopečková z úřadu městyse Dřevohostice s několika základními informacemi, jako například, že „na zámku je i výtah z doby, kdy tam byl ústav pro postižené“. Jelikož jsem ale neměl příležitost zámek navštívit a zaznamenat pohyb po interiéru památky osobně, zaměřím se u tohoto veřejnosti přístupném zámku alespoň na jeho bezprostřední okolí.

Čtyřhranná budova je z venku přístupná ze všech čtyř stran, přičemž zadní část zámku, kde se nachází i malý parčík, je užívána ke kulturně-společenským událostem konaným v obci. Je zde vystavěno pódium s vydlážděným tanečním parketem a připraveny stoly pro pohoštění. Okolí je osvětleno reflektory a přístupné okolí parku je vyasfaltováno. Nalezneme tu také turistickou tabuli s mapou lákající na absolvování Naučné stezky Dřevohostickým lesem, která měří zhruba 7 km.

Obrázek 48: 2x parkování pro handicapované

Obrázek 49: Zadní část zámku

Po boku zámku je i budova s WC, které jsou pravděpodobně otevřeny jen v době konání místních kulturních akcí. V době mé návštěvy byly toalety nepřístupné. Nepodařilo se mi najít ani žádné další vystavené informace o zámku či lokalitě. V době prázdnin je tu ale otevřené turistické informační centrum.

Obrázek 50: Venkovní toalety

Obrázek 51: Okolí zámku je vyasfaltováno

Tabulka 4: Hodnocení přístupnosti okolí zámku Dřevohostice

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	1	1	1	1	1
Cesta k památce	1	1	1	1	1
Pohyb po památce	-	-	-	-	-
Toalety	-	-	-	-	-

11.1.5 Archeologické naleziště Přerov-Předmostí

Historie: Lokalita je dobře známá díky svým bohatým archeologickým objevům pocházejícím zejména z období paleolitu. Vykopávky velkého množství mamutích kostí, naleziště tábořišť lovců mamutů z doby před 27–26 tisíci lety na místě zvaném Skalka a jiné archeologické skvosty řadí Předmostí společně s Dolními Věstonicemi k nejdůležitějším nalezištím v Česku. [46]

Obrázek 52: Parkování. (Zdroj: Google.com)

Obrázek 53: Informační centrum s toaletami

Přístup k památce: Předmostí je místní částí města Přerova asi kilometr severně od jeho centra. V lokalitě Hradisko byly nalezeny nejstarší lidské stopy na Přerovsku z období paleolitu před 100 000 lety. V těsném okolí panelových domů se nachází Městské informační středisko (MIC) - Předmostí a Památník lovců mamutů. Veřejné parkování je možné na parkovacích místech na sídlišti. Ve vzdálenosti zhruba 50 metrů od informačního centra se nacházejí dvě parkovací místa pro zdravotně postižené.

Obrázek 54: Schodiště k památníku

Obrázek 55: Památník lovců mamutů

Obrázek 56: Interiér památníku

Obrázek 57: Nájezdová rampa k památníku

Pohyb po památce: Infocentrum Předmostí na začátku naučné vlastivědné stezky s názvem „Předmostím až do Pravěku“ bylo otevřeno v roce 2009 a poskytuje zázemí návštěvníkům naučné stezky i obyvatelům Předmostí. V informačním centru mohou návštěvníci z řad turistů a odborné veřejnosti získat základní informace o pravěkých nálezích, potřebný tiskový materiál, brožury a upomínkové předměty. Přístup do něj je bezbariérový a v objektu se nacházejí také veřejné toalety. Pro přístup k nim přímo

od MIC je třeba zdolat pět mírných schodů, bezbariérově se k nim ovšem lze dostat okolním chodníkem. Toalety jsou uzpůsobeny pro zdravotně postižené.

Obrázek 58: Naučná stezka vede sídlištěm

Obrázek 59: Průvodcem jsou stopy na dlažbě

V těsné blízkosti infocentra je mapa a několik informačních tabulí s údaji na téma vlastivědné stezky „Předmostím až do Pravěku“, která zde začíná. Všechny jsou vyvedeny jen v tištěném provedení bez jakéhokoli multimediální podpory a nenajdeme tu informace ani v Braillově písmu. Dalším zastavením naučné stezky je Památník lovců mamutů, jenž je vzdálen od informačního centra asi 100 metrů. Objekt je umístěn přibližně dva metry nad úrovní terénu a lze se k němu dostat bezbariérově po nájezdové rampě nebo z úrovně chodníku po schodech se zábradlím. Památník lovců mamutů obsahuje ostatky pravěkých zvířat ukrytých do spráše před 25 000 lety. Povrch interiéru je vydlážděn a pohyb uvnitř je možný bez omezení. Expozice je za tmy osvětlena, a i v době, kdy je památník nepřístupný, lze dovnitř nahlédnout přes čiré velkoplošné sklo.

Obrázek 60: Terén stezky jde také přes louku

Obrázek 61: Naučná stezka vede i do lesa

Naučná stezka má v plné délce 8,3 km a pokračuje nejdříve sídlištěm po chodnicích, následně přechází do terénu ve volné přírodě. Vede povětšinou turistickými pěšinami a cestami lesem, po loukách nebo po polích. Členitost povrchu se střídá. Pro vozíčkáře tento terén vhodný není a také ostatním bych doporučil spíše zkrácenou Školní naučnou stezku o délce cca 3 km, která vede „hrubším“ terénem jen zhruba jeden kilometr. Zkrácená varianta zahrnuje kromě Památníku lovců mamutů ještě další čtyři zastavení s tabulemi a popisem lokalit. Vše jen v grafické, ne však v interaktivní podobě.

Tabulka 5: Hodnocení přístupnosti archeologického naleziště Předmostí-Přerov

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	2	2	1	1	1
Cesta k památce	1	1	1	1	1
Pohyb po památce	2	2	1	1	1
Toalety	1	1	1	1	1

11.2 Otevřená prostranství (hradiště, sídliště, tvrziště, zříceniny hradů)

Otevřenými prostranstvími jsou pro účel této práce myšleny jakékoliv terénní náznaky pozůstatků původních obydlených sídlišť, hradišť, tvrzišť nebo zřícenin hradů. Na Přerovsku je v seznamu NPÚ zapsáno osm takto označených lokalit. Většina z nich má při posuzování přístupnosti a obslužnosti těchto míst některé rysy. Především jsou všechny ve volné přírodě, tedy veřejně přístupné, zároveň se ale často nacházejí v hůře přístupném terénu a pro zdravotně postižené je tedy přiblížení se k nim znesnadněno. Málo z nich má alespoň nějakou informační tabuli poskytující o památce základní data, žádná z nich není vybavena informačními prostředky pro smyslově postižené (např. audio zařízení, nápisy v Braillově hmatovém písmu). Ve volné přírodě není žádná památka ani cesta k ní osvětlena a ani jedno z míst není opatřeno upravenými toaletami.

11.2.1 Hrad Svrčov (zřícenina hradu)

Historie: Písemné prameny o hradu mnoho konkrétních informací nepodávají. Založení hradu se předpokládá v polovině 14. století a jeho zánik ve druhé polovině století patnáctého. Zakladatelem by mohl být nám neznámý Svrč.

Obrázek 62: Výhled z vyhlídky u Svatého Jana nedaleko zříceniny hradu Svrčov

Nad skalnatým srázem, pod nímž vedla důležitá obchodní cesta, stávalo hradní jádro tvořené palácem, pozorovatelnou nad srázem a hradbou. Od okolní krajiny byl hrad oddělen příkopem a valem, na němž v případě nebezpečí bylo dostatek místa pro aktivní obranu hradu. Dnes najdeme po hradu jen pozůstatky ve formě hradní zříceniny. [47]

Přístup k památce: Zbytky hradu Svrčov se rozkládají na zalesněném skalním pahorku nad řekou Bečvou mezi obcemi Hranice na Moravě a Teplice nad Bečvou. Pro parkování se dá využít parkoviště poblíž Autokempingu Hranice, které je ovšem v soukromém vlastnictví a pro oprávněné parkování je nutno na vrátnici zaplatit poplatek. Několik parkovacích míst se najde ještě podél budov autokempu, kde se žádné limitující značky ohledně parkování nenacházejí. Jedná se o nejzazší místo, kam se dá s automobilem dostat po zpevněné komunikaci, dále se povrch mění na hliněný a po několika metrech se z cesty stává lesní pěšina. Směrem k památce sledujeme červenou turistickou značku, která vede po samé hranici NPR Hůrka až ke hradu Svrčov a doprovází ji lesní naučná stezka Hůrka.

Obrázek 63: Soukromé, placené parkoviště

Obrázek 64: Nejzazší místo pro parkování

Obrázek 65: Cesta k památce vede lesem

Obrázek 66: Místo je stoupání velmi příkré

Kvalita povrchu vedoucí ke hradu se různí po celý kilometr od parkování až k památce. Místy je lesní cesta široká, že by se s ní vypořádal i člověk na vozíku, místy se charakter terénu zhorší natolik, že je poměrně náročný i pro nehandicapovaného.

Nejkomplikovanější situace je v těsné blízkosti zříceniny, kam se invalidní vozík nedostane vůbec. Kvůli relativně hustému lesnímu porostu jsou zde i během denního světla zhoršené světelné podmínky, a to může činit problémy zrakově postiženým.

Obrázek 67: Profil je nevhodný pro vozičkáře

Obrázek 68: Terén je členitý v celém okolí

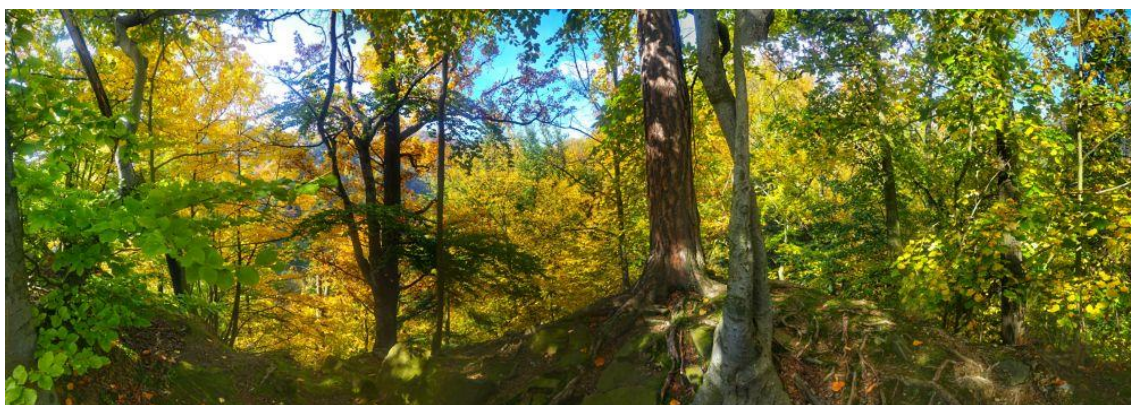
Tabulka 6: Hodnocení přístupnosti hradu Svrčov

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	2	2	2	2	2
Cesta k památce	4	4	3	2	2
Pohyb po památce	5	5	4	3	3
Toalety	ne	ne	ne	ne	ne

11.2.2 Hrad Pustý zámek (zřícenina hradu)

Historie: Národní památkový ústav uvádí název hradu na ostrožně nad soutokem Veličky a Koutského potoka jako hrad Pustý zámek (zřícenina). Mně se ale pod tímto názvem tuto lokalitu podařila dohledat pouze z jednoho zdroje a všechny ostatní uvádí název jiný. Zejména na místních turistických cedulích se objevuje jako Potštátský hrad, Sudetský hrad nebo hrad Puchart.

První písemná zmínka o hradu je v listině z roku 1377, ve které ho Boček z Kunštátu zapsal jako věno své manželce Elišce. Hrad zanikl pravděpodobně ke konci 14. století za bojů mezi markrabaty Prokopem a Joštem a v roce 1408 se už uvádí jako pustý. Hrad se skládal ze dvou samostatných celků, horního a dolního nebo také předního a zadního hradu, vzdálených od sebe asi 120 metrů. V současnosti jsou z hradu ruiny. [48]

Obrázek 69: Terén v okolí zříceniny hradu Pustý zámek (Puchart) je velmi členitý

Přístup k památce: Zřícenina se nachází na skalnatém ostrohu vytvořeném potoky Velička a Kouteckým, asi 3 km jihovýchodně od městečka Potštát. Při cestě ke zbytkům hradu je poměrně obtížné nalézt vhodné parkovací místo v okolí. Nabízí se parkování u bývalého hostince U Tlustého Jana, kde je i autobusová zastávka. Já jsem však byl při pokusu o parkování v těchto místech vykázan s odůvodněním, že se jedná o soukromý pozemek. Nejbližší místo k odstavení auta jsem pak našel na začátku obce Boňkov vzdálené cca 1 km od odbočky ke hradu. Nejdříve je tedy nutné dostat se k odbočce z hlavní silnice, kde se napojíme na žlutou turistickou stezku. Ta vede zprvu pěšinou kolem obydlí, ale pak prudce stoupá lesním porostem pokrytým kořeny a následně se mění na cestu kamenitou. Stoupání je natolik prudké, že je pro člověka na vozíku prakticky nezvládnutelné a velké obtíže by měl i člověk se sníženou pohyblivostí. Cesta vzhůru je plná výmolů a kamenných schodů, takže bych výstup nedoporučoval ani člověku se zrakovým postižením (v závislosti na stupni postižení). Sluchově postižení a osoby s mentálním a duševním postižením s průměrnou fyzickou kondicí a za předpokladu, že netrpí problémy se stabilitou či závratěmi by výšlap zvládnu mohly. Náročný mi přišel také pohyb po samotné památce a podobně i sestup zpět. Zdravému člověku trvá cesta od silnice vzhůru zhruba 10 minut a převýšení je přibližně 50 výškových metrů.

Obrázek 70: Parkování u obce Boňkov

Obrázek 71: Čtyřhranná věž hradu Puchart

Tabulka 7: Hodnocení přístupnosti hradu Pustý zámek

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	4	4	3	3	3
Cesta k památce	5	5	4	3	3
Pohyb po památce	5	4	4	2	3
Toalety	ne	ne	ne	ne	ne

11.2.3 Hradisko Čekyně I (Hrubý les)

Historie: Podle serveru hrady.cz existují dvě lokality – Čekyně I a Čekyně II. První z nich je výšinné opevněné hradisko osídlené v období eneolitu – pozdní době bronzové neboli halštatské. Je to archeologicky cenná lokalita s dochovanými relikty opevnění a je zařazena mezi kulturní památky. [49] Čekyně II, nacházející se nedaleko, byla objevena až nedávno a jedná se o nevelké pravěké opevnění z období kultur lužických popelnicových polí. Mělo pravděpodobně sloužit pouze jako příležitostné útočiště.

Obrázek 72: Čekyně I. Autor: Luděk Vláčil

Obrázek 73: Místo pokryto lesním porostem

Přístup k památce: Hradisko Čekyně I se nachází přibližně kilometr severně od obce Čekyně a 5 km severně od Přerova. Parkování v blízkosti prakticky není možné. Na konci obce Čekyně směrem na Pěnčice je odbočka vpravo. Tato cesta vede do lokality hradiska Čekyně, ale vjezd je sem dopravní značkou zakázaný. Jelikož silnice je v těchto místech úzká, parkování podél ní se nedá doporučit, a tak bezpečně odstavit vozidlo lze nejbližší někde podél obydlí v obci Čekyně. Vzdálenost od odbočky po lesní cestě k hranici hradiska je zhruba 300 m. Cesta stoupá nejdříve mírně vzhůru, závěrečný úsek je však prudký a přiblížení se až k hradisku se zachovalým obranným valem a příkopem vyžaduje překonání metrové meze a proniknutí do lesa. Povrch je zde neupravený, pokrytý vegetací a pohyb zde není jednoduchý ani pro zdravého člověka, natož pro zdravotně postiženého.

Tabulka 8: Hodnocení přístupnosti hradiště Čekyně I

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	5	5	5	5	5
Cesta k památce	5	5	4	3	3
Pohyb po památce	5	5	4	4	4
Toalety	ne	ne	ne	ne	ne

11.2.4 Hradiště Ústí (Hradištěk)

Historie: Rozlehlé hradisko spadá do období 10.–11. století a je kulturní památkou. V roce 1988 byl proveden zjišťovací průzkum a v sídlištní vrstvě byla nalezena například středohradištní keramika a středověké šipky. Hypotéza ztotožňuje lokalitu i se středověkým hradem Teplice. [50]

Přístup k památce: Slovanské hradiště ze střední doby hradištní se nachází v katastru obce Ústí asi kilometr jihovýchodně od Teplic nad Bečvou. Šlo o výšinné opevněné hradiště položené nad řekou Bečvou. Na přístupové jihovýchodní straně se zachovaly čtyři souběžné linie obranných valů o výšce až 7 metrů a délce 150 metrů. Oblast je zalesněna a z velké části je obehnaná dřevěným plůtkem chránící nově vysazené stromy.

Obrázek 74: Naučná stezka Ústí: parkování

Obrázek 75: Bujná vegetace v místě památky

Auto je možné odstavit na odpočívadle u silnice, kde je také jedno zastavení na Naučné stezce Ústí (Slovanské hradisko) doplněné informační grafickou tabulí bez jakékoliv multimediální podpory. K hradisku je však třeba se vydat neupraveným terénem asi 1 km vzhůru do svahu. V lokalitě jsou patrné valy, ale místo je značně zarostlé vegetací a neudržované. Vozíčkářům je přístup prakticky znemožněn, ostatní druhy zdravotního postižení (v závislosti na stupni) výstup s opatrností zvládnou. Cesta k hradisku není podpořena žádným osvětlením, místy se jde hustým porostem, což za zhoršených

světelných podmínek může způsobovat komplikace zejména osobám s vyšším stupněm zrakového postižení.

Tabulka 9: Hodnocení přístupnosti hradiště Ústí

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	3	3	3	3	3
Cesta k památce	5	4	3	2	2
Pohyb po památce	5	3	2	2	2
Toalety	ne	ne	ne	ne	ne

11.2.5 Hradisko Kokory

Historie: Jedná se o hradiště s terénními náznaky a relikty opevnění. Svou neporušeností jde o ojedinělý, archeologicky cenný a významný doklad vývoje pravěkého osídlení krajiny v Čechách. Podle povrchových sběrů z roku 1982 byl nalezen materiál platěnické kultury a opevněné sídliště lze datovat do halštatské doby.

Přístup k památce: Hradisko je vzdáleno 1 km východně od obce Kokory, 5 km severozápadně od Přerova a leží v oblasti Tršické pahorkatiny Nízkého Jeseníku. Malá ostrožna je ze severní strany obtékána říčkou Olešnicí, kterou převyšuje asi o 30 m. Opevnění je viditelné jen na jižní straně, odkud je hradisko přístupné. Nachází se zde obloukovitý 3–4 m vysoký val s příkopem, před nímž v délce asi 100–120 m probíhá vnější val. Místo je zalesněno. [Čižmář, 2004, s. 149]

Parkovat lze na několika místech, většinou podél silnice nebo u lesa. Lokalita však není dobře dostupná a vždy je nutné se pohybovat neupraveným terénem.

Obrázek 76: Zastavení je možné jen u silnice

Obrázek 77: Kokory. Autor: Luděk Vlácil

Tabulka 10: Hodnocení přístupnosti hradiska Kokory

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	5	4	3	3	3
Cesta k památce	5	4	3	3	3
Pohyb po památce	5	4	3	2	2
Toalety	ne	ne	ne	ne	ne

11.2.6 Tvrz a polní opevnění Přestavky

Historie: Seznam nemovitých památek NPÚ uvádí tuto lokalitu jako „tvrz a polní opevnění“. Ve skutečnosti se jedná o pozůstatky tvrze, která stála na kopci na severním okraji obce asi 200 metrů východně od tamního zámku. Nejspíše jen dřevěná tvrz ze 14. století vystavěná příslušníky vladyckého rodu z Přestavlk a Dobřčic byla zřejmě již od konce 15. století opuštěná. [51]

Přístup k památce: Přestavky se nachází asi 8 km východně od Přerova, a kromě zámku zde najdeme také pozůstatek tvrze. Místo původní tvrze a celé okolí tvrziště je dnes porostlé stromy a keři. Jedná se jen o terénní náznaky ve formě příkopu, resp. prstence valu o průměru zhruba 15 metrů. Automobil lze krátkodobě odstavit u cesty poblíž hřiště a na dohled od jižní strany tvrziště.

Obrázek 78: Parkování u hřiště

Obrázek 79: Jižní strana tvrziště

Jižní část tvrziště je vcelku pohodlně přístupná od hřiště, ale v případě zájmu o bližší prozkoumání lokality je nutno postupovat zcela neupraveným terénem, mírně proti svahu. Pro těžce tělesně postižené osoby tento úsek vhodný není. [51]

Obrázek 80: Příkop. Foto: D. Dohňanský

Obrázek 81: Cesta k tvrzi. Foto: O. Štěpánek

Tabulka 11: Hodnocení přístupnosti opevnění Přestavky

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	4	3	3	2	2
Cesta k památce	4	3	3	2	2
Pohyb po památce	5	4	4	3	3
Toalety	ne	ne	ne	ne	ne

11.2.7 Hradiště Hlinsko (Nad Zbružovým)

Historie: Hradisko „Nad Zbružovým“ u Lipníka nad Bečvou je jednou z nejvýznamnějších pravěkých lokalit na Přerovsku. Jedná se o výšinné opevněné eneolitické sídliště, kdy tu v době před 5 200 až 4 500 lety (3. tisíciletí př. n. l.) žilo pět set až tisíc osob. Nálezy ukazují, že šlo o významné výrobní centrum, jehož obyvatelé se živili těžbou a opracováním kamene, tkaním plátna, zpracováním kovů, hrnčířstvím, keramikou a obchodem. Terénní pozůstatky jsou památkově chráněny. [52]

Přístup k památce: Archeologické stopy sídliště se rozkládají na náhorní rovině u obce Hlinsko, přibližně 3 km jižně od Lipníka nad Bečvou. Vozidlo lze zastavit na odbočce z hlavní silnice, kde se vměstná několik aut. Povrch odbočky je ale hliněný a ve zhoršených klimatických podmínkách zde může být pohyb komplikovaný. Hned u silnice se nachází informační tabule, ze které se lze dočíst zajímavosti o této význačné lokalitě. Informace jsou ale jen v tištěné formě. Od tabule vede zkratkou cesta volným terénem k náhorní plošině, vzdálené přímou čarou cca 100 metrů. K tomuto místu se lze dostat oklikou do kopce i po silnici. Zmíněný cca 200metrový úsek by s opatrností vůči silničnímu provozu mohli zvládnout i vozíčkáři, ale dále, při přesunu přímo k památce, je třeba sejít ze silnice a pohybovat se pouze nerovným lesním porostem. Takový terén již pro osoby s těžším tělesným nebo zrakovým postižením vhodný není.

Obrázek 82: Parkování u silnice

Obrázek 83: Terén je špatně přístupný

Tabulka 12: Hodnocení přístupnosti hradiště Hlinsko

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	4	3	3	2	2
Cesta k památce	4	3	3	2	2
Pohyb po památce	5	4	4	3	3
Toalety	ne	ne	ne	ne	ne

11.2.8 Hradisko Lhotka u Hranic (U strážných kamenů)

Historie: Jedná se o doposud neprozkoumané velké slovanské sídliště v lokalitě „U strážných kamenů“ a jde o archeologickou památku – naleziště patinovaných kamenných nástrojů a zlomků vypálených keramických plastik. [53]

Přístup k památce: Hradisko se nachází zhruba 1 km od obce Lhotka, 2 km severně od Hranic. Auto je možné odstavit na konci obce, podél cesty, cca 500 metrů od místa, kde by se mělo nacházet hradisko. V lokalitě „U strážných kamenů“, ale vizuálně není nic význačného patrné, protože archeologická lokalita zanikla v důsledku těžby kamene v lomu. Lze se k ní dostat po žluté turistické značce pěšinou podél lesa. Jakákoliv informační cedule chybí.

Obrázek 84: Prostor na odstavení vozu

Obrázek 85: Hradisko pohledem od cestičky

Tabulka 13: Hodnocení přístupnosti hradiska Lhotka u Hranic

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	4	4	3	2	2
Cesta k památce	4	4	3	2	2
Pohyb po památce	5	5	4	3	3
Toalety	ne	ne	ne	ne	ne

12 Hodnocení veřejnosti nepřístupných objektů

Objektů veřejnosti nepřístupných, které jsou zapsány v evidenci NPÚ jako nemovitě kulturní památky, je na Přerovsku 14. Jedná se z valné většiny o zámky v soukromém vlastnictví nebo ve vlastnictví obce. Zrenovované slouží nejčastěji jako obecní úřady, domovy dětí nebo seniorů nebo pro kulturně-společenské účely obcí. Řada z nich je aktuálně v úplné nebo částečné rekonstrukci. Některé jsou obestavěny zdmi či obehnuty ploty, a tedy k nim není přístup žádný. K jiným je přístup alespoň do zámeckých zahrad a ty, co slouží městu nebo obci jsou otevřeny jen pro úřední účely v úředních hodinách. Ve dvou budovách zámku najdeme muzeum a na zámku v Hranicích na nádvoří se zasklenou střešou, které slouží zároveň jako galerie jsou dokonce veřejné toalety. Ve výčtu je jediný hrad, resp. replika středověkého hradu, který je v soukromých rukou. Co se týká metodiky hodnocení přístupnosti, pokud je interiér zámku nebo hradu turisticky nepřístupný, pak pohyb po památce nehodnotím. Jsou-li přístupné alespoň zahrady či okolí zámku, komentuji jejich přístupnost, resp. pohyb po nich ve slovním popisu. Kromě zámku v Hranicích nemá žádná památka veřejně přístupné WC.

12.1 Zámky

12.1.1 Zámek Citov

Historie: V místech klasicistního zámečku obce Citov stával původně zámek barokní, který si vystavěly jako své letní sídlo olomoucké dominikánky už v 60. letech 18. století. Před polovinou 19. století byl však zbořen a ve stejné lokalitě byl vybudován nový pozdně klasicistní zámeček s přírodně krajinářským parkem. Stavba byla dokončena roce 1845. V roce 1908 zámek zdědili rytíři de Navarrové, v jejichž vlastnictví zůstal až do roku 1945. Ve druhé polovině 20. století byla budova využívána k potřebám obce a nejinak je tomu dnes. Kolem zámku je veřejnosti přístupný park, který vznikl patrně při stavbě nového zámku. [54]

Obrázek 86: Interiér zámku Citov je veřejnosti nepřístupný

Přístup k památce: Obec Citov je 10 km západně od Přerova a zámek najdeme v jižní části obce při silnici z Citova do Troubek. Přes ulici přímo před zámek je situována plocha pro parkování. Plocha sice není označena dopravní značkou jako parkoviště a nenajdeme zde tedy ani vyhrazené parkování pro potřeby handicapovaných občanů, ale jelikož je plocha poměrně rozsáhlá a pokud není parkoviště obsazeno automobily návštěvníků nedalekého koupaliště, dá se zaparkovat vcelku pohodlně a v těsné blízkosti zámku. Povrch parkoviště je asfaltový a profil je rovný, osvětlený veřejným osvětlením. [55]

Interiér zámku je sice veřejnosti nepřístupný, ale volný vstup je do parku, který zámek obklopuje. Hlavní brána je uzavřena, ale do areálu zámku je možné vstoupit boční brankou, která svými rozměry vyhovuje i osobám na invalidním vozíku. Vzdálenost od parkoviště k brance je přes hlavní silnici zhruba 50 metrů. Za brankou se povrch mění z klasické chodníkové dlažby na drobnější kostkovou. Přístup osobám se ztíženým pohybem to však nijak nekomplikuje. Kostkami dlážděná přístupová cesta je v celém prostoru před zámek a povrch se mění až při přechodu do oblasti parčíku. Zde se návštěvníci budou pohybovat po zpevněné hlinito-písčité pěšině s příměsí šterku, které by však neměla významně ztěžovat pohyb ani ve zhoršených klimatických podmínkách. Pěšinu v parku osvětlují lampy. Poblíž vstupní brány je informační tabule se základními údaji o zámku, není však vyvedena v provedení pro nevidomé.

Obrázek 87: Parkování před zámkem

Obrázek 88: Dlážděný povrch před zámkem

Obrázek 89: Píscitě pěšiny v parku

Obrázek 90: Stezka parkem u zámku

Tabulka 14: Hodnocení přístupnosti zámku Citov

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	2	2	2	2	2
Cesta k památce	2	2	2	2	2
Pohyb po památce	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný
Toalety	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný

12.1.2 Zámek Čekyně

Historie: Současnému zámku v obci Čekyně předcházela gotická tvrz, která zde byla vystavěna někdy v polovině 14. století. Stavba byla několikrát přestavována. Nejvýrazněji se na podobě zámku podepsaly renesanční přestavby Podstatských z Prusinovic. Za jejich přestaveb bylo dosaženo celoobvodové zástavby vymezené do té doby gotickou hradbou. Nádvoří bylo vybaveno ochozy, na jejich stavební aktivitu upomíná i zdobený vjezdový portál. Rod Podstatských z Prusinovic nechal na zámku zřídit též kapli sv. Anny. Od roku 1925 je zámek využíván pouze užitkově. Dnes je stavba v soukromém vlastnictví. Zámek je udržován v relativně dobrém stavu. [56]

Obrázek 91: Parkování je možné před zámkem, zámek je ale nepřístupný

Přístup k památce: Obec Čekyně je místní částí města Přerov, vzdáleného cca 2 km. Zámek v Čekyni se nachází na hraně svahu nad obcí, při zdejším zemědělském družstvu. K zámku vede z obce schodiště, které je však velmi prudce stoupající a pro jakýkoli typ tělesného handicapu zcela nevhodné. K zámku ale vede také silnice. Automobil je možné odstavit na travnaté, resp. částečně asfaltem zpevněné ploše těsně před branou zámku – žádné oficiální parkoviště zde nenajdeme. Objekt si lze prohlédnout jen od brány, protože je veřejnosti nepřístupný.

Tabulka 15: Hodnocení přístupnosti zámku Čekyně

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	2	2	2	1	1
Cesta k památce	2	2	2	1	1
Pohyb po památce	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný
Toalety	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný

12.1.3 Zámek Hranice na Moravě

Historie: Historie hranického zámku začíná vybudováním tvrze, připomínané poprvé v roce 1398. Tvrz byla nejprve upravena na kamenný hrad, který byl za Pernštejnů přestavěn a rozšířen. Pernštejnové rovněž nechali vybudovat hlavní věž, v jejímž patře dodnes zůstal zachován pozdně gotický prevet. Další z majitelů, Jan Kropáč z Nevědomí, hrad přestavěl na dvoukřídlý renesanční zámek a následný majitel, Zdeněk Žampach z Potštejna, zámek přestavěl do současné podoby. Jedná se o čtyřkřídlou dvoupatrovou budovu s unikátním, pozdně renesančním arkádovým nádvořím. Od 17. století, byl majetkem dědiců rodu Ditrichsteinů a až do roku 1945 byl využíván

jako kanceláře a byty. Po válce byl jako německý majetek zkonfiskován a předán městu. [57] V 90. letech 20. st. byla provedena rozsáhlá rekonstrukce, byly zrenovovány zarděné arkády severního křídla, zasklena střecha a z nádvoří vytvořena průchozí galerie. Zámek aktuálně slouží jako sídlo městského úřadu, v interiéru byly zřízeny kanceláře městské policie, informační centrum, otevřeny obchody a zpřístupněno městské muzeum s expozicí zbraní. K vidění je i papírový model historického centra města. Muzeum je otevřeno jen dva dny v týdnu (úterý a neděle) od 14 do 17 hod. Vstupné je zdarma. [58]

Obrázek 92: Zámek Hranice na Moravě od potoku Velička

Pod zámek se nachází zámecká zahrada, do které je volný přístup. Zámecký barokní park byl založen během třicetileté války. V posledních letech zahrada chátrala a po obnovení byla znovu k relaxaci obyvatelům otevřena v roce 2015.

Obrázek 93: Parkování před zámek

Obrázek 94: Rezervované místo pro postižené

Přístup k památce: Město Hranice jsou po Přerově druhým nejlidnatějším městem okresu Přerov. Žije v něm 18 tisíc obyvatel. Nachází se na soutoku Bečvy a Veličky 23 km severovýchodně od Přerova.

Obrázek 95: Zámecké zahrady jsou díky rampám přístupné i osobám s handicapem

Při záměru prohlídky zpřístupněné části zámku je pro zdravotně postižené nejvýhodnější zaparkovat auto přímo před vstupem do zámku na Pernštejnském náměstí. Zdravotně postiženým je zde určeno jedno značené parkovací místo.

K bráně zámku s cedulí informačního centra je to od parkovacího místa po kostkové dlažbě asi 50 metrů. Zde se nachází i informační cedule se základními informacemi o městě a zámku. Celé náměstí je osvětleno veřejným osvětlením.

Obrázek 96: Panoramatický snímek rekonstruovaného nádvoří se zasklenou střechou

Další možností parkování pro handicapované je odstavení auta na vyhrazeném parkovišti pod zámek podél potoka Veličky. Vzdálenost k zámku je ale poměrně značná (cca 500 metrů) a vyplatí se zde zaparkovat v případě zájmu prohlídky zámeckých zahrad.

Obrázek 97: Schody do zahrad

Obrázek 98: Vstup do muzea

Obrázek 99: WC na Euroklíč

Ze zámku je veřejně přístupné jen rekonstruované nádvoří s průchozí zastřešenou galerií. V případě, že je otevřené, návštěvníkům stojí za návštěvu místní malé muzeum. Jedná se o dvě výstavní místnosti, při vstupu do nich je třeba překonat nevýznamné dveřní prahy. Handicapovaným jsou tu v úředních hodinách k dispozici i toalety, ale pouze v případě, že mají k dispozici Euroklíč. Toalety jsou na dveřích označeny symbolem pro zdravotně postižené, takže by měly splňovat všechny požadavky pro své uživatele.

Obrázek 100: Parkování pro handicapované

Obrázek 101: Severní křídlo zámku s galerií

Přístup do zámeckých zahrad vede z obou stran zámku, zdravotně postiženým (zejména tělesně postiženým) však doporučuji projít z Perštejnského náměstí vnitřkem galerie na druhou stranu zámku do malého parčíku, ze kterého je potom do zahrad bezbariérový přístup. Vyhnou se tak schodišti v jižní části zámku. Do zahrady lze s invalidním vozíkem sestoupit buď po vrstevnici svahu – po pozvolně se svažující přístupové rampě anebo po schodišti, kde je umístěna zdvihací plošina. V parku je hlinito-písčítý povrch a je zde umístěno také několik laviček a dalších míst k sezení. Najdeme tu i budovu s toaletami, ty však byly v době mé návštěvy z technických důvodů zavřeny.

Za mostkem přes potok Veličku je již zmíněná další možnost parkování a několik dalších informační cedulí, žádná ale v úpravě pro zrakově nebo sluchově postižené.

Obrázek 102: Papírový model města v muzeu

Obrázek 103: Zahrady slouží k relaxaci

Tabulka 16: Hodnocení zámku Hranice na Moravě

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	2	2	2	1	1
Cesta k památce	2	2	1	1	1
Pohyb po památce	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný
Toalety	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný

12.1.4 Zámek Hustopeče nad Bečvou

Historie: Renesanční zámek byl postaven pro Karla ze Žerotína a jeho syna Viktorina v poslední čtvrtině 16. století jako renesanční čtyřkřídlá budova s arkádovým dvorem kolem pravoúhlého nádvoří. Nižší severní křídlo bylo přistavěno později a celý objekt obnoven po roce 1740. Arkády, z části práce italských kameníků, mají reliéfní výzdobu a na průčelí budovy se místy zachovalo sgrafito. Od 50. let 20. století je zámek dlouhodobě ve špatném technickém stavu a bez využití. Současný správce, úřad městyse Hustopeče, se dlouholetým úsilím snaží vdechnout zchátralé stavbě nový život a aktuálně zde probíhají obnovovací a restaurátorské práce. [59]

Přístup k památce: Hustopeče nad Bečvou se nachází zhruba 10 km východně od Hranic na Moravě a západně od Valašského Meziříčí na silnici E442. Hustopečský zámek je situován v centru obce vedle kostela Povýšení svatého Kříže. Jelikož je zámek v současné době v rekonstrukci, veřejnosti je přístupný po předchozím objednání jen pro skupinky o minimálně 5 osobách. Objednat se lze buď na telefonním čísle, emailem anebo osobně přímo v turistickém informačním centru, které se nachází v nedalekém bistru Husté Café na náměstí. Pracovníci infocentra jsou potom schopni nabídnout

komentovanou prohlídku zámku v trvání cca 45 minut. Přesnější podmínky lze nalézt na webových stránkách. [60]

Obrázek 104: Zámek je v současné době v rekonstrukci – přístupný je jen skupinám

Parkování je možné v ulici nedaleko od hlavního vchodu do zámku nebo na přilehlém náměstí Míru. Zastavit je možné bez poplatku na rovném asfaltovém povrchu cca 50 metrů od zámku.

Další parkování je možné na malém náměstíčku umístěném z boku zámku. Toto je však trochu vzdálenější (cca 100 metrů od zámku) a s mírným sklonem, který by mohl činit potíže vozíčkářům. Nenalezl jsem žádné parkovací místo označené symbolem parkování pro handicapované občany. Okolí zámku je opatřeno standardním pouličním osvětlením. U zámku je umístěna informační tabule o Hustopečích, informace v Braillově písmu ovšem zvenku nenajdeme.

Obrázek 105: Parkování před zámkem

Obrázek 106: Parkování na náměstí Míru

Tabulka 17: Hodnocení přístupnosti zámku Hustopeče nad Bečvou

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	2	2	2	2	2
Cesta k památce	1	1	1	1	1
Pohyb po památce	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný
Toalety	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný

12.1.5 Zámek Lipník nad Bečvou

Historie: Renesanční zámek v Lipníku nad Bečvou nechal postavit v 16. století rod Bruntálských z Vrbna. Zámek postavili řemeslníci z Itálie a Slezska, které si stavebníci najímali. V roce 1622 byl postoupen kardinálu Františku Ditrichštejnovi a 1626 byly na lipenský zámek přeneseny z Helfštýna panské vrchnostenské úřady, sousední bratrský sbor byl v roce 1634 předán piaristům. Ditrichštejnové vlastnili zámek až do roku 1858, do kdy si zachoval renesanční podobu. Poté prošla budova spolu s přílehlými hospodářskými křídly neoklasicistní přestavbou. Po roce 1945 se stal majetkem státu. Dnes zámek slouží jako sídlo Městského úřadu v Lipníku nad Bečvou.

Obrázek 107: Střešní zahrada na zámecké konírně (vlevo) a nádvoří zámku (vpravo)

Zámek v Lipníku je obdélná pozdně klasicistní dvoupatrová budova s pozdějšími přízemními bočními křídly. V západním křídle stávala konírna, která byla v roce 2010 zrekonstruována a vznikla zde výstavní síň a společenský sál se stylovou kavárnou. Ojedinelou technickou zajímavostí je úprava terasy na střeše bývalých stájí západního dvorního křídla do podoby střešní terasy. V době svého vzniku byla první střešní zahradou na sever od Alp.

Obrázek 108: Nádvoří s konírnou (vlevo)

Obrázek 109: Střešní zahrada směrem k parku

Zámek je obklopen nádherným Zámeckým parkem, jenž byl založen v polovině 17. století knížetem Ditrichštejnem. Nejprve sloužil jako okrasná zahrada s ovocnými stromy, později byl vývoj parku ovlivněn francouzskými styly. Od roku 1880 došlo ke zvětšení plochy parku a byl zaveden styl anglického parku, který je zachován až do současnosti. [61]

Informační centrum města nabízí od května do září (denně mimo pondělí) komentované prohlídky s průvodcem zahrnující i návštěvu zámeckého parku a střešní zahrady.

Přístup k památce: Lipník nad Bečvou je město s 8 tisíci obyvateli, přibližně 15 km severozápadně od Přerova směrem na Hranice. Zámek se zahradou se nachází blízko centra města vedle kostela sv. Františka a Piaristického kláštera. Přímo naproti zámku je parkoviště s jedním rezervovaným parkovacím místem pro handicapované.

Obrázek 110: Průčelí zámku a parkoviště

Obrázek 111: Parkoviště naproti zámku

Hlavní budova zámku slouží pro potřeby Městského úřadu a organizované prohlídky zde nejsou nabízeny. Vstoupit je možné na nádvoří zámku, ke kterému přiléhá zámecká zahrada a bývalá konírna se střešní zahradou. Cesta z parkoviště na nádvoří vede napříč silnicí přes chráněný přechod pro chodce k budově zámku a po zhruba 50 metrech podél ní směrem k Piaristickému klášteru skrz dlážděný průchod. Tento krátký úsek může být náročnější zejména pro vozíčkáře, protože dlažební kostky jsou poměrně velké a povrch hrbolatý. Po 50 metrech se otevře prostor nádvoří zámku, který je vyasfaltovaný. V době mé návštěvy byly na nádvoří informační cedule o obnově zámecké zahrady ale

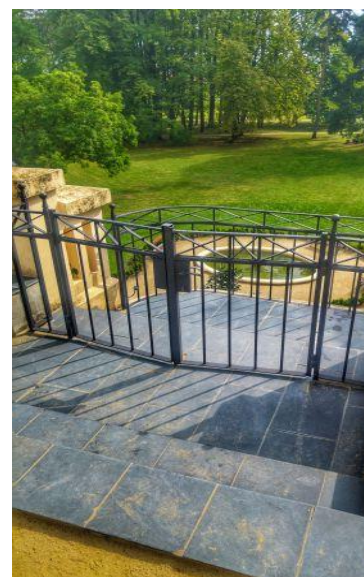
žádné informace o historii zámku nebo zahradách samotných. Na nádvoří jsou umístěny reflektory, které lokalitu osvětlují za tmy. Po obvodu je umístěno také několik laviček.

Obrázek 112: Dlažba na vstupu

Obrázek 113: Vstup na terasu

Obrázek 114: Schody na terase

Za konírnou je schodiště, které vede na střešní zahradu, která je otevřena od začátku dubna do konce října. Schodiště má na šířku zhruba 1 metr a z jedné strany ho lemuje zábradlí. Nahoru vede asi 40 schodů a pro vozíčkáře bez pomoci je tento úsek prakticky nezdolatelý. Ostatní typy handicapů by s opatrností měly být schopny schodiště zvládnout. Na terase je pohyb mezi travnatou a květnatou částí po hlinito-písčítých pěšinách. V několika místech jsou k dispozici lavičky. Osvětlení ani informační tabule zde nenajdeme. Volný je také vstup do parku, který je spoře lemován veřejným osvětlením a na rovné ploše ho pokrývá zámecká dlažba, v odlehlejších částech zámku potom štěrko-písčítý posyp, který však nikterak výrazně pohyb nekomplikuje.

Obrázek 115: Písčité pěšiny na střešní zahradě

Obrázek 116: Dláždění a štěrko-písek v parku

Tabulka 18: Hodnocení přístupnosti zámku Lipník nad Bečvou

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	1	1	1	1	1
Cesta k památce	2	2	2	2	2
Pohyb po památce	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný
Toalety	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný

12.1.6 Zámek Pavlovice u Přerova

Historie: Zámek si nechal postavit v letech 1890-91 továrník Alfréd Skene, který byl majitelem významné textilní továrny. Jde o rozsáhlou pseudogotickou budovu se třemi křídly a dvěma nárožními věžemi. Objekt je obklopen anglickým parkem s replikou romantické zříceniny, kterou si majitelé zámku připomínali skotský původ své rodiny. V současnosti prostory slouží potřebám domova pro seniory. [62]

Obrázek 117: Zámek je veřejnosti nepřístupný, nachází se zde dům pro seniory

Přístup k památce: Obec Pavlovice je situována přibližně 10 km na východ od Přerova. Zámek se nachází na výjezdu z obce směrem k obci Šišma. Do areálu zámku je možno vjet hlavní branou, která je během dne trvale otevřena a po asfaltové silnici se lze dostat až k samotnému zámku, kde je parkoviště. Vozidlo je možné odstavit i u postranního vchodu a přes žlutá dřevěná vrata se dostat do areálu. Pohyb v okolí zámku je bezproblémový, po cestě se dá dostat i do parku, kde je možné si prohlédnout místní imitaci zříceniny. Pěšina k ní ale nevede. Okolí zámku je za tmy osvětlováno veřejným osvětlením. Kromě mapy areálu zde žádné bližší informace o zámku v jakékoliv formě nenajdeme.

Obrázek 118: Parkování u bočního vchodu

Obrázek 119: Parková úprava v okolí zámku

Obrázek 120: Parkování před objektem zámku

Obrázek 121: Asfaltový povrch v areálu

Tabulka 19: Hodnocení přístupnosti zámku Pavlovice u Přerova

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	1	1	1	1	1
Cesta k památce	1	1	1	1	1
Pohyb po památce	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný
Toalety	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný

12.1.7 Zámek Polkovic

Historie: Předpokládá se, že zámek v Polkovicích vznikl v první pol. 18. století, nejspíše v souvislosti s velkým požárem vesnice v roce 1711. V tomto roce byly totiž olomouckou kapitulou vystavěny nové hospodářské budovy zdejšího dvora, což dosvědčují i znaky olomoucké kapituly umístěné nad vjezdy do dvora. Samotný zámek byl postaven zřejmě v následujících letech a sloužil spíše správcovským účelům. Olomoucká kapitula vlastnila zdejší statek až do zestátnění jejího majetku v roce 1948. V zámku byla poté umístěna např. pošta a hospodářský dvůr převzalo jednotné zemědělské družstvo. [63]

Přístup k památce: Zámek se nachází v obci Polkovice, které leží asi 5 km od Kojetína. Není veřejnosti přístupný, je v majetku obce a slouží k potřebám obecního úřadu a k příležitostným kulturním účelům. Zámek leží poblíž hlavní silnice na výjezdu z obce směrem k vesnici Oplocany. Poblíž zámku nenalezneme žádné dopravní návěští ani informační ceduli, která by nás přímo k zámku dovedla. Zastavit lze na přilehlé příjezdové komunikaci, ale značené parkoviště zde nenajdeme. Dopravní značka zákazu parkování ani označení soukromého pozemku tu ale také není vyznačena, šířka asfaltové silnice je dostatečná. Proto krátkodobé zastavení vozidla na prohlídku zámku zvenku, případně vyřízení úředních záležitostí místních nebude problémem. Od místa parkování ke vstupním dveřím zámku to není dále než 50 metrů. Povrch je rovný, asfaltový, bez jakýchkoliv překážek v pohybu. V těsné blízkosti přístupové cesty k zámku nenajdeme veřejné osvětlení a chybí také informační celule s údaji o současném využití zámku, případně s údaji kulturně-historickými.

Obrázek 122: Průčelí zámku s pamětní deskou

Před zámekem je v malém parčíku umístěna pamětní deska obětem 2. světové války, která je bezbariérově přístupná oklikou po silnici a po chodníku kolem hlavní silnice. Přímo od zámku vede do parčíku krátký vydlážděný koridor a schodiště s 8 schody.

Obrázek 123: Příjezdová cesta k zámku

Obrázek 124: Místo na parkování poblíž zámku

Tabulka 20: Hodnocení přístupnosti zámku Hustopeče nad Bečvou

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	3	3	3	3	3
Cesta k památce	1	1	1	1	1
Pohyb po památce	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný
Toalety	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný

12.1.8 Zámek Potštát

Historie: Předchůdcem zámku byla tvrz čtvercového tvaru ze 14. století, která nahradila pobořený hrad Puchart. V 16. století ji majitelé Podstatští z Prusinovic přestavěli na patrový čtyřkřídlý zámek s obdélníkovým nádvořím. V 60. letech 17. století získal zámek významný rod Walderode, který vlastnil zámek až do roku 1963. Na přelomu 17. a 18. století doznal interiér stavby rozsáhlých barokních změn. V 19. století byl zámek po vyhoření přestavěn v empírovém slohu. Dnes slouží potřebám obce – sídlí zde městský úřad, mateřská školka a knihovna. Od dubnu 2014 je zde otevřena expozice Historie Potštátska, prezentující zajímavou historii nejen města Potštátu, ale celého okolí, včetně místních částí a zaniklých obcí na území vojenského výcvikového prostoru Libavá. Expozice je otevřena celoročně každou středu od 13 do 16 hodin. [64] Vstoupit do zámku je možno pouze v úředních hodinách a za účelem vyřízení občanských záležitostí. Kromě zmíněné expozice je interiér zámku turistům nepřístupný.

Obrázek 125: Exteriér zámku podléhá rekonstrukci fasády

Přístup k památce: Potštát se nachází na okraji Oderských vrchů necelých 15 kilometrů severně od Hranic. Před zámkem je označeno asfaltové parkoviště a jedno z parkovacích míst je přímo určeno zdravotně postiženým. Povrch vozovky je rovný a k bráně zámku je to jen kousek. Mimo úřední hodiny je ale zámek zavřen. Kousek od zámku je informační tabule se uvedenými základními daty o historii Potštátu a zámku. Audio provedení nebo zápis v Braillově hmatovém písmu ovšem chybí.

Obrázek 126: Parkování pro handicapované

Obrázek 127: Zámek Potštát z průčelí

Tabulka 21: Hodnocení přístupnosti zámku Potštát

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	1	1	1	1	1
Cesta k památce	1	1	1	1	1
Pohyb po památce	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný
Toalety	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný

12.1.9 Zámek Přestavky u Přerova

Historie: Původní renesanční tvrz, která stála na místě dnešního zámku, byla zřejmě zničena během třicetileté války a od té doby začaly Přestavky často měnit své majitele.

Obrázek 128: Možnost odstavení vozidla v zadní části zámku u hasičské zbrojnice

Roku 1683 odkoupil Přestavlky hrabě František Magnis. Po roce 1760 nechal jeho potomek, hrabě Antonín Magnis, na místě bývalé tvrze vystavět nový, jednopatrový barokní zámek. Magnisové také v zámku vybudovali kapli Nanebevzetí Panny Marie. Roku 1863 zámek zakoupil olomoucký arcibiskup Bedřich Egon lantkrabě z Fürstenberka. Fürstenberk v zámku zřídil klášter Voršilek, který sloužil až do roku 1950, kdy byl znárodněn. V zámku bylo poté umístěno skladiště zdravotnického materiálu. V současné době je zámek v rukách soukromého majitele a je nabízen k prodeji. V zámeckém parku se nacházejí hodnotné barokní sochy sv. Jana Nepomuckého a sv. Vincence. [65]

Přístup k památce: Monumentální zámek Přestavlky se nalézá ve stejnojmenné obci – Přestavlky u Přerova, 8 km jihovýchodně od Přerova. Ideální příjezd je po dálnici D1 směr Přerov a sjezd z ní zhruba 1 km před jejím koncem. Odtud je to do Přestavlk už jen cca 1 km. Zámek leží ve středu obce a je veřejnosti nepřístupný, o čemž informují i četné informační cedule umístěné na nebo v těsném okolí zámku s nápisem „soukromý majetek – zákaz vstupu“.

Obrázek 129: Přístup k zámku od hlavní brány

Obrázek 130: Parkování před hlavní bránou

Parkování je možné před hlavní kovanou branou, poblíž autobusové zastávky. K dispozici je cca 5 parkovacích míst na standardní asfaltové komunikaci, která se mírně svažuje. Místo je osvětleno veřejným osvětlením. K zámku je možné se dostat přes otevřenou kovovou bránu a zhruba 150 metrů dlouhou přístupovou cestou zámeckým parkem. Cesta je kvalitní, asfaltová, ale mírně proti kopci a není nijak osvětlena. Druhou možností parkování je ze zadní části zámku na točně poblíž hasičské zbrojnice a budovy Obecního Úřadu Přestavlky. Tento prostor není oficiální parkovací místo a podkladem je hlína promíchaná se štěrkem. Přístup k průčelí zámku je po stejném povrchu a může být komplikovaný pro osoby se sníženou pohyblivostí nebo pro osoby na invalidním vozíku. Ani zde není přístup k památce za zhoršených

světelných podmínek usnadněn veřejným osvětlením. Nikde v okolí zámku nenajdeme informaci o historii zámku.

Tabulka 22: Hodnocení přístupnosti zámku Přestavky u Přerova

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	2	2	3	2	2
Cesta k památce	3	2	3	2	2
Pohyb po památce	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný
Toalety	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný

12.1.10 Zámek Rokytnice

Historie: V Rokytnici se připomíná tvrz z roku 1385, kdy tu sídlili místní vladykové. Od prvního doloženého majitele Rudolfa z Frankštátu, se majitelé tvrže často střídali až do roku 1412, kdy byla zřejmě zničena za husitských válek. Pánové z Ludanice na jejím původním místě v 16. století vybudovali renesanční zámek. Ten nechali jezuité v roce 1667 zbourat a postavili zde nový zámek ve slohu barokním. I nadále zámek několikrát měnil majitele a účel používání, koncem 18. století například sloužil jako polní nemocnice. V roce 1835 koupil zámek rytíř Josef Eichhoff a ve vlastnictví jeho rodu zůstal až do svého zestátnění v roce 1945. Dnes je v zámku umístěn domov důchodců a veřejnosti je tak běžně nepřístupný. [66]

Obrázek 131: Zámek je pro veřejnost nepřístupný. Slouží jako domov pro seniory

Přístup k památce: Ves Rokytnice u Přerova se nachází zhruba 5 km západně od města Přerov. Pohledný trojkřídový zámek s rozlehlým parkem u rybníka uprostřed stejnojmenné obce, náleží k hodnotným barokním architekturám na Přerovsku.

Dočasně odstavit vozidlo lze u vstupní brány. Parkování je na kostkové dlažbě, která směrem na nádvoří přechází ve větší čtvercové dlaždice. Vrata brány jsou za dne trvale otevřena, takže po průchodu je možné si prohlédnout exteriér budov nádvoří.

Obrázek 132: Parkování před zámkem

Obrázek 133: Zahrady jsou volně přístupné

Pokud chceme zažít výhled z terasy nádvoří dolů do zahrad a na místní rybník, je třeba sejít z dláždění na hlinitou úzkou pěšinu a takto absolvovat zhruba 20metrový úsek. Interiér zámku je nepřístupný, ale volně dostupné jsou zahrady a parčík pod zámkem. Abychom se tam dostali, je třeba opustit areál nádvoří, vyjít ven z brány a okolo budovy po kostkami dlážděné cestě sejít do zahrad. Po cestě nečekají handicapované žádné nástrahy ve formě schodišť či prudkých změn sklonu terénu. V zahradách je možné se pohybovat po pěšinách z hlíny a písku se šterkovitou příměsí. V několika místech jsou pro odpočinek umístěny lavičky. Zahrady nejsou na rozdíl od předzámčí a nádvoří nijak osvětlené. Okolí zámku je skoupé i na informace ohledně historie či dalších údajů o lokalitě, a to v jakékoliv formě.

Obrázek 134: Zahrady jsou opatřeny lavičkami

Obrázek 135: Zahrady křižují uličky z písku

Obrázek 136: Veřejnosti přístupné je nádvoří

Obrázek 137: Nádvoří má hliněné cestičky

Tabulka 23: Hodnocení přístupnosti zámku Rokytnice

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	2	2	2	1	1
Cesta k památce	2	2	2	1	1
Pohyb po památce	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný
Toalety	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný

12.1.11 Zámek Veselíčko

Historie: Zámek v obci Veselíčko se nachází v rozlehlém parku na úpatí Zámeckého kopce. Původní tvrz zde vznikla pravděpodobně v polovině 16. století za vládků z Bobolusk. V roce 1573 ji získali Podstatští z Prusinovic. V letech 1768-69 byl v místě tvrze vybudován fulneckým stavitelem Thalerem pozdně barokní zámek s parkem. Zámek byl v držení rodu Podstatských až do roku 1945, kdy byl na základě dekretů prezidenta Beneše jejich majetek zkonfiskován. V současnosti slouží zámek pro potřeby Dětského domova, základní školy a školní jídelny. [67]

Zámek je ale také přírodní památka a nachází se zde evropsky významná lokalita Natura 2000. Předmětem ochrany je netopýr velký, který obývá půdní prostory zámku.

Obrázek 138: Zámek je veřejnosti nepřístupný, využíván je jako dětský domov

Přístup k památce: Veselíčko je malá vesnice zhruba 7 km západně od Lipníka nad Bečvou. Abychom se dostali k místnímu zámku, je třeba na konci obce sjet z hlavní silnice z Dolního Újezdu do Lazníků. Zaparkovat můžeme u dvoupatrové bílé budovy, kde je několik stání. Nejedná se o značené parkoviště, ale povrch je asfaltový a rovný a snadno se po něm dopravíme k nedaleké kovové bráně zámku.

Obrázek 139: Zaparkovat lze nedaleko brány

Obrázek 140: Do parčíku vede schodiště

Zde se kvalita povrchu mění na šterko-písčitou. Jelikož je podklad tvrdý, alespoň za sucha nic nebrání pohybu ani vozíčkářům. Po 50 metrech se dostáváme k průčelí zámku, který je ovšem veřejnosti nepřístupný. Volně přístupný je Zámecký park Veselíčko. Zajímavá je jak část před zámkem, kde se nachází zámecké terasy s fontánou, tak nedaleký park v anglickém stylu s různými druhy stromů a jezírkem. Celým areálem parku vede jedna páteřní šterko-písčitá pěšina s jednou odbočkou do jižní části zahrady.

Do jižní části zahrad se lze dostat také přímo v ose zámku přes terasovitou zahradu. Při této cestě je ovšem třeba zdolat dvě kamenná schodiště s 8, resp. 12 schody a pohyb je možný pouze po upraveném trávníku. Kromě hlavní pěšiny parkem neosvětluje okolí jiné osvětlení. U zámku najdeme několik turistických tabulí podávajících návštěvníkům dostatečné množství informací jak o zámku, tak i o přilehlém parku. Ani jedna však není vyvedena v úpravě pro zrakově nebo sluchově postižené.

Obrázek 141: Parkem vede jen páteřní pěšina

Obrázek 142: Pohyb je možný pouze po trávě

Tabulka 24: Hodnocení přístupnosti zámku Veselíčko

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	3	2	2	1	1
Cesta k památce	3	2	2	1	1
Pohyb po památce	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný
Toalety	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný

12.1.12 Zámek Všechovice

Historie: Ve vsi Všechovice se od 14. století připomíná středověká tvrz, kterou roku 1583 zakoupil Jan starší Želecký z Počenic. Ten nechal kolem roku 1600 na jejím místě vystavět nový zámek. Želečtí u zámku založili park a v roce 1770 k zámku přistavěli nové, barokní křídlo. Do dnešní podoby byl zámek upraven okolo roku 1808.

Obrázek 143: Vstupní brána k zámku. Zámek je v rekonstrukci a nepřístupný

Po roce 1945 získala zámek obec, která v něm zřídila základní školu. Po několika letech byla škola přesunuta do nové budovy a zámek začal chátrat. V současnosti je zámek v soukromém vlastnictví a od roku 2006 podstupuje rozsáhlou rekonstrukci. [68]

Přístup k památce: Zámek Všechovice se nachází pod Hostýnskými vrchy, nedaleko Moravské brány kudy také procházela Jantarová stezka. Vesnici Všechovice najdeme na samé jižní hranici bývalého okresu Přerov, zhruba 15 km jižně od Hranic na Moravě. Zámek, situovaný ve středu obce, není v současnosti veřejnosti přístupný a prochází přestavbou. Parkování je možné na značeném parkovišti přímo před obvodovou zdí zámku. K hlavnímu bráně je to po chodníku zhruba 50 metrů.

Obrázek 144: Přístup k zámku

Obrázek 145: Parkovací odstavňový pruh u silnice

Nedostupný je také plotem ohrazený park. Přístup k němu je ze zadní části kolem garáží, kde je také možno přistavit auto v části rodinných domků. Vstupní otvory do parku jsou však zakryty oplocenými branami a výhled do zahrady se tedy nabízí pouze přes ně. Pohyb kolem parku je možný po chodnících nebo přilehlých komunikacích (okolo autobusového nádraží). Za zhoršených světelných podmínek je k dispozici veřejné osvětlení. Na venkovní bráně při vstupu do objektu nejsou k dispozici žádné údaje o zámku. Informační tabule s mapou obce a okolí najdeme přes silnici. I na ní jsou ale pouze stručné tištěné turistické informace se zevrubnými údaji o zámku.

Obrázek 146: Náhled do zahrady zámku

Obrázek 147: Zadní vstupní branka je uzavřena

Tabulka 25: Hodnocení přístupnosti zámku Všechovice

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	1	1	1	1	1
Cesta k památce	2	1	2	1	1
Pohyb po památce	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný
Toalety	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný

12.1.13 Zámek Říkovice

Historie: Na místě současného zámku stávala v 16. století tvrz. V roce 1720 zde vznikl barokní zámek s okrasnou zahradou, který byl v roce 1790 zbořen a na jeho místě byl roku 1920 vystavěn nový, jednopatrový zámek v empírovém slohu. Ten nedlouho nato vyhořel a až koncem 19. století byl opraven do novoromantické podoby. V roce 1922 byl odkoupen obcí a přestavěn na školu, čímž stavba ztratila ráz panského sídla. V současné době je zde umístěna mateřská škola a místní knihovna. V rohu parku nalezneme zahradní rondel, což je okrouhlý barokní pavilón z 18. století. Tato stavba je zapsána v seznamu NPÚ jako nemovitá kulturní památka. [69]

Obrázek 148: Zámek Říkovice včetně zahradního rondelu (vpravo)

Přístup k památce: Vesnice Říkovice leží 9 km jižně od Přerova. Zámek se nachází na konci obce směrem na Vlkoš. Zaparkovat je možno na asfaltové ploše vedle kostela, resp. před místní poštou. Parkoviště zde sice značené není, místa na parkování je tu ale relativně dost. Cesta do areálu zámku vede přes zámkovou dlažbu, která se po projití kovové branky opět mění na asfaltový povrch. Vedle menší kovové branky je situována větší kovaná brána pro průjezd vozidel, ta však byla na rozdíl od branky pro pěší v době mé návštěvy uzavřena. Z tohoto místa je to k objektu zámku již jen 50 metrů.

Zámek je veřejnosti nepřístupný, sídlí zde mateřská škola. Areál je chráněn z jedné strany drátěným plotem, ze strany od silnice cihlovou zdí. Právě k ní je přimknut zahradní rondel, ke kterému ovšem není jiný přístup než po travnaté ploše zevnitř areálu. Okolí zámku osvětlují lampy pouličního osvětlení.

Obrázek 149: Parkování u pošty / u kostela

Obrázek 150: V zámku sídlí mateřská škola

Tabulka 26: Hodnocení přístupnosti zámku Říkovice

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	2	2	2	2	2
Cesta k památce	2	2	2	2	2
Pohyb po památce	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný
Toalety	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný

12.2 Hrady

12.2.1 Hrad Kunzov

Historie: Stavba vznikla až na počátku 20. století, kdy si hranický podnikatel, továrník Antonín Kunz nechal v letech 1907 až 1908 postavit neogotický zámek jako letní sídlo pro svou rodinu. Obytné části hrádku se stodolou jsou obehnaný cimbuřím s kulatými věžemi. Velkou vstupní bránu s gotickým obloukem střeží kamenní lvi s erby. Své dílo si majitel příliš neužil, zemřel rok po jeho dokončení. Kunzov sloužil majitelům továrny až do konce druhé světové války, kdy byl znárodněn. Přestože za sebou nemá tato replika hradu dlouhou historii, zařadilo ho Ministerstvo kultury pro svou ojedinělost na seznam nemovitých kulturních památek. [70] V současné době je objekt nepřístupný a probíhá jeho rozsáhlá rekonstrukce. Má zde vzniknout např. ubytování, wellness, středověká krčma a zábavní park pro rodiny s dětmi.

Obrázek 151: Neoznačené parkoviště u hradu

Obrázek 152: Okolí hradu je zatravněné

Přístup k památce: Hrad či zámek Kunzov se nachází v osadě Kunzov, přibližně v polovině cesty mezi Hrabůvkou a Radíkovem, zhruba 7 km od Hranic na Moravě. Jelikož je areál a jeho okolí ještě nedokončené, není zde žádné označené parkoviště. Auto lze nechat na plácku u silnice. Jelikož je objekt zatím nepřístupný, je možno si ho prohlédnout jen zvenku. Nevede kolem něj žádná stezka a hrad není ani osvětlen. Marně budeme hledat i detailnější informace o historii.

Tabulka 27: Hodnocení přístupnosti hradu Kunzov

	Tělesné postižení		Smyslové postižení		Mentální a duševní postižení
	Invalidní vozík	Snížená pohyblivost	Zrakové postižení	Sluchové postižení	
Parkování	2	2	2	1	1
Cesta k památce	3	2	2	2	2
Pohyb po památce	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný
Toalety	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný	nepřístupný

13 Celkové zhodnocení přístupnosti objektů

Přístupnost k uvedeným památkám lze posuzovat zvlášť pro jednotlivé druhy zdravotních handicapů. V následujících pěti kapitolách uvádím mapy a slovní popis přístupnosti a hodnocení vhodnosti jednotlivých památek pro tělesně postižené na invalidním vozíku, pro osoby se sníženou pohyblivostí, pro osoby se zrakovým a sluchovým handicapem a na závěr pro osoby s mentálním a duševním postižením.

13.1 Osoby na invalidním vozíku

Pro osoby s tělesným postižením pohybující se na invalidním vozíku lze jako vhodné památky pro návštěvu označit dvě – zámek Hranice a Památník lovců mamutů v Přerově – Předmostí. Pro pohyb po nich, resp. pro přiblížení se k nim jsou zde zřízeny nájezdové rampy, zvedací plošiny a najdeme tu i plně bezbariérové toalety. I přesto mají tyto lokality drobná omezení.

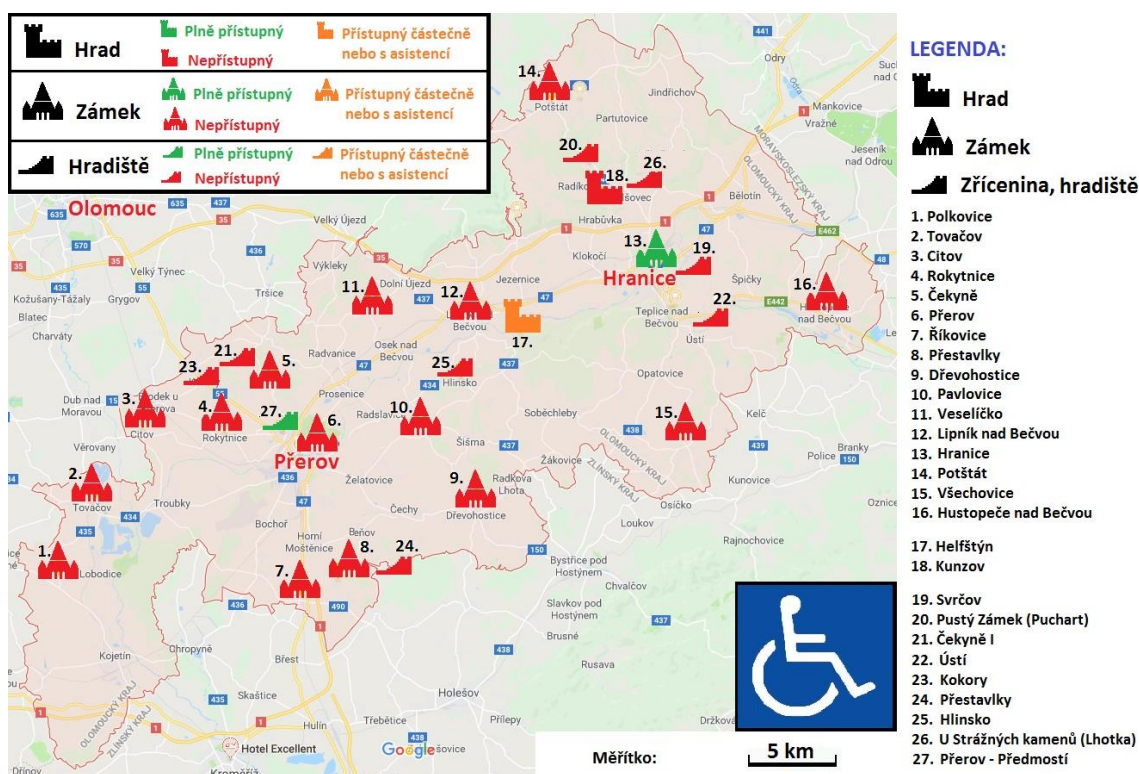
V Hranicích je ze zámku přístupná v podstatě jen zrekonstruovaná průchozí galerie, kde je umístěno muzeum s omezenou provozní dobou a také bezbariérově dostupná zámecká zahrada. Přerovské Předmostí nabízí vozíčkářům bezbariérový přístup do infomačního centra a do Památníku lovců mamutů. Pokud by se však zájemce na invalidním vozíku chtěl vydat na naučnou stezku „Předmostím až do pravěku“, musí se po turisticky značené stezce vydat do okolní přírody, kde terén není pro vozíčkáře příliš vhodný.

Několik veřejnosti přístupných památek, které nabízejí buď komentované prohlídky nebo výstavní plochy je možno označit za přístupné jen částečně nebo za pomoci asistenta. Takovým případem je například hrad Helfštýn. Správa hradu nabízí na základě předchozí domluvy možnost příjezdu vozidla se zdravotně postiženým občanem až do těsné blízkosti hradu. Následný pohyb vozíčkářům znesnadňuje jen nerovný povrch uvnitř hradu, který je ovšem s pomocí asistenta zvládnutelný. Kladem je přítomnost bezbariérové toalety.

Dva zámky veřejnosti přístupné – Tovačov, Přerov volný pohyb vozíčkářů po objektu neumožňují z důvodu několika schodišť a bez možnosti použití výtahu. Expozice v nich umístěné jsou rozmístěny v několika patrech, a i za pomoci doprovodu je přemísťování

vozíku mezi nimi komplikované. Hodnotím je proto jako pro vozíčkáře nevhodné. Bezbariérově jsou zde ale řešeny toalety.

Většina zámků a hrad Kunzov je pro veřejnost nepřístupná, do jejich interiéru tedy nelze nahlédnout (snad jen do zámků sloužících jako městský/obecní úřad v době úředních hodin). Stavby je ale možné si prohlédnout zvenku a některé mají přístupná nádvoří a historicky cenné zámecké zahrady. Pro člověka na invalidním vozíku mohou být zajímavé a snadno zdatelné např. zahrady a parky u zámků v Lipníku nad Bečvou (kromě střešní zahrady), Citově, Rokytnici, Hranicích a částečně ve Veselíčku.

Mapa 4: Přístupnost památek pro osoby na invalidním vozíku. Zdroj: [72] + vlastní úprava.

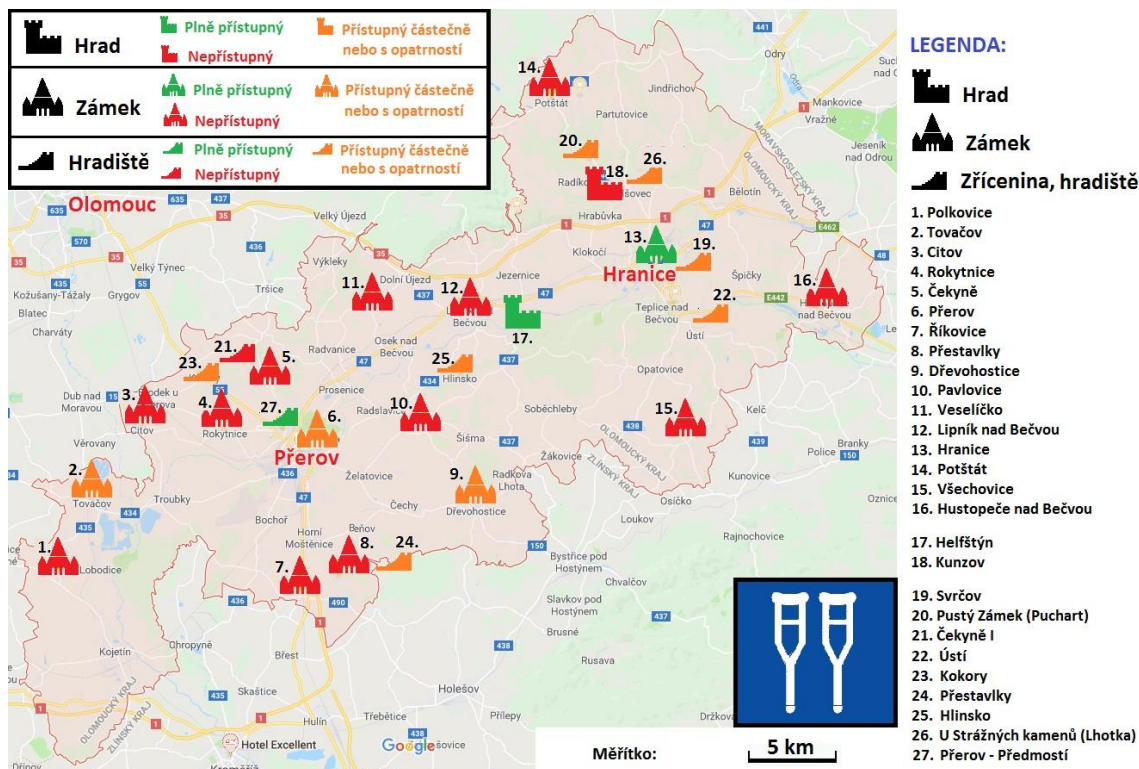
Pro osoby na invalidním vozíku není vhodná ani jedna lokalita s terénními pozůstatky hradů, dávných sídlišť a hradišť. Důvodem je často poměrně velká vzdálenost od nejbližšího parkovacího místa, nerovný terén nebo velké převýšení. Prakticky všechna místa jsou buď nezdatelná nebo jen velmi obtížně zdatelná i za pomoci asistenta.

13.2 Osoby se sníženou pohyblivostí

Osoby se sníženou pohyblivostí mohou, stejně jako vozíčkáři, využít bezbariérové přístupy v zámku Hranice a do Památníku lovců mamutů. Ve většině případů pro ně platí podobná omezení jako pro vozíčkáře, přičemž absence vozíku pro ně znamená

větší pravděpodobnost zdolání některých fyzických bariér, jako např. schodišť. Dokladem lepší pohyblivosti může být například pohyb po hradě Helfštýn, kde si osoby se sníženou pohyblivostí, v závislosti na stupni svého handicapu, mohou dovolit vystoupat na vyhlídkovou věž na čtvrtém nádvoří.

Podobně tomu je i na přístupných zámcích v Tovačově a Přerově, kde pro postižené osoby nemusí být problémem, za zvýšené obezřetnosti a přidržování se instalovaných zábradlí, zdolat několik běžných schodišť. Naproti tomu výstup na zámecké věže obou lokalit po točitém betonovém, resp. kovovém schodišti nebo po dřevěných schodech už je na zvážení každého člověka – vše na základě hloubky postižení, aktuálního zdravotního stavu a fyzické kondice.

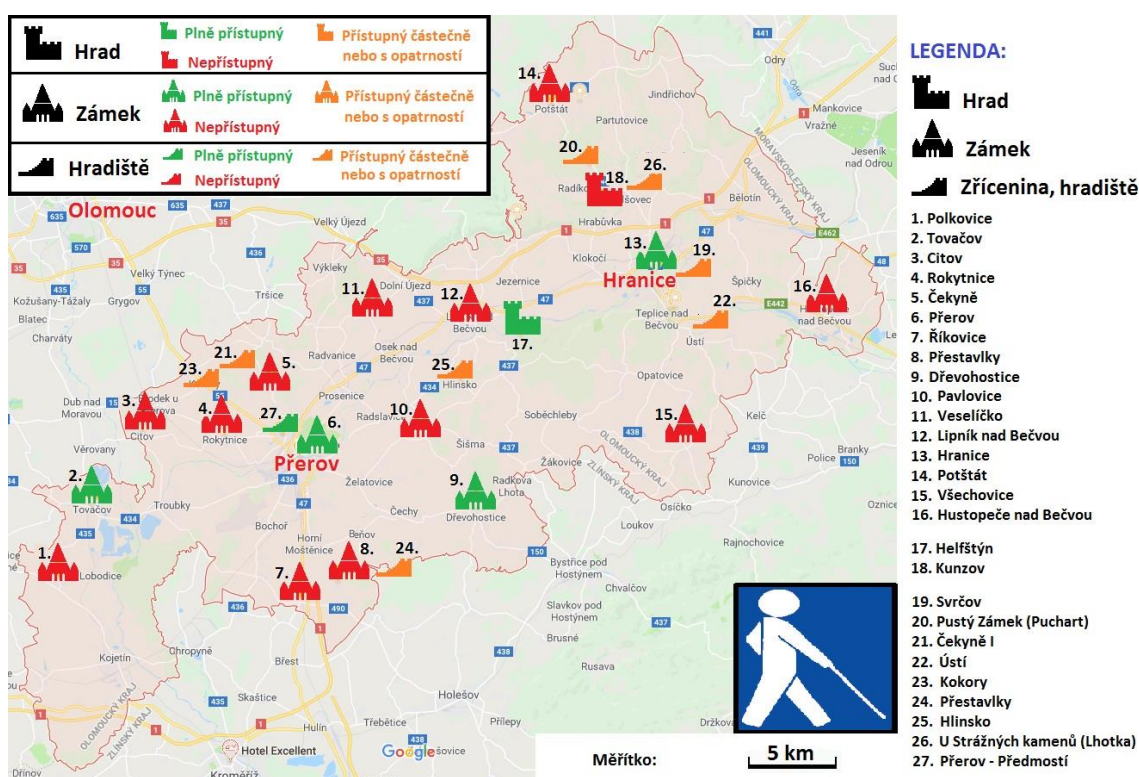

Mapa 5: Přístupnost památek pro osoby se sníženou mobilitou. Zdroj: [72] + vlastní úprava.

U veřejnosti nepřístupných objektů je opět pohyb možný jen po jejich okolí, popř. v prostranství jejich zahrad a parků. Ty navíc často nabízejí možnost odpočinku na nainstalovaných lavičkách. Co se týká přístupnosti zřícenin hradů a zbytků pradávných obydlí, zde velmi závisí na typu a rozsahu postižení. Pro osoby s nižším stupněm postižení jsou přístupné skoro všechny památky, se zhoršujícím se stavem nabídka možností řídne. Bližší informace o přístupnosti jsou uvedeny u jednotlivých památek.

13.3 Osoby se zrakovým postižením

U zrakově postižených osob je možná návštěva všech pěti veřejnosti přístupných památek – hrad Helfštýn, zámky Přerov, Dřevohostice a Tovačov a archeologické naleziště Památník lovců mamutů v Přerově. Pravdou ale je, že žádné z míst nenabízí zrakově postiženým možnost čtení textu v Braillově hmatovém písmu, audio komentář nebo haptické modely pro nevidomé. Nenajdeme tu ani žádné vodící linky, které by nevidomé bezpečně provedly po jednotlivých památkách. Na základě včasného předchozího ohlášení ovšem většina veřejnosti přístupných památek nabízí možnost individuální prohlídky za doprovodu pracovníka dané památky.

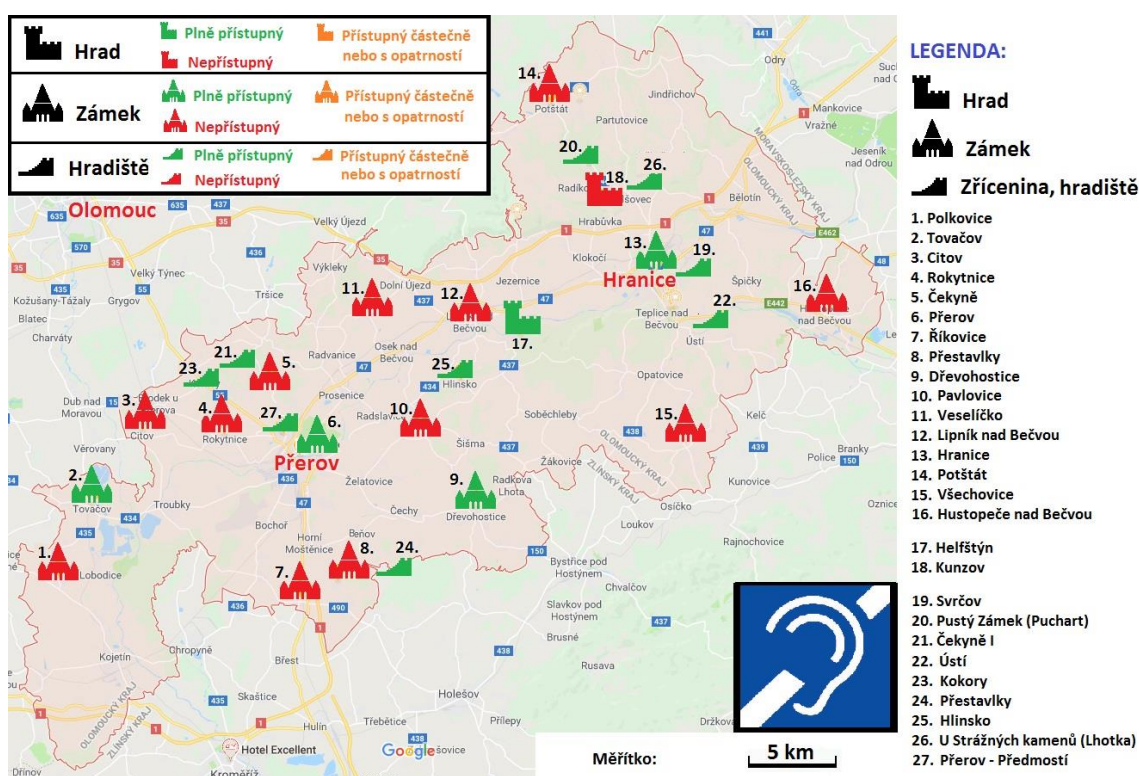
Mapa 6: Přístupnost pro osoby se zrakovým postižením. Zdroj: [72] + vlastní úprava.

Pro hodnocení je důležitý charakter zrakového postižení. Pro nevidomé může být bez doprovodu zcela nevhodná návštěva většiny památek v exteriéru, pro slabozraké může například hrát roli kvalita osvětlení v interiéru i exteriéru při zhoršených světelných podmínkách.

13.4 Osoby se sluchovým postižením

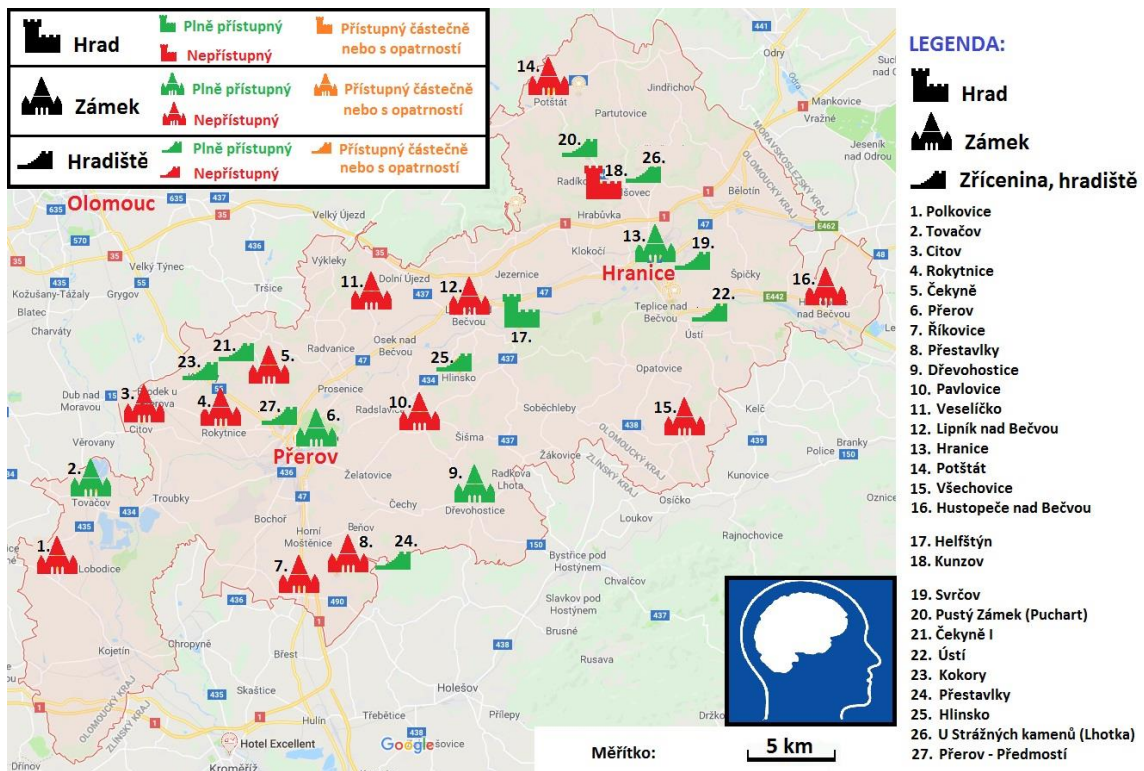
Pro osoby se sluchovým postižením neplatí žádné výrazné omezení v souvislosti s přístupností k uvedeným památkám. Pokud netrpí nějakým typem porušení stability nebo ztráty orientace souvisejícím s poškozením sluchu, obecně pro ně platí stejné předpoklady přístupnosti jako pro zdravého člověka. Na druhou stranu, u veřejnosti přístupných památek jsem se nesetkal s možností zapůjčení jakýchkoli kompenzačních pomůcek (např. naslouchátka u hůře slyšících) nebo možnosti výkladu ve znakovém jazyce. Za zmínku stojí snad jen fakt, že na hradě Helfštýn nabízejí sluchově postiženým na vyžádání možnost tištěných textových informací o hradu.

Mapa 7: Přístupnost památek pro osoby se sluchovým postižením. Zdroj: [72] + vlastní úprava.

13.5 Osoby s mentálním a duševním postižením

Přístupnost památek v souvislosti s mentálním či duševním postižením závisí na typu a rozsahu daného handicapu. Některé osoby mohou trpět strachem z výšek, závratěmi, zhoršenou koordinací, stabilitou či orientací v terénu, jiné potřebují trvalý dohled nebo asistenci. Často se u nich vyskytuje kombinace jednotlivých druhů zdravotního postižení. I v tomto případě nabízejí zaměstnanci veřejně přístupných památek po předchozím oznámení pro takto postižené osoby a jejich doprovod individuální prohlídky.

Mapa 8: Přístupnost památek pro osoby s mentálním a duševním postižením. Zdroj: [72] + vlastní úprava.

14 Shrnutí

Během měsíců září, října a listopadu 2017 jsem osobně navštívil všechny nemovité kulturní památky uvedené v seznamu NPÚ pro okres Přerov. Z jednotlivých cest jsem si přivezl velké množství poznámek, údajů a fotografií. Ty jsem následně během měsíců února až dubna 2018 zpracoval jednak do uceleného souboru teoretických poznatků získávaných průběžně v letech 2017 a 2018 a především do praktické části, jejímž výstupem je popis zmíněných památek z hlediska přístupnosti pro handicapované občany a také vhodnosti, resp. nevhodnosti těchto památek pro jednotlivé typy zdravotního postižení.

V průběhu zpracovávání své práce jsem prostřednictvím elektronické pošty komunikoval s lidmi zodpovědnými za správu některých (především těch přístupných) památek a doplňoval si tak údaje, které se mi nepodařilo sesbírat během mých tří návštěv.

Z hodnocení přístupnosti jednotlivých památek vyplynulo, že nejvíce komplikovaný přístup k těmto památkám mají tělesně postižené osoby, zejména ty, které mají potíže s pohyblivostí, přičemž nejhůře jsou na tom v tomto ohledu osoby na invalidních vozících. V případě památek, jejichž podstatou jsou reliéfní náznaky – zříceniny hradů, hradiště, sídliště – je nejpodstatnějším důvodem fakt, že jsou situovány do volné přírody a vedou k nim buď jen běžné turistické stezky nebo k nim cesta není udržována vůbec. Situace pro jednotlivá postižení se ještě více komplikuje v případě zhoršených povětrnostních a světelných podmínek (bláto – kluzký povrch, zhoršená viditelnost aj.).

Dalším značně znevýhodněným zdravotním handicapem jsou osoby se zrakovým postižením, především osoby nevidomé, které se při svých návštěvách těchto památek zřejmě neobejdou bez asistence.

Naopak osoby se sluchovým postižením nebudou asi mít při přesunu k památkám nebo při pohybu po památkách větší problém. Horší je to ale s dostupností informací. Na mnoha místech chybí informační tabule a veřejnosti přístupné památky nenabízí ani možnost výkladu ve znakové řeči. Podobně jsou na tom i osoby s mentálním a duševním postižením, které budou v závislosti na hloubce svého postižení při svých návštěvách pravděpodobně potřebovat asistenci, a to buď v rámci vlastního doprovodu nebo doprovod organizovaný provozovatelem památky.

15 Diskuze a návrhy na řešení a doporučení pro praxi

Z výsledků průzkumu vyšlo najevo, že z veřejnosti přístupných památek zařazených do kategorie památky v „otevřeném prostranství“ není z hlediska přístupnosti žádná z nich zcela vhodná pro osoby s tělesným postižením. Některé lze kvůli těžko schůdnému terénu charakterizovat jako vyloženě nevhodné. Položil jsem si otázku, proč tomu tak je a v následujících odstavcích zhodnotit, zdali by s tím nebylo možné něco udělat.

Rozumově vzato, lze si asi jen stěží představit, že by do *všech* těchto těžko přístupných míst byly někdy v budoucnosti přivedeny široké dlážděné chodníky osvětlené přídatným osvětlením případně, že by tato místa byla například opatřena schodišti s instalací pomocných zvedacích plošin. Důvodů můžeme najít několik.

Prvním z nich je fakt, že některá z míst jsou opravdu velmi obtížně přístupná (např. pozůstatky hradu Puchart nebo Svrčov) a přestože mají nepochybně svojí kulturně-historickou hodnotu, jsou to mnohdy „jen“ na návrších nebo ve svazích těchto lokalit vegetací porostlé kamenné rozvaliny, sutiny a terénní pozůstatky. Ty jsou již z obranné podstaty těchto objektů těžko přístupné i zdravým osobám. Vybudováním kvalitních přístupových cest do těchto lokalit by tedy bylo nejen finančně poměrně náročné, ale především by to pro zhlédnutí těchto vizuálně ne příliš atraktivních lokalit znamenalo poměrně velký zásah do okolí jinak velmi zachovalých přírodních celků. Projekty usilující o zrealizování těchto cílů by zřejmě narážely na odpor památkového ústavu a své by si jistě řekli zástupci ochrany přírody.

V předchozím odstavci zmiňuji jako jeden z důvodů omezení lepší přístupnosti k některým pozůstatkům památek v exteriéru faktor finanční (obtížnost a náročnost realizace), ale jako hlavní důvod vnímám spíše důvod památkově-ochranářský. Faktor financí však může do realizace těchto projektů vstupovat ještě z hlediska kvantitativního. Česká republika je díky dlouhému a pestrému historickému vývoji zemí bohatou na kulturní památky. Objektů s různou kulturně-historickou hodnotou se na území ČR nachází velmi mnoho a zlepšení přístupnosti *ke všem* těmto památkám a také následná údržba přístupových cest by byl značně finančně náročný úkol. V ČR existuje několik kulturně-historicky nejvýznamnějších památek umístěných v exteriéru (v okrese Přerov například zřícenina hradu Helfštýn), jež jsou hlavními turistickými

atrakcemi regionu a na něž se soustředí pozornost příslušných úřadů ve zpřístupňování památky veřejnosti. Zpřístupňování památky veřejnosti je v tomto smyslu myšleno obecně – pro všechny občany – ale s tím jde „ruku v ruce“, pro zachování rovnosti při přístupu ke kulturně-historickému dědictví, i snaha o zpřístupňování památky osobám se zdravotním postižením (budování odstavných parkovišť pro držitele průkazu OZP, zřizování bezbariérového přístupu, toalet apod.).

Co však vnímám u těchto památek v otevřeném prostranství jako relativně snadno proveditelné a nikterak zvlášť finančně náročné, je zřízení snadno přístupných parkovacích míst (uzpůsobených handicapovaným) v dostupné vzdálenosti poblíž k těmto lokalitám. Dalším přínosem, který by alespoň částečně zmírnil zklamání (zejména těžce tělesně) postižených osob z nemožnosti přímé osobní návštěvy těchto míst a zároveň alespoň zástupně zvýšil jejich informovanost o navštívených místech a zážitek z pocitu vnímání genia loci, by mohlo být umístění informačních tabulí v jejich blízkosti. Ideálně by měly být provedeny v multimediální podobě (hlasové výstupy, videoprůvodce) nebo opatřené fotografiemi, popisem historie místa velkými písmeny, umístěné tak, aby byly dobře čitelné i osobám z invalidního vozíku, případně zhotovené v Braillově hmatovém písmu.

Co se týká přístupnosti uzavřených (interiérových) památek, kam mají přístup zájemci z řad veřejnosti, také zde existují pro zdravotně handicapované osoby jisté limity, a to především fyzické bariéry. Například v Muzeu J. A. Komenského v zámku Přerov jsou muzejní expozice umístěny ve třech podlažích bez možnosti využití výtahu. Pokud není možné v této historické budově vybudovat výtah, jistě by stála za zvážení možnost osadit tři dotčená schodiště zvedacími plošinami, které by značně zlepšily přístupnost pro těžce tělesně postižené osoby, neboť zbytek podlaží je prakticky bezbariérový. Složitější by byla situace v zámku Tovačov, kde by instalace zvedacích plošin na některých schodištích nebyla možná vůbec. Alternativou k instalaci stabilních přepravních zařízení (výtahů, zvedacích plošin) by bylo pořízení mobilní přemísťovací jednotky určené ke zdolávání schodů, tzv. schodolez, která nevyžaduje nutnost stavebních úprav. Ani tento přepravní prostředek však imobilním osobám neumožní přístup do míst jako jsou například prostory zámeckých věží v Tovačově či Přerově.

Na rozdíl od památek v otevřeném prostranství nevidím u památek v interiéru takový přínos v instalaci informačních tabulí. Pokud se totiž zámek, hrad nebo např.

archeologické naleziště nacházejí v období turistické sezóny, a jsou tedy veřejnosti přístupné, mají ve svých prostorách trvale k dispozici zaměstnance, kteří jsou schopni zdravotně postiženým poskytnout potřebné informace, asistenci nebo vyjít vstříc jiným způsobem. V případě, že by se zdravotně postižená osoba dokázala obejít bez doprovodu, doporučil bych snad jen, aby byly na pokladně k dispozici alespoň vytištěné informace s dispoziční mapkou památky. Za zvážení by také stálo vyškolení některých svých pracovníků v základech znakového jazyka, protože žádná z oslovených památek komunikaci v tomto jazyce neumožňuje.

Všechny tyto návrhy na zlepšení jsem s předstihem odeslal na emailové adresy různých odborů městského úřadu Přerov a počkal na vyjádření.

Odpověď jsem dostal od ředitele Muzea Komenského v Přerově, pana Mgr. Radima Himmlera v tomto znění:

„Příslušné pasáže popisující přístupnost přerovského zámku pro osoby se zdravotním postižením popisují věrně stávající stav.

V minulosti, v době kdy probíhal projekt Regenerace a revitalizace zámku v Přerově (zhruba v letech 2002- 2010), kde bylo investorem Statutární město Přerov, byl vznesen naší organizací, jako uživatelem zámku, požadavek na vybudování moderního výtahu. Ten byl ale bohužel zamítnut, mj. z důvodu ochrany nemovité kulturní památky.

V nedávném období jsme zjišťovali možnosti pořízení tzv. pásového či kolečkového schodolezu a nechali si zpracovat cenovou nabídku. Ke jeho koupi jsme se zatím z finančních důvodů nedopracovali. Zámek tedy bohužel zůstává bariérový a situaci řešíme asistencí našich zkušených a proškolených průvodců, kteří případ od případu pomáhají pohybově znevýhodněným návštěvníkům“.

Ohledně návrhu zřízení informačních panelů se mi ozvala paní Blanka Hrubá z Magistrátu města Přerova z Odboru sociálních věcí a školství s krátkou informací:

„Instalace informačních panelů ve městě Přerově se aktuálně neplánuje“.

Po hrubém zpracování práce, zhruba měsíc před jejím odevzdáním, jsem její tehdy aktuální podobu rozeslal dvanácti místním organizacím zabývajícím se problematikou zdravotně postižených a sociálně slabých občanů a seniorů. S nabídkou, zda by o tuto práci měly zájem (např. pro účely dalšího zpracování) byly osloveny tyto organizace:

- Svaz tělesně postižených v České republice, o.s., místní organizace Hranice
- Svaz tělesně postižených v České republice, o.s., místní organizace Přerov
- Denní centrum Archa (Hranice)
- Svaz tělesně postižených v ČR, o.s. (Přerov)
- TyfloCentrum Olomouc, o.p.s. (Přerov)
- Nový život – společnost pro resocializaci hendikepovaných osob v ČR (Přerov)
- Agentura 4U (Přerov)
- Jsme tady, o.s. (Přerov)
- Centrum setkávání, o. s. (Přerov)
- Charita Kojetín
- Svaz tělesně postižených v České republice, o.s., místní organizace Střítež nad Ludinou
- Afázie (Přerov)
- Národní institut pro integraci osob s omezenou schopností pohybu a orientace České republiky (Přerov)

Z výše uvedeného seznamu projevilo o finální práci jediný subjekt, a to zástupce sdružení Jsme tady, o.s. z Přerova – pan Dalibor Cášek, DiS. Tak malý zájem ze stran těchto institucí si nedovedu dost dobře vysvětlit. Napadá mě snad jen to, že měsíc je na přečtení a zareagování příliš krátká doba a odpovědi se dočkám až později.

Další instituce, které jsem s nabídkou konečné verze své práce oslovil byly:

- Informační centra (Dřevohostice, Hranice, Kojetín, Lipník nad Bečvou, Přerov a Přerov – Předmostí a Tovačov)
- Městské úřady (Dřevohostice, Hranice, Hustopeče nad Bečvou, Kojetín, Lipník nad Bečvou, Přerov, Potštát a Tovačov)
- Odbor sociálních věcí (Magistrát města Přerova)
- Odbor kultury (Krajský úřad Olomouckého kraje)

Z Městského informačního centra Přerov se mi ozvala paní Bc. Jolana Plšková s informací, že moje bakalářská práce „*bude k dispozici pracovníkům IC k nahlédnutí a dalšímu poradenství ohledně přístupnosti památek pro handicapované turisty*“.

Myslím, že umístění této práce ať už plně nebo zpracované podobě na pobočkách informačních center (v tištěné formě) nebo na jejich webových stránkách (elektronicky ke stažení) by mohlo najít praktického využití i pro nehandicapované občany. Dovedu si představit rodinu s kočárkem a malými dětmi nebo aktivní seniory, jak se vyptávají na dostupnost, resp. přístupnost konkrétních památek. Nahlédnutí do výsledků praktické části by jistě mohlo být dobrým vodítkem.

S prosbou o zveřejnění mé bakalářské práce na webových stránkách „Kraj bez bariér“ [71] jsem kontaktoval také zástupce Olomouckého kraje pro oblast kultury a zároveň osobu zabývající se snahou o bezbariérovost pro osoby se zdravotním postižením – PhDr. Pavla Hamzu, který odpověděl mj.: „*děkujeme za nabídku, téma Vaší práce je zajímavé a s výsledkem se rádi seznámíme.*“ Potvrzení zájmu o zveřejnění na internetových stránkách však e-mailová zpráva neobsahovala. Věřím, že i zde by umístění na webové stránky úřadu našlo opodstatnění a nabídka možnosti stažení by byla využívána širším spektrem uživatelů.

Závěr

Jako první úkol před zahájením psaní této práce jsem si stanovil za cíl nastudování odborné literatury a zdroje pojednávající o cestovním ruchu s ohledem na handicapované občany. Obě problematiky jsem nejdříve jednotlivě, poté v návaznostech rozebral v teoretické části. Nejdříve jsem vymezil oblast, které se daná práce týká (území bývalého okresu Přerov), uvedl jsem hlavní charakteristiky této oblasti a vyjmenoval potenciál pro rozvoj cestovního ruchu v tomto regionu.

V další části jsem se zaměřil na jeden z typů cestovního ruchu, kterým se zabývá tato práce – sociální cestovní ruch neboli cestovní ruch pro všechny. Zjistil jsem, že sociální cestovní ruch se zaměřuje na několik cílových skupin, a to skupin s různými typy znevýhodnění. Jednou z těchto skupin jsou zdravotně postižené osoby.

V následujícím textu jsem nejdříve vysvětlil, co se rozumí souslovím „zdravotní postižení“ a uvedl různé definice z dostupných zdrojů. Poté jsem vyjmenoval jednotlivé druhy zdravotních handicapů a uvedl jejich hlavní charakteristiky. Ukázalo se, že každý typ postižení má své specifické rysy a různá omezení. Společným jevem pro osoby deklarované jako osoby s handicapem je přiznání různých výhod pro kompenzaci důsledků postižení. Tyto výhody jsou realizovány přidělením Průkazu osoby se zdravotním postižením. Jednotlivé typy zdravotních průkazů a vymezení jejich výhod pro své držitele jsem uvedl v další části práce. Rovněž jsem neopomněl zmínit další podporu osob se zdravotním postižením, a to ať už formou legislativních úprav zákonů a nařízení nebo formou různých projektů a akcí realizovaných na pomoc znevýhodněným skupinám.

Pro dokreslení situace o jak velkou část české populace se jedná, když mluvíme o osobách se zdravotním omezením, jsem v závěru teoretické části uvedl souhrn ze statistického šetření zdravotního stavu českého obyvatelstva. Z šetření vyplynulo, že v ČR je zdravotně postižený každý desátý občan, což ukazuje na velký potenciál cestovního ruchu v této oblasti a na fakt, že by sem měla být upřena zvýšená pozornost.

V úvodu praktické části jsem si nejdříve sestavil metodiku, podle níž jsem následně při hodnocení přístupnosti jednotlivých památek pro handicapované osoby postupoval. Stěžejním zdrojem informací pro posuzování přístupnosti kulturně-historických památek získaných ze seznamu nemovitých památek NPÚ pro mě byly poznámky

a fotodokumentace sesbírané během osobních návštěv všech těchto míst. Celkově jsem navštívil 26 objektů (hradů, zámků, zřícenin hradů a dalších reliktních původních osídlení) uvedených v seznamu kulturních památek NPÚ pro okres Přerov a jednu lokalitu, která je významným archeologickým nalezištěm. Památky jsem následně rozdělil na veřejnosti přístupné a veřejnosti nepřístupné. Mezi veřejnosti nepřístupné objekty patří většina zámků na okrese Přerov, které primárně neslouží k turisticko-vzdělávacím účelům, ale k účelům municipálním (městské nebo obecní úřady), praktickým (domovy pro seniory, školky) nebo jsou v soukromých rukou. Jejich interiéry jsou, vyjma městských a obecních úřadů, většinou nepřístupné. Řada z nich prochází rozsáhlou renovací. Mezi veřejnosti přístupné objekty patří exteriéry reliéfních náznačů zřícenin hradů, hradišť a původních sídlišť a jedno archeologické naleziště. Další obsáhle zpracovanou částí veřejnosti přístupných památek jsou tři zámky a jeden hrad, které slouží po celý rok, nebo alespoň po část turistické sezóny jako kulturně-vzdělávací atraktivita okresu. U všech zmíněných památek jsem následně podrobně zhodnotil – nejdříve popisem, poté známkováním v přehledných tabulkách – přístupnost jednotlivých památek pro handicapované osoby z hlediska vybraných parametrů (parkování, přístup a pohyb po památce, přítomnost toalet). Následující klíčovou kapitolou bylo vytvoření map s vyznačením přístupnosti těchto památek pro jednotlivé typy zdravotního postižení. Z těchto map lze vyčíst vhodnost, resp. připravenost dané památky přijmout, resp. obsloužit člověka s určitým typem zdravotního postižení.

Z průzkumu vyšlo najevo, že nejvíce znevýhodněnou skupinou osob se zdravotním postižením jsou osoby tělesně postižené, a to především kvůli fyzickým bariérám, které se na cestě k/po památce nacházejí. Nejčastějším faktorem limitujícím vertikální pohyb osob s tělesným postižením v budovách jsou schody a nepřítomnost výtahů nebo neexistence zvedacích plošin. Těžce tělesně postižené osoby se tedy v řadě památek neobejdou bez výrazné asistenční pomoci, případně musí návštěvu některých expozic nebo účast na prohlídkách zcela oželeť.

Nijak zvlášť usnadněnou pozici při přístupu k památce nebo při pohybu po památce samotné nemá ani druhý nejvíce znevýhodněný typ zdravotního postižení – osoby nevidomé nebo osoby s těžkým postižením zraku. U žádné památky jsem se ale nesetkal s naváděcími lištami pro nevidomé nebo s orientačními nebo informačními cedulemi vyvedenými v Braillově hmatovém písmu.

Relativně nejsnadnější situaci z hlediska přístupu k těmto památkám mají osoby sluchově postižené a osoby s mentálním a duševním postižením. To vše za předpokladu, že netrpí jinými přidruženými problémy, jako například ztrátou orientace nebo potíže se stabilitou. Ty by mohly ovlivnit jejich bezpečnost při samostatném pohybu po památkách, zejména po schodech, na nerovném povrchu nebo po zvýšených místech. U těžce mentálně a duševně postižených osob je každopádně doporučen doprovod asistenta.

U dvou památek – hradu Helfštýn a zámku Tovačov – uváděli zástupci jejich správy v rámci naší elektronické komunikace, možnost individuálního přístupu k návštěvníkům se zdravotním handicapem, a to v podobě nabídky speciálních služeb, jako například maximální přiblížení vozidla přepravující zdravotně postižené osoby až těsně k objektu památky nebo „na míru šité“ prohlídky hradu/zámku s osobním doprovodem a výkladem, vše uzpůsobené potřebám a možnostem těmto lidem na základě jejich typu zdravotních obtíží. Tuto skutečnost pokládám za jedno z nejvíce pozitivních zjištění zaznamenaných během zpracovávání mé práce.

Z celkového pohledu jako nejlépe veřejnosti přístupnou památku okresu Přerov pro handicapované občany hodnotím hrad Helfštýn. Osoby se zdravotním postižením se na hradě kromě vyhlídkové věže dostanou prakticky kamkoli a při návštěvě se jim dostane vysokého komfortu z hlediska zařízení i obsluhy.

Výsledné zhodnocení přístupnosti jednotlivých památek jsem zpracoval do souboru doporučení a návrhů na řešení pro zlepšení přístupnosti a také obslužnosti těchto objektů. Tyto návrhy, mezi které patřily například doporučení k pořízení zvedacích plošin do muzea v Přerově nebo doplnění multimediálních informačních tabulí, jsem pak odeslal na příslušné instituce. Od zástupců městských úřadů a provozovatelů památek, kteří mi byli ochotni odpovědět jsem se dozvěděl, že v nejbližší budoucnosti, se žádné větší investice v tomto ohledu nechystají.

Finální verzi své bakalářské práce jsem nabídl také organizacím zabývajícím se problematikou zejména zdravotně postižených občanů a seniorů. Překvapil mě relativně malý zájem, a to přesto, že jsem práci v elektronické verzi nabídl bezúplatně. Důvodem může být poměrně krátký časový prostor, ve kterém jsem je prosil o případné vyjádření zájmu.

Cíl práce: „Zmapování tvrzí, hradů a zámků v bývalém okrese Přerov na základě osobní návštěvy, vlastní fotografické dokumentace i slovního popisu a následné vlastní posouzení jejich přístupnosti pro handicapované občany“ jsem dle mého názoru splnil a teď jde jen o to, zda se informace v této práci obsažené podaří dostat k lidem, kterým jsou primárně určeny, tedy k lidem se zdravotním postižením. Elektronických zpráv s nabídkou jejího dalšího zpracování a případné distribuce jsem rozeslal asi tři desítky, a to jak na organizace zabývající se problematikou zdravotně postižených, tak institucím v oboru cestovního ruchu. Zpráv s odpovědí vyjadřující zájem jsem obdržel několik, všichni obeslaní však dostali k dispozici pracovní verzi před dokončením, takže pokud by projevíli zájem později, mohu jim finální verzi kdykoli poskytnout.

Osobní radost by mi udělal fakt, kdyby se alespoň výhledově podařil splnit můj záměr zveřejnit elektronickou verzi práce na některých webových stránkách obeslaných úřadů a informačních center, a byly by tak volně ke stažení nejen pro handicapované spoluobčany, ale pro všechny, kteří by o práci s touto tematikou projevíli zájem.

Seznam použité literatury

Tištěné zdroje

ČIŽMÁŘ, Miloš. *Encyklopedie hradišť na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, 304 s. ISBN 80-7277-174-4.

INDROVÁ, Jarmila. *Cestovní ruch pro všechny: Odborná školení a vzdělávání pracovníků územní veřejné správy pro oblast cestovního ruchu*. V Tribunu EU. 1. Vyd. Praha: Tribun EU, 2008, 89 s. ISBN 978-80-7399-407-5.

JANČO, Milan a Ondřej ŠEVCŮ. *Jak dobýt hrad: památky takřka bez bariér 2*. Praha: Národní památkový ústav, 2009, 288 s. ISBN 978-80-87104-47-7.

MALÁ, Eva a Pavel PAVLOVSKÝ. *Psychiatrie. Učebnice pro zdravotní sestry a další pomáhající profese*. Praha: Portál, 2002, 144 s. ISBN 80-7178-700-0.

MICHALÍK, Jan. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 512 s. ISBN 978-80-7367-859-3.

NOVÁK, Zbyněk a Marcela NOVÁKOVÁ. *Zříceniny hradů výšinných, skalních, vodních*. Praha: Olympia, 1998, 168 s. ISBN 80-7033-491-6.

OPATŘILOVÁ, Dagmar. *Možnosti práce u jedinců s těžkým postižením a více vadami*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005. 146 s. ISBN 80-210-3819-5.

OPATŘILOVÁ, Dagmar a Lucie PROCHÁZKOVÁ. *Předprofesní a profesní příprava jedinců se zdravotním postižením*. Brno: Masarykova univerzita – pedagogická fakulta, 2011, 158 s. ISBN 978-80-210-5536-0.

PAGE, Steven J. a Joanne CONNEL, (2009): *Tourism A Modern Synthesis* (3rd edition) Cengage Learning, U.K, 2009, 663 p. ISBN 978-14-080-0916-1.

POTMĚŠILOVÁ, Petra. *Speciální pedagogika nejen pro sociální pedagogy*. Praha: Parta, 2013, 186 s. ISBN 978-80-7320-179-1.

SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3.

VAŠEK, Štefan. *Základy speciální pedagogiky*. Bratislava: Sapiaientia, 2003, 210 s. ISBN 80- 968797-0-7.

VITÁSKOVÁ, Kateřina a Libuše LUDÍKOVÁ a Eva SOURALOVÁ. *Zefektivnění studia a profesního uplatnění handicapovaných studentů na vysokých školách*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, 115 s.

Elektronické zdroje

[1] Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Olomouci, oddělení informačních služeb. *Charakteristika okresu Přerov*. [online]. 2018 [cit. 2018-02-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11276/17843076/okres_Prerov.pdf

[2] Socioekonomické geografie České republiky, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity: *Základní geografické charakteristiky ČR* [online]. 2018 [cit. 2018-02-17]. Dostupné z www: <https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/js13/geograf/web/pages/01-geograficke-charakteristiky.html>

[3] Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Olomouci. *Administrativní rozdělení okresu Přerov* [online]. 2018 [cit. 2018-02-17]. Dostupné z www: <https://www.czso.cz/documents/11276/17843076/P%C5%99erov.png/ca07a862-2c50-4401-a758-ad2a28af4a61?version=1.1&t=1478262544686>

[4] Peníze.cz. *Základní charakteristiky okresu Přerov* [online]. 2018 [cit. 2018-02-17]. Dostupné z: <https://regiony.penize.cz/41-033808-zakladni-charakteristiky-okres-prerov>

[5] *Profil statutárního města Přerova – Město Přerov* [online]. 2007 [cit. 2018-02-17]. Dostupné z: www.prerov.eu/filemanager/files/file.php?file=1006

[6] Bc. MATEČNÁ, Kateřina. *Diplomová práce: Analýza předpokladů cestovního ruchu a koncepce rozvoje v regionu Přerovsko*. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, fakulta managementu a ekonomiky [online]. 2009 [cit. 2018-02-17]. Dostupné z: http://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/10066/mate%C4%8Dn%C3%A1_2009_d_p.pdf?sequence=1

[7] iDnes.cz – Olomoucký kraj. *Hranická propast je nejhlubší na světě, robot se ponořil do hloubky 404 metrů* [online]. 2016 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: https://olomouc.idnes.cz/hranicka-propast-nejhlubsi-slackovodni-jeskyne-na-svete-hloubka-404-metru-1qz-/olomouc-zpravy.aspx?c=A160930_092036_olomouc-zpravy_stk

- [8] Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky: *Souhrnný přehled ČR – NP, CHKO, NPR, NPP, PP, NPR, Evropsky významné lokality* [online]. 2018 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: <http://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/sumarizace/index.php?frame>
- [9] Olomoucký kraj. *Databáze turistických cílů a statistiky návštěvnosti – Olomoucký kraj* (odkaz na tabulku) [online]. 2016 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: <https://www.kr-olomoucky.cz/download.html?id=48297>
- [10] Webové stránky města Přerov. *Turistická lokalita Přerovsko* [online]. 2018 [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <http://www.prerov.eu/cs/turista/turisticka-lokalita-prerovsko/>
- [11] Webové stránky města Přerov. *Ubytování v Přerově* [online]. 2018 [cit. 2018-02-20]. Dostupné z www: <http://www.prerov.eu/cs/turista/informace-pro-turisty/ubytovaci-sluzby/ubytovani-v-prerove.html>
- [12] ČSÚ. *Hromadná ubytovací zařízení České republiky – okres Přerov* [online]. 2018 [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/huz/okres.jsp?k=CZ0714>
- [13] A.T.I.C. Asociace turistických center České republiky. *Informační centra dle krajů České republiky – Olomoucký kraj* [online]. 2018 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: <http://www.aticcr.cz/olomoucky-kraj/os-1008/p1=2302&p3=0>
- [14] Kudyznudy.cz – CzechTourism. *Portál kudy z nudy.cz – fenomén mezi portály cestovního ruchu* [online]. 2018 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z www: <http://www.kudyznudy.cz/o-kudy-z-nudy.aspx>
- [15] RIS – Regionální informační systém. *Mikroregiony a dobrovolné svazky obcí v okrese Přerov (vyhledávání)* [online]. 2018 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/mikroregiony?nazev=&ucel=&uroven=Okresy&kraj=Nuts=&okresNuts=CZ0714&orpKod=&obecNazev=&obecNazevHidden>
- [16] ResearchGate. *Jana Kouřilová, Lucie Kratochvílová – Social Tourism Support in the Czech Republic* [online]. 2014 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z www: https://www.researchgate.net/publication/276268200_Social_Tourism_Support_in_the_Czech_Republic
- [17] STATISTIKA & MY. *V ČR byl zdravotně postižený každý desátý* [online]. 2014 [cit. 2018-02-21]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2014/04/v-cr-byl-zdravotne-postizeny-kazdy-desaty/>

- [18] Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením. Preambule* [online]. 2007 [cit. 2018-02-24]. Dostupné z [www:
https://www.mpsv.cz/files/clanky/10774/umluva_CJ_rev.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/10774/umluva_CJ_rev.pdf)
- [19] Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (stav k 1.10.2017)* [online]. 2006 [cit. 2018-02-24]. Dostupné z [www:
https://www.mpsv.cz/files/clanky/31234/Zakon_o_socialnich_sluzbach-stav_k_1._10._2017.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/31234/Zakon_o_socialnich_sluzbach-stav_k_1._10._2017.pdf)
- [20] Ministerstvo vnitra České republiky. *Zákon č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon. Novelizace – zákon č. 365/2017 (účinný od 1.1.2018)* [online]. 2018 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=38321
- [21] Práce OZP. *Tělesné postižení* [online]. 2018 [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: [https://www.praceozp.cz/content/t-lesn-posti-en](http://www.praceozp.cz/content/t-lesn-posti-en)
- [22] Alfabet.cz – Informační servis pro rodiče dětí se zdravotním postižením. *Mentální postižení* [online]. 2018 [cit. 2018-02-26]. Dostupné z [www:
https://www.alfabet.cz/informace-o-typech-zdravotniho-postizeni/mentalni-postizeni](http://www.alfabet.cz/informace-o-typech-zdravotniho-postizeni/mentalni-postizeni)
- [23] Ústav zdravotnických informací a statistiky. *Poruchy duševní a poruchy chování* [online]. 2018 [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: [https://www.uzis.cz/cz/mkn/F70-F79.html](http://www.uzis.cz/cz/mkn/F70-F79.html)
- [24] Celostní medicína.cz. *Nejčastější duševní poruchy* [online]. 2013 [cit. 2018-02-28]. Dostupné z: [https://www.celostnimedicina.cz/nejcastejsi-dusevni-poruchy.htm](http://www.celostnimedicina.cz/nejcastejsi-dusevni-poruchy.htm)
- [25] Vitalia.cz. *Psychické nemoci* [online]. 2018 [cit. 2018-02-28]. Dostupné z: [https://www.vitalia.cz/katalog/nemoci/filtr-cast-tela/psychicke/](http://www.vitalia.cz/katalog/nemoci/filtr-cast-tela/psychicke/)
- [26] Česká unie neslyšících. *Statistiky počtu osob se sluchovým postižením* [online]. 2017 [cit. 2018-02-28]. Dostupné z: [https://www.vitalia.cz/katalog/nemoci/filtr-cast-tela/psychicke/](http://www.vitalia.cz/katalog/nemoci/filtr-cast-tela/psychicke/)
- [27] Šance dětem. *Charakteristika kombinovaného postižení* [online]. 2013 [cit. 2018-02-28]. Dostupné z [www:
https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/deti-s-kombinovanim-postizenim/charakteristika-kombinovaneho-postizeni.shtml](http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/deti-s-kombinovanim-postizenim/charakteristika-kombinovaneho-postizeni.shtml)
- [28] Průkazy zdravotně postižených. *Průkazy osob se zdravotním postižením* [online]. 2018 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <http://www.prukaz-ztp.cz/index.html>

- [29] Integrovaný portál MPSV. *Průkazy osob se zdravotním postižením* [online]. 2018 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/soc/dzp/prukaz>
- [30] Zákony pro lidi. *Zákon č. 329/2011 Sb. - Zákon o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů* [online]. 2011 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-329>
- [31] Sociální politika EU. *Kdo má nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením?* [online]. 2017 [cit. 2018-03-02]. Dostupné z: <https://socialnipolitika.eu/2017/05/kdo-ma-narok-na-prukaz-osoby-se-zdravotnim-postizenim/>
- [32] *Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2015–2020* [online]. 2015 [cit. 2018-02-24]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/vvzpo/dokumenty/Narodni-plan-OZP-2015-2020_2.pdf
- [33] Vláda české republiky. *Vládní výbor pro zdravotně postižené občany* [online]. 2018 [cit. 2018-03-02]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/vvzpo/uvod-vvzpo-17734/>
- [34] Evropská komise. *Sdělení Komise evropskému parlamentu: Evropská strategie pro pomoc osobám se zdravotním postižením 2010–2020: Obnovený závazek pro bezbariérovou Evropu* [online]. 2010 [cit. 2018-03-02]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0636:FIN:cs:PDF>
- [35] Zákony pro lidi. *Zákon č. 377/2009 Sb. - Zákon o drahách* [online]. 2009 [cit. 2018-03-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-377>
- [36] Evropa EU – European Commission. *Tourism business portal: Tourism for all (Accessible tourism)* [online]. 2018 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z www.https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/business-portal/accessibility_is
- [37] *Český ráj bez bariér* [online]. 2018 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <http://www.ceskyrajbezbarier.cz/>
- [38] NP Šumava. *Dostupná Šumava* [online]. 2018 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <http://www.npsumava.cz/cz/1201/sekce/dostupna-sumava/>
- [39] *Vysočinou na vozíku* [online]. 2018 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z [www.https://www.vysocinounavoziku.ji.cz/](http://www.vysocinounavoziku.ji.cz/)

- [40] Vládní výbor pro zdravotně postižené občany. *Národní plán opatření pro snížení negativních důsledků zdravotního postižení* [online]. 1993 [cit. 2018-02-21]. Dostupné z: <http://www.knihkm.cz/handy/texty/narplan93.pdf>
- [41] Medical Tribune CZ. *Unikátní statistika o občanech se zdravotním postižením* [online]. 2008 [cit. 2018-02-21]. Dostupné z: <https://www.tribune.cz/clanek/12457-unikatni-statistika-o-obcanech-se-zdravotnim-postizenim>
- [42] Evropská komise. *Lidé se zdravotním postižením mají rovná práva: Evropská strategie v oblasti zdravotního postižení na období 2010-2020* [online]. 2011 [cit. 2018-03-02]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/8dd84c8f-cdf2-4c49-8c3f-94e3fa6c1294/language-cs>
- [43] Přerov muzeum. *Zámek Přerov* [online]. 2018 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <http://www.prerovmuzeum.cz/zamek-prerov>
- [44] Střední Morava. *Zámek Tovačov* [online]. 2018 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://www.strednimorava-tourism.cz/cil/zamek-tovacov>
- [45] Městys Dřevohostice. *Dřevohostický renesanční zámek* [online]. 2018 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <http://www.drevohostice.cz/index.php?nid=1243&lid=cs&oid=1030887>
- [46] Mamutov.eu. *Předmostím až do pravěku* [online]. 2018 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <http://www.mamutov.eu/>
- [47] Atlas Česka. *Zřícenina hradu Svrčov* [online]. 2018 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <http://www.atlasceska.cz/olomoucky-kraj/zricenina-hradu-svrcov/>
- [48] Turistika.cz. *Puchart-Potštátský hrad* [online]. 2010 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://www.turistika.cz/mista/puchart-potstatsky-hrad/detail>
- [49] Hrady.cz – cestujte s přehledem. *Čekyně I (Hrubý les)* [online]. 2017 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/index.php?OID=13288>
- [50] Hrady.cz – cestujte s přehledem. *Ústí (Hradištěk)* [online]. 2007 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/?OID=5647>
- [51] Hrady.cz – cestujte s přehledem. *Tvrz Přestavlky* [online]. 2006 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/index.php?OID=4303>

- [52] Lipník nad Bečvou. *Hlinsko* [online]. 2016 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://www.mesto-lipnik.cz/hlinsko/d-1158>
- [53] Mapy.cz. *Hradiště U strážných kamenů* [online]. 2018 [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <https://mapy.cz/turisticka?x=17.6927730&y=49.5825902&z=14&source=base&id=1923634>
- [54] Turistika.cz. *Citov – zámek* [online]. 2009 [cit. 2018-03-04]. Dostupné z www: <https://www.turistika.cz/mista/citov-zamek/detail>
- [55] Hrady.cz – cestujte s přehledem. *Zámek Citov* [online]. 2006 [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/index.php?OID=4154>
- [56] Hrady.cz – cestujte s přehledem. *Zámek Čekyně* [online]. 2006 [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/?OID=4282>
- [57] Střední Morava. *Zámek Hranice* [online]. 2018 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://www.strednimorava-tourism.cz/cil/zamek-hranice>
- [58] Muzeum a galerie Hranice. *Model historického centra města* [online]. 2018 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <http://muzeum-hranice.cz/vystavy-expozice/model-mesta/>
- [59] Městys Hustopeče nad Bečvou. *Renesanční zámek* [online]. 2018 [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <http://www.ihustopece.cz/mestys/pamatky/renesancni-zamek/>
- [60] Městys Hustopeče nad Bečvou. *Prohlídka zámku* [online]. 2018 [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <http://www.ihustopece.cz/mestys/pamatky/renesancni-zamek/prohlidky-zamku/>
- [61] Turistika.cz. *Lipník nad Bečvou – zámek, střešní zahrada a zámecký park* [online]. 2013 [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <https://www.turistika.cz/mista/lipnik-nad-bečvou-zamek-stresni-zahrada-a-zamecky-park/detail>
- [62] Mapy.cz. *Zámek Pavlovice u Přerova* [online]. 2018 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://mapy.cz/?source=base&id=1702363>
- [63] Hrady.cz – cestujte s přehledem. *Zámek Polkovice* [online]. 2006 [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/?OID=4088>
- [64] Kudy z nudy.cz. *Zámek Potštát* [online]. 2018 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <http://www.kudyznudy.cz/Aktivity-a-akce/Aktivity/Zamek-Potstat.aspx>

- [65] Hrady.cz – cestujte s přehledem. *Zámek Přestavlky* [online]. 2006 [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/?OID=4718>
- [66] Castles.cz. *Zámek Rokytnice u Přerova* [online]. 2018 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <http://www.castles.cz/zamek-rokytnice-u-prerova/historie.html>
- [67] Dětský domov se školou Veselíčko. *Zámek Veselíčko a jeho využití* [online]. 2009 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: http://www.ddsveselicko.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=51&Itemid=59
- [68] Zámek Všechnovice. *Stručně k dějinám zámku Všechnovice* [online]. 2012 [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <http://zamek-vsechnovice.cz/cs/historie/castle-history#content>
- [69] Hrady.cz – cestujte s přehledem. *Zámek Říkovice* [online]. 2006 [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/?OID=4636>
- [70] Přerovský deník.cz. *Hrad Kunzov se stal kulturní památkou* [online]. 2007 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z www: https://prerovsky.denik.cz/zpravy_region/hrad-kunzov-hranicko20071026.html
- [71] Olomoucký kraj. *Kraj bez bariér* [online]. 2018 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z www: <https://www.kr-olomoucky.cz/kraj-bez-barier-cl-409.html>
- [72] Mapy Google. *Okres Přerov* [online]. 2018 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z www: <https://www.google.com/maps/place/P%C5%99erov/@49.4881965,17.4307297,11z/data=!3m1!4b1!4m5!3m4!1s0x4713aff07df734b5:0x300af0f6614ad00!8m2!3d49.4671356!4d17.5077332>